

T.C
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Bölümü Ana Bilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÖRNEK BİR SÖZLÜ TARİH UYGULAMASI

Yüksek Lisans Tezi

Sibel İNCEGÜL

İstanbul, 2010

T.C
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Bölümü Ana Bilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÖRNEK BİR SÖZLÜ TARİH UYGULAMASI

Yüksek Lisans Tezi

Sibel İNCEGÜL

Danışman: Doç. Dr. Yücel KABAPINAR

İstanbul, 2010

T.C
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Bölümü Ana Bilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

Sibel İNCEGÜL tarafından hazırlanan SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÖRNEK BİR SÖZLÜ TARİH UYGULAMASI başlıklı bu çalışma, 24/12/2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Doç. Dr. Yücel KABAPINAR

Üye : Yrd. Doç. Dr. Levent DENİZ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Murat AŞICI

İmzalar

ÖNSÖZ

Türkiye’de Sosyal Bilgiler eğitimi ve öğretiminde son yıllarda pedagojideki gelişmeler doğrultusunda önemli değişimler yaşanmıştır. Bu değişimlere paralel “Sözlü Tarih” yöntemi uygulanarak işlenen tarih ve sosyal bilgiler öğretimi uygulamalarını gündeme getirmiştir. Bu noktada çağın etkin öğrenme kuramı olan yapılandırmacı eğitim felsefesi, sözlü tarih yöntemi ile öğrencilere, benzer becerileri kazandırmayı hedeflemektedir. Bu araştırma, öğrencilerin sözlü tarih yöntemini uygulayarak öğrencilerdeki tarihsel zaman algısının gelişip gelişmediğini belirlenmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda, araştırmanın “Yeni Tarih ve Sosyal Bilgiler Öğretimi” anlayışının yapılandırmacılık paralelinde öğretim programlarında yer almasına; öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerinin gelişimine ve sosyal bilgiler öğretiminde yöntemin kullanımına ilişkin farklı öğretim kademelerinde yapılacak çalışmalara kaynak teşkil etmesi düşünülmektedir.

Öncelikle araştırma sürecinde bana zaman ayırarak akademik bilgi birikimini benimle paylaşan, değerli fikirleriyle araştırmaya yön veren ve her türlü kaynak temini ile yardımını esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Yücel KABAPINAR’ a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca araştırma sürecinde sonsuz sabrı, hoşgörüsü ve ilgisiyle manevi ve maddi desteğini hissettiğim annem Gülbahar İNCEGÜL’ e ve nişanlım Ali Tahsin ÇELİK’ e yürekten teşekkür ederim.

Sibel İNCEGÜL

ÖZET

Bu çalışma sözlü tarih konusu üzerine eğitim alanında Türkiye’de içerik ve işleniş bakımından yapılan diğer çalışmalardan farklı bir proje çalışmasıdır. Projeyi diğer çalışmalardan farklı kılan en önemli yanı sosyal bilimlerin metodolojisini kullanarak, bilgiye ulaşmada tarihçinin izlediği yolları izletmesidir. Öğrenciler “küçük birer bilim adamı” hatta “küçük birer tarihçi” gibi görülüp, projeyi gerçekleştirmeleri sağlamıştır. Sosyal bilgiler ve tarih derslerinde sözlü tarih yöntemine dayalı tarih öğretimi ile sosyal bilgiler ve tarih derslerinin daha ilginç ve zihinlerde daha kalıcı olabileceği savunulmuştur.

Araştırma 5. sınıfa devam eden toplam 60 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amaçları 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “kültür ve miras” öğrenme alanı içinde yer alan “Geçmişimi Öğreniyorum” adlı ünite bağlamında, oyun ve oyuncağın tarihini araştırılmış, öğrencilerdeki sözlü tarihe bakış açısı nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması ile geliştirilmiştir. Araştırma verileri ön ve son test uygulamaları, grup ödevleri ve görüşme ile toplanmıştır. Sözlü tarihin sorgulanmasına ilişkin öğrenci ürünleri Doküman Analizi ve İçerik Analizi teknikleri doğrultusunda çözümlenmiştir.

Sözlü tarih öğretim uygulamasında öğrencilerin tarihsel bilgiye ulaşma, hatırlama ve yorumlama beceri düzeylerinin farklılık gösterdiği; öğrencilerin ders sürecini derse ilgi, öğrenme ve öğrenmenin kalıcılığı noktasında olumlu değerlendirdikleri, sözlü tarih öğretimi uygulaması sonunda öğrencilerin tarih, tarih öğretimi, sosyal bilgiler, sosyal bilgiler öğretimi, tarihçi ve tarihsel kanıtla ilişkin algılamalarında tarih metodolojisi ve yapılandırmacı eğitim felsefesine uygun anlayış geliştirdikleri bulgulanmıştır.

Sonuç olarak bu bulguların ışığında, sözlü tarih yöntemiyle işlenen derslerde, öğrenci başarısının arttığı ve bununla birlikte bilgiyi düzenleme, olguyu düşünceden ayırma, ilgisiz bilgi arasından ilgili bilgiyi bulma ve kendinden önceki kuşakları daha iyi anlama, takdir etme, değişim ve sürekliliği algılama becerilerini geliştirdikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretimi, Sözlü Tarih, Tarihsel Kanıt, Eylem Araştırması

ABSTRACT

This project is different from other projects about education with regards to content and conduct. The most distinctive properties of the project are that it follows the methods of a historian while using the methodology of social sciences. The students are treated as “young scientists” even as “young historians” during the project. History education by the use of oral history method within social studies and history lessons helps students learn with fun and the information learnt is long lasting.

The research project is conducted with sixty (n=60) fifth grade students. The “I am learning my past” chapter of “culture and heritage” section of fifth grade social studies is handled within the history of children plays and toys context. The viewpoint of the students is improved by the use of one of the qualitative research methods, i.e. the action research. The research data is collected pre and post test applications, group works and interviews. The outputs of the oral history projects of the students are assessed by Document Analysis and Content Analysis techniques.

Use of oral history technique revealed that the students’ skills of the access, recollection and interpretation of the information vary. Their involvement, learning and the stability of the information improved. The students’ perception of history and its education, social studies and its education, historians and historical evidence improved parallel to methodology of history and constructivist educational philosophy.

The findings of the research suggest that the use of oral history method have improved the students’ school success, their skill of organizing the information, distinguishing the thought from reality, finding the relevant information among unrelated aggregate of information, understanding the previous generations and appreciate them, to perceive change and continuity

Keywords: Social Studies Education, Oral History, Historical Evidence, Action Research

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.1.1. Eski ve Yeni Programda Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve İnkılâp Tarihi Derslerinin Tanım, Anlam ve İçerik Olarak İncelenmesi.....	2
1.1.2. Bir Yöntem Olarak Sözlü Tarihin Tarihçesi ve Tarih Bilimlerindeki Yeri.....	9
1.1.3. Sosyal Bilgiler Dersleri ve Bir Yöntem Olarak Sözlü Tarih ve İçerik.....	11
1.1.4. Yeni Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve İnkılâp Tarihi Programları'nda.....	13
1.1.5. Yeni Programda Değişim ve süreklilik Algısı	24
1.1.6. İlgili Araştırmalar.....	26
1.1.6.1. Yurt Dışında Yapılan Akademik Boyutlu Sözlü Tarih Çalışmaları.....	26
1.1.6.2. Yurt Dışında Yapılan Eğitim Boyutlu Sözlü Tarih Çalışmaları.....	27
1.1.6.3. Türkiye'de Yapılan Akademik Boyutlu Sözlü Tarih Araştırmaları.....	28
1.1.6.4. Türkiye'de Yapılan Eğitim Boyutlu Sözlü Tarih Araştırmaları	29
1.1.6.5. Yapılan Araştırmalara İlişkin Bir Değerlendirme	29
1.2. Amaç.....	30

1.3. Önem.....	31
1.4. Sınırlılıklar.....	32
1.5. Sayıtlılar	32
1.6. Tanımlar.....	33
2.YÖNTEM.....	35
2.1. Araştırma Modeli	35
2.2. Çalışma Grubu	36
2.3. Verileri Toplanması	37
2.3.1. Verileri Toplanma Araçlarının Düzenlenmesi	37
2.3.1.1. Ön Test ve Son Test Uygulaması	37
2.3.1.2. Öğrenci Günlükleri	37
2.3.1.3. Öğrenci Ödevleri	38
2.3.1.4. Öğrenci Görüşmeleri	38
2.3.1.5. Veli Anketi	39
2.3.2. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması	39
2.3.2.1. Ön Test ve Son Testin Uygulanması.....	39
2.3.2.2. Günlüklerin Uygulanması	40
2.3.2.3. Öğrenci Görüşmelerinin Uygulanması.....	40
2.3.2.4. Veli Anketinin Uygulanması.....	41
2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	41
2.4.1. Ön Test ve Son Testin Çözümlemesi ve Yorumlanması	41
2.4.2. Günlüklerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	42
2.4.3. Ödevlerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	43
2.4.4. Öğrenci Görüşmelerinin Çözümlemesi ve Yorumlanması	44
3. BULGULAR VE YORUM	45
3.1. Öğrencilerin Tarih Ve Sözlü Tarihe İlişkin Algıları Araştırma Öncesi Ve Sonrası Nasıl Değişmiştir?	45
3.2. Sözlü Tarih Etkinliğini Gerçekleştiren Öğrencilerin Hazırladıkları Ödevlerdeki Değişim Ve Sürekliliği Algılama Boyutları Nasıldır?	62

3.3. Öğrencilerin Sözlü Tarih Çalışma Sürecine İlişkin Bakış Açılımları/Algıları Nasıldır?.....	67
3.4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sözlü Tarih Projesi Çerçevesinde Araştırma Süreci Ve Ortaya Koydukları Ürün Boyutunda Nasıldır?	76
3.5. Velilerin, Oyun Ve Oyunağın Tarihçesi Konulu, Sözlü Tarih Yöntemi Kullanılarak Uygulanan Proje Sürecine Ve Bu Süreçte Öğrencilerdeki Değişime İlişkin Görüşleri Nelerdir?	85
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	95
4.1. Sonuçlar	96
4.1.1. Öğrencilerin Tarih ve Sözlü Tarihe İlişkin Algıları Araştırma Öncesi ve Sonrası Nasıl Değişmiştir?	96
4.1.2. Sözlü Tarih Etkinliğini Gerçekleştiren Öğrencilerin Hazırladıkları Ödevlerdeki Değişim ve Sürekliliği Algılama Boyutları Nasıl Değişmiştir?.....	97
4.1.3. Öğrencilerin Sözlü Tarih Çalışma Sürecine İlişkin Bakış Açılımları/Algıları Nasıldır?	97
4.1.4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sözlü Tarih Projesi Çerçevesinde Araştırma Süreci Ve Ortaya Koydukları Ürün Boyutunda Nasıldır?	98
4.1.5. Velilerin, Oyun Ve Oyunağın Tarihçesi Konulu, Sözlü Tarih Yöntemi Kullanılarak Uygulanan Proje Sürecine Ve Bu Süreçte Öğrencilerdeki Değişime İlişkin Görüşleri Nelerdir?	98
4.2. Öneriler.....	99
4.2.1. Milli Eğitim Bakanlığı İçin Öneriler	99
4.2.2. Program Geliştirme Uzmanları İçin Öneriler	100
4.2.3. Öğretmenler İçin Öneriler	100
4.2.4. Alanda Araştırma Yapacak Akademisyenlere Öneriler	101
KAYNAKÇA.....	102
EKLER.....	107
EK1.....	108
EK2.....	110
EK3.....	112
EK4.....	113

EK5.....	115
EK6.....	117
EK7.....	118

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1: Ön/Son Test Güvenirlik Değerlendirmesi.....	42
Tablo 2: Günlüklerin Güvenirlik Değerlendirmesi.....	42
Tablo 3: Değişim ve Süreklilik Güvenirlik Değerlendirmesi.....	43
Tablo 4: Mülakat Güvenirlik Değerlendirmesi.....	44
Tablo 5: “Tarih Bilimini/Dersini Üç Sözcükle Açıklarsanız Neler Dersiniz?” Sorusu Ön/Son Test Analizi ve Frekans Dağılımları.....	46
Tablo 6: “Size Göre Sosyal Bilgiler/İnkılâp Tarihi Derslerinde Yer Alan Tarih İle İlgili Konuları Neden Öğreniyoruz?” Sorusu Ön/Son Test Analizi ve Frekans Dağılımları.....	49
Tablo 7: “Bir Tarihçi Olsaydınız Hangi Kaynaklardan/Kanıtlardan Yararlanırdınız?” Sorusu Ön/Son Test Analizi ve Frekans Dağılımları.....	51
Tablo 8: “Sizce ‘Sözlü Tarih’ Nedir?” Sorusu Ön/Son Test Analizi ve Frekans Dağılımları.....	53
Tablo 9: “Size Göre Sözlü Tarih Geçmiş Anlamak Açısından Neden Önemlidir?” Sorusu Ön/Son Test Analizi ve Frekans Dağılımları.....	58
Tablo 10: “Size Göre Tarihçi İle Dedektif Arasında Yaptıkları İş Açısından Benzerlik Ve Farklılıklar Var Mıdır?” Sorusu Ön/Son Test Analizi ve Frekans Dağılımları.....	60
Tablo 11: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Hazırladıkları Ödevlerdeki “Değişim ve Sürekliliğe” İlişkin İfadeler ve Frekansları	62
Tablo 12: Öğrencilerin Sürece İlişkin Bakış Açılı/Algılarının Günlüklerde İncelenmesi, Analizi ve Frekansları.....	67
Tablo 13: “Bu Çalışmanın Sana Neler Kazandırdığını Düşünüyorsun?” Öğrenci Görüşmeleri Birinci Sorusu Analizi ve Frekans Dağılımları.....	69
Tablo 14: “Çalışmanın En Keyif Aldığın Kısımları Nereleriydi?” Öğrenci Görüşmeleri İkinci Sorusu Analizi ve Frekans Dağılımları.....	71
Tablo 15: “Çalışmada Zorlandığın Yerler Nereler Oldu?” Öğrenci Görüşmeleri Üçüncü Sorusu Analizi ve Frekans Dağılımları.....	73

Tablo 16: “Bu Ödevi Bir Daha Yapmak İster Misin?” Öğrenci Görüşmeleri Dördüncü Sorusu Analizi ve Frekans Dağılımları.....	74
Tablo 17: “Bir Daha Yapsan Neleri, Hangi Kısımlarını Değiştirmek İsterdin?” Öğrenci Görüşmeleri Beşinci Sorusu Analizi ve Frekans Dağılımları.....	75
Tablo 18: Proje Ödevleri Değerlendirme Tablosu.....	77
Tablo 19: Öğrencilerin Sözlü Tarih Proje Çalışmasına İlişkin Süreç ve Ürünlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Analiz Sonuçları.....	78
Tablo 20: Veli Görüşme Formu Analizi 1. Sorusu “Çocuğunuzun Bu Araştırma Sürecinde Yer Almasının Ona Neler Kattığını Düşünüyorsunuz?” Kategori ve Frekans Dağılımları.....	86
Tablo 21: Veli Görüşme Formu Analizi 2. Sorusu “Sizce Böylesi Araştırmalar Daha Sık Yapılmalıdır? Nedenlerini Açıklayınız.” Kategori ve Frekans Dağılımları.....	89
Tablo 22: Veli Görüşme Formu Analizi 3. Sorusu “Sizin döneminizde böylesi etkinliklerin yapılmasını ister miydiniz? Böylesi araştırmalar sizlere neler katabilir Kategori ve Frekans Dağılımları.....	91
Tablo 23: Veli Görüşme Formu Analizi 4. Sorusu “Öğrenci - veli – öğretmen işbirliği hakkında görüşleriniz nelerdir?” Kategoriler ve Frekans Dağılımları	93

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Fotoğraf 1: Oyunağın Kronolojisi.....	79
Fotoğraf 2: Sloganlarla Oyun Ve Tarihçesi.....	79
Fotoğraf 3: En Mutlu Olduklarımız.....	80
Fotoğraf 4: Tahta Beşik Ve İplik Bebek.....	80
Fotoğraf 5: Geçmişten Günümüze.....	81
Fotoğraf 6: Kızların Rüyası Bez Bebekler.....	81
Fotoğraf 7: En Eski Oyunlardan Topaç ve Bilye.....	82
Fotoğraf 8: Sergiye Genel Bir Bakış.....	82

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Eğitimin en önemli amaçlarından biri, öğrencilere sürekli gelişen ve değişen dünyaya karşı gerekli beceri, bilgi ve değerler kazandırırken, onların sosyal yönden de beceri ve tutum geliştirmelerini sağlamaktır. Var olan gelişim ve değişim, eğitimin her alanını etkilemekte; özellikle eğitim yaklaşımlarında köklü değişimleri zorunlu kılmaktadır.

Çağımızda eğitim anlayışı, bireyin çok yönlü gelişimini destekleyici, öğrenmeyi öğrenmiş, sahip olduğu bilgiyi kullanabilen, yeni durumlara ve topluma uyum sağlayabilen, bedenen ve ruhen sağlıklı bireyler yetiştirmektir. Armstrong (1994)'un belirttiği gibi öğrencilerin ileride hatırlayacakları tek şey, büyük olasılıkla, öğretmenlerinin kafalarına yükledikleri bilgiler değil onlara düşünmeyi, eleştirmeyi, problem çözmeyi, öğrenmeyi öğretip öğretmedikleri olacaktır.

Bireyin ve toplumun mevcut ihtiyaçlarına zamanla cevap veremez hale gelen Türk eğitim sistemi 2004 yılında yaptığı yeni düzenlemeler ile çağın eğitim anlayışına uygun sürekli değişen, toplumu ve bireyi merkeze alarak köklü bir değişime gitmiştir. Cumhuriyet tarihinde eğitimi düzenleme ve değiştirme boyutunda ilköğretim programlarında pek çok dönüşümler yaşanmıştır. Ancak bunların hiçbiri 2004 yılında gerçekleşenler kadar kapsamlı olmamıştır. Öğretim felsefesinden, programın içeriğine tüm eğitim sistematğinde önemli değişimler yaşanmıştır. Bu anlayış değişikliğinin, uzun vadede, sadece sınıftaki öğretimin niteliği ile sınırlı kalmayacağı çok daha geniş boyutlu olacağı açıktır (Kabapınar, 2007). Buna karşın geleneksel öğrenme durumlarında bireyler pasif alıcı, uyarıcılara tepki vermesi yeterli görünen, sorgulamadan bilgiyi ezberleyenler olarak yetiştirilmekteydi. Öğrencinin temel sorumluluğu, kendilerine sunulan bilgileri yalnızca hatırlamaktı. İletişimler tek yönlü ve çoğu zaman dönütsüz, iletişimin yönü öğretmenden öğrenene doğruydı. Özellikle

öğrenciler sosyal olaylarda görülen sorunlara alternatif çözümler getirememekte, bireyin doğasına daha uygun olan yaratıcı çözümlere önem verilmemektedir.

Eğitim felsefesindeki bu köklü değişim biriken bilginin tamamını öğrenciye kazandırma çabası yerine öğrenciyi merkeze alan, bilginin yapılandırılmasını, yeniden oluşturulmasını savunan bir program olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılandırmacılık olan bu yaklaşımın genel amacı, kişinin bilgiyi özümsemeye aktif rol almasını ve onu kendi zihinsel şemalarında yerli yerine oturtabilmesini sağlamaktır. Aynı zamanda öğrencinin okuldan aldığı bilgileri gerçek hayata uyarlayabilmesi, bir takım bilgi parçalarını ezberlemesinden daha değerli (Açıkgöz, 2003) görülmektedir.

Genel amaçlar ve konuların işleniş biçimleri, etkinlik ve kazanımlar düşünüldüğünde yeni programla, derslerdeki konular, özellikle sosyal bilgiler ve tarih derslerindeki tarihsel bilgiler bir yığın olmaktan kurtarılmış, öğrencinin kişisel gelişimi, toplumsallaşması ve her şeyden önemlisi kendini gerçekleştirme için bir araç olmaktan öteye gitmemiştir.

Öğrenciler yeni Sosyal Bilgiler Program'ı ve etkinlikleriyle sosyal bilimler metodolojisini kullanarak küçük birer bilim insanı olma tadına varabilmekte, öğrenme sürecinin önemli bir parçası olabilmektedir. Özellikle tarih konuları önceki programlarla ezberlenmekten öteye gidemezken, yeni sosyal bilgiler ve tarih derslerindeki etkinlik ve yöntemler aracılığıyla, tarih biliminin yapısına uygun adımlar takip edilerek bir tarihçi olma doyumunu yaşatılmaya çalışılmaktadır.

1.1.1. Eski ve Yeni Programda Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve İnkılâp Tarihi Derslerinin Tanım, Anlam ve İçerik Olarak İncelenmesi

“Hayat Bilgisi yeni öğretim programı, eski programın ünite merkezli yaklaşımının aksine, üç ana tema çerçevesinde örüntülendirilmiştir. Bu üç tema üç yıl boyunca sarmal bir yapıda, konusu ve kapsamı genişleyerek öğrencilerin önüne sunulmaktadır.” Okul Heyecanım”, öğrenci için yeni bir sosyal çevre olan okulun genel yapısı, okula uyum, okulda ilişkiler, okulda çıkabilecek sorunlar ve çözüm yolları merkezli kazanımlar ön

plana çıkmaktadır. “ Benim Eşsiz Yuvam” adlı ünite de ise aileden, yaşanılan yerleşim bölgesine, şehre ve ülkeye dek yakından uzağa doğru yönelen bir yuva kavramına yer verildiği görülmektedir. Bu çerçevede bireysel olarak tercih, beğeni, bakış açısı, değer yargılarının neler olduğunu keşfetmelerini sağlayacak bireysel ve sosyal kural, değer, durum ve sorunlara yer verilerek, çözüm sürecine katkıda bulunmaları istenmektedir. “Dün, Bugün ve Yarın” adlı temada ise, 4. sınıftan itibaren başlayan Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi konu kapsamının ön izlerini taşıyan konulara yer verilmiştir. Söz gelimi, zaman içindeki değişimin ve gelişimin izlerini yakalamayı amaçlayan aile tarihi, yerel tarih ve sözlü tarih çalışmalarına mekân algılamaya yönelik coğrafya ile ilgili konulara yer verilmiştir. Fen Bilgisi’nde ise, dünya, madde ve maddenin hal değişiklikleri, dengeli beslenme gibi konular bu programda yer bulmuştur. Bu anlamda insan, biyolojik, psikolojik, sosyal, kültürel ve doğa ile olan ilişkisi bağlamında bir bütün olarak ve değişimin öznesi olarak ele alınmıştır” (Kabapınar, 2007).

Eski Hayat Bilgisi programında olmayan ve öğrencinin kendisini, duyarını, düşüncelerini, değer yargılarını, güçlü yanlarını tanımasına yardımcı olacak pek çok kazanım ve konuya yer verildiğini görmekteyiz (Kabapınar, 2007). Sözgelimi; Hayat Bilgisi 2. sınıf ders kitabından alınan bazı konu başlıkları, “Farklılık Güzeldir”, “Duyguların Gücü” , “Güçlü Yanlarım” , “Benim De Sözüm Var” , “Herkes Hata Yapabilir” , “Bunu Kabul Edemem”, “Ailemdeki Değerler” , “Çocukluk Oyunları” (Karabıyık, 2005) ile Hayat Bilgisi 3. sınıf ders kitabında yer alan, “Çözüm Benim İşim”, “Öfkeyle Kalkan Zararla Oturur” , “Bir Fikrim Var Sen Ne Dersin”, “Ailelerimiz Farklıdır” , “Hep Beraberiz” (Atlıhan ve ark.,2005) gibi konulardır.

“Bu konular incelendiğinde, Hayat Bilgisi dersinin anlayışında önemli değişiklikler olduğu görülecektir. Eski Hayat Bilgisi programı bireye çok az vurgu yapmakta ve birbiriyle benzeşen ortak paydalarda buluşmayı amaçlayan bir toplumsal örüntüyü amaçlarken, yeni program bireylerin duygu, düşünüş ve yaşayışındaki farklılıklara vurgu yapmakta, bireyin güçlü ve zayıf yanları ile hesaplaşması görüşünü desteklemektedir. Öğrenciye başarıya, kendini sevme ve duyarlı olma, istemediği şeylere nazikçe hayır diyebilme düşüncelerini kazandırmaya çalışmaktadır. Tüm bu

başlıklar ve kavramlar Türk eğitim sisteminde yeni vurgulanan önemli bakış açılarıdır” (Kabapınar, 2007).

1998 Sosyal Bilgiler Öğretim programında amaçların 4 ana grupta toplandığını, sayıca daha fazla olduğunu ve bir ölçüde Tarih-Coğrafya eğitimiyle sınırlıyken, 2004 İlköğretim ve İlköğretim sosyal bilgiler dersi programında bilginin kesin niteliğinden öte, algılama yorumlama, değer biçme, değişim gibi özelliklerinden dolayı öznel, bilgi ile aktif bir bireysel anlam oluşturma, kişinin gelişmesi ve yaşam ile ilintili problem çözme süreci üzerinde durulduğu görülmektedir.

1998 ve 2004 yılları Sosyal Bilgiler Öğretim Programları'nın konu kapsamı incelendiğinde en büyük farklılığın tarih konularının kapsam ve içeriğinde olduğu görülecektir. Bu çerçevede 1998 yılı öğretim programına göre hazırlanmış 4. sınıf ders kitaplarında “Tarih, İlk Yurdumuz Ve Tarihte Anadolu” Başlığı Altında; “Türklerin İlk Yurdu Ve İlk Türk Devletleri”, “İlk Türk Devletlerinde Kültür Ve Uygarlık” , “Türk Milletinin Tarihteki Yeri”, “İlkçağ'da Anadolu Uygarlıkları”, “İlkçağ'da Anadolu'da Kurulan Devletlerde Kültür Ve Uygarlık” gibi konular verilir, 5. sınıf ders kitaplarında İslam Tarihi, Büyük Ve Anadolu Selçukluları, Osmanlı İmparatorluğu ve bu imparatorluk ile ilişkisi çerçevesinde Avrupa Tarihi gibi konular öğrencilere sunuluyordu. Kronolojik bir bakış açısı çerçevesinde farklı coğrafya ve zaman dilimlerindeki tüm Türk Tarihi'nin (ve Türk Tarihi ile ilintili diğer tarihlerin) bir bütün olarak öğrenciye sunulması merkezli bu bakış açısı, hem öğrencinin zaman algısını zorluyor hem bilgi merkezli bir anlayış çerçevesinde sonu ezber ile biten öğrenme ortamlarının hazırlayıcılığını sağlıyordu.

“Buna karşılık 2004 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı tema merkezli olarak yapılandırılmıştır. Tema merkezli örüntülendirilen öğretim programları, işbirlikli öğrenme ve probleme dayalı öğrenme stratejilerine zemin hazırlaması, alanın/ disiplinin kavram ve yöntemlerine vurgu yapması noktasında yapılandırmacı öğrenme anlayışının izdüşümlerini taşımaktadır. Bu çerçevede öğrencinin araştırması aracılığıyla bilgiyi yapılandırması, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmesi ön plana çıkarılmaktadır. Yine bu ilkeler paralelinde tarih konuları kronolojik bir anlayış

çerçevesinde sunulmamaktadır. Bu çerçevede Türk Tarihinin (ve Türk Tarihi ile ilintili diğer tarihlerin) kronolojik ve bütüncül bir yaklaşımla sunulması anlayışı 2005 yılı Sosyal Bilgiler ders kitaplarında görülmemektedir. Kapsamlı ve farklı tarih ve coğrafyalarda gezinen bir tarih öğretimi anlayışı yerine, *ail tarihini araştırma, yerel tarihi inceleme, sözlü tarih yaklaşımını öğrenerek uygulama, zaman içindeki süreklilik ve değişimi görme, yazılı ve görsel kanıtları kullanma gibi yöntem, kavram ve metodolojik bakış açıları* öğrencilere kazandırılmaya çalışılmıştır” (Kabapınar, 2007).

1998 programında yer alan “yurttaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler dersinden beklenen, toplumun inanç ve değerlerini genç kuşaklara aktarmasıdır. Öğrencilerden yorum yapmadan yaşadıkları toplum için uygun görülen kurallara itaat etmeleri beklenir. Bu oğrencilere, toplumca kabul gören ortak inançlar ve deneyimler sorgulanmadan kesin doğrular olarak aktarılır. Öğrenciler gerçekleri, açıklama ve düz anlatım yoluyla öğretmen kaynağından ders kitabı aracılığıyla öğrenirler” (Barr, Barth ve Shermis, 1977). Bu yaklaşıma göre yetişen öğrencilerin, geleceğin vatandaşları olmak için temel bilgi ve becerilerle donatılmış olmaları beklenir (Özbaş, 2009).

Aynı zamanda eski sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan konular ve konuların ele alınış biçimleri incelendiğinde daha başlıklardan öğrencide karmaşa yaratacağı açıkça ortadadır. Tarih, yazı, çağ kavramlarının birbirine karıştığı; bilgi ve tarih ayrımı ve ilişkilendirilmesinin; yazı, bilgi, tarih ilişkilendirilmesinin yapılmadığı; bilgi denen şeyin insanlara ne için gerektiğinin anlatılmadığı; geçmiş, bugün, gelecek kavramlarının hiç olmadığı görülmektedir. Bu karmaşık tarih bilgileri ile tarihe açılış yapmak, ön bir tarih farkındalığı, tarih bilinci kazandırmak olası değildir. Öğrenci bu karmaşa bilgileri ezberlemekten öteye gidemeyecektir.

Oysa bireyin öncelikli olarak bu ders ile birlikte dersin ne anlama geldiğini ve bu dersi niçin okuduğunu öğrenmesi önemlidir. Kendisini diğer insanları, toplumu, toplumsal yapıları ayırt edebilmeli, insan-toplum ilişkisini kavrayabilmelidir.

İçinde yaşadığı memleketin dünyadan ayrı bir yer olmadığını, ülkesinin dünyadaki diğer ülkeler ile ilişkileri olduğunun farkına varabilmelidir. Hepsinden önemlisi öğrenci birey kavramını ve kendisinin bir birey olduğunu, birey olarak ve çocuk olarak bazı haklara

sahip olduğunu bilmelidir. Bunlara karşı bir sorumluluk duyması gerekeceğini kendi yaşına göre kavramış olmalıdır. Öğrenciye ilk tarih bilgileri tarih dersi adı altında değil de, yukarıdaki amaçlarla veriliyorsa, bu tarih bilgisinin içeriği ve veriliş yöntemi farklı olacaktır. Çünkü amaç doğrudan doğruya tarihi öğretmek hatta bir vatandaşlık aktarımı meselesi değil, tarihten örnekler sunmaktır. Sosyal bilgilerin içindeki bir tarih dersinde insanı, toplumu ve toplumsal yapıları ve bunların tümünün tarihini bir arada düşünebilmek ve ayrıca geçmiş ile bugünün ilişkilendirilmesini de yapabilmeye gerekmektedir. Öğrenci, kendisini fark etmeli, yaşadığını, toplumu fark etmeli ve kendisi ile toplumu ayırt etmeyi öğrenmelidir. “Şimdi ve burada”yı yani yaşadığı anı (zaman) ve mekanı fark etmeli ve ayırt edebilmelidir (Bilici, 1994).

Sosyal Bilgiler derslerinin temelini aldığı sosyal bilimler, “bilimsel problem çözme”, “bilimsel bilgi üretme” noktasında bilim adamlarının geçirdikleri süreçleri ilk öğretim müfredatı aracılığıyla öğrencilere aktarılmasını hedef alır. Öğrenciler, “küçük bilim adamları” gibi çalışarak, kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu alırlar. Bu yaklaşımın temelinde “bilimsel problem çözme” ve “yansıtıcı düşünme” yer almaktadır. Bu yolla öğrencilerin, bilginin peşine düşüp kendilerini keşfetmeleri, problemleri tespit edip onları çözüm yolları aramaları amaçlanır. Müfredat, öğrencilerin bir sosyal konu hakkında hipotezler geliştirmelerini araştırma yoluyla şekillendirmelerini ve sonuçta uygun sonuca birlikte karar vermelerini sağlar.

Örneğin, tarih dersinde öğrencilerin, geçmişi sistematik şekilde araştırmaları, geçmişten sonuçlar çıkarmaları, fikirler geliştirmeleri, başkalarının düşüncelerini eleştirel bir bakışla değerlendirebilmeleri beklenir (Thornton, 2004).

Yurttaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler açısından, öğrencilerin toplumca ve kabul gören ortak inançları ve deneyimleri sorgulamadan kabul etmelerini sağlamak demek, hal hazırda var olan kültürel değerlerin, bir başka deyişle kültürel mirasın öğrencilere aktarılması anlamına gelir. Sosyal problemleri çözmek için sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler yaklaşımında ise, gerek tarihsel boylam anlayışının kendisi gerekse öğrencilerin kendilerini toplumun bir parçası olarak görebilmeleri, kültürel miras eğitimin gerektirir. Yine benzer bir biçimde araştırma alanı olarak sosyal bilgiler yaklaşımında da, küçük

bilim adamları olarak öğrencilerin, kendilerinden önce yapılan ve evrensel dünya mirası olduğunu söyleyebileceğimiz bilimin problem çözme süreçlerini kullanması, kültürel mirasın öğrenilmesini gerektirir. Ancak bütün bu yaklaşımlarda öğrencilerin sadece pasif alıcılar değil, aynı zamanda kültürel mirasın aktif taşıyıcı oldukları da unutulmamalıdır.

Yeni müfredatta öğrencilerin ailelerini, okullarını, yaşadıkları çevrenin kendileri üzerinde etkili olduğunu fark etmeleri, kendisini ve ailesini oluşturan kültürel öğeleri keşfetmeleri beklenir.

Garcia'nın sosyal bilgilerin amacına yönelik ortaya koyduğu genç insanlara kendilerini, toplumu ve içinde yaşadıkları dünyayı anlamalarına ve böylece sorumlu ve akıllı hareket etmelerine yardımcı olmaktır (Thornton, 2004) . Yenilenen programla birlikte bu misyonu yalnızca Sosyal Bilgiler dersi değil görüldüğü üzere ikinci hatta birinci sınıftan itibaren Hayat Bilgisi dersi konuları ve etkinlikleriyle birlikte sekizinci sınıf İnkılâp Tarihi dersi ve etkinlikleri de üstlenmektedir.

Yeni tarih öğretimi anlayışı ile yapılandırmacı eğitim kuramının Sosyal Bilgiler dersi amaçlarındaki yansımaları ile beraber 8. sınıf T.C İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi taslak programında da bu iki anlayışın izleri görülmektedir. 2008-2009 öğretim yılında uygulamaya konulacak olan bu ders programı on dört amaç altında hedeflerini belirlemiştir. Bunlar içerisinde on amaç ulusal bilinci geliştirmeye ilişkin kazanımlar niteliğindedir ve eski programın temel bazı özellikleri varlığını korumaktadır. Değişimin yansımasını içeren dört amaç ise aşağıda verilmiştir. Öğrenciler bu öğretim programı ile;

1. İnsan hakları, ulusal egemenlik, milliyetçilik, demokrasi, çağdaşlık, laiklik cumhuriyet kavramlarının Türk milleti için ifade ettiği anlamı ve bunların önemini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler (md.6).
2. Atatürk İlke ve İnkılaplarının Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur (md. 7).

3. Kanıta dayalı akıl yürütme yeteneklerini geliştirerek geçmişle günümüz arasında bağlantılar kurar ve bu bağlamda benzetmeler yapar (md.12)
4. Günümüzün ve geleceğin sorunlarına Atatürkçü bir yaklaşımla çözümler getirebilecek tutum, davranış ve beceri kazanır (md.14) (www.ttkb.meb.gov.tr).

Bu dersin öğretimine ilişkin yapılan açıklamalarda dersin uygulama etkinlikleri içerisinde sadece siyasi, askeri ve diplomatik olaylara indirgenerek işlenmemesi gerektiği, bunun yanı sıra döneme ait kültür, sanat alanlarının da sürece dahil edilmesi vurgulanmaktadır. Dersin içeriğine getirilen bu genişleyen konu alanı vurgusu, postmodernizmin tarihin konu alanına getirdiği açılımı yansıtmakta, bu da tarihin ilgili döneminin bir bütünlük içerisinde verilmesi düşüncesini vurgulamaktadır. Modernite tarihçilerinin egemen çalışma alanını oluşturan yerel tarih, öğrencilerin öncelikle “yakından uzağa” ilkesi doğrultusunda bu ders programında da yer almıştır. Sözü ettiğimiz bu iki açılım (kültür, sanat alanı ile yerel tarih) yeni tarih öğretiminin birer uzantısı niteliğindedir. Tarih konularının sorun merkezli bir yapıda verilmeye çalışılması da günün pedagojik bakışına uygun görünmektedir. Sorun merkezli sunum yoluyla öğrenenin bilimsel araştırma basamaklarını kullanmasına vurgu yapılmaktadır. Dersin öğretiminde, tarih metodolojisi, inkılap tarihine ait kavramlar ve günün kavramları arasında anlamlı bağlar kurulması önerilmekte; böylece kavram öğretimine eski programdan daha belirgin bir yer verilmektedir. Beceri ve değer geliştirme de dersin hedefleri arasında yer almıştır. Atatürk’ün kişilik özellikleri önceki programlardaki vurgusu ile aynen tekrarlanmıştır. “Güncellik” ilkesi ile öğrencilerin kamuoyunu ilgilendiren tarihi sorunlardan haberdar edilmesi ve bunun üzerine öğrencinin proje çalışmalarının teşvik edilmesi de bu programın yeni açılımıdır. Alan gezilerine ilişkin açıklamayla da gezi çalışması sonucunda öğrencilerin hazırlayacağı sözlü ve yazılı sunum ile belli becerilere ulaşması düşünülmüştür. Kültürel değerlere vurgu yapılmakta, çeşitli kaynaklarla (roman, hikaye, hatıra, şiir, gezi yazısı, şiir ve fıkra) döneme ilişkin bilgi elde etme yollarının tanıtılması istenmektedir. Derse getirilen ölçme ve değerlendirme anlayışı ise yapılandırmacı ilkeler doğrultusunda klasik ölçme değerlendirmenin yanında süreç değerlendirilmesini de benimsemektedir. Bu bağlamda

ilköğretim 8. sınıf T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin hem amaçlarına hem de derse ilişkin getirilen açıklamalarına yeni tarih öğretimi ile yapılandırmacı anlayışın ilkeleri yansımıştır denebilir.

1.1.2. Bir Yöntem Olarak Sözlü Tarihin Tarihçesi ve Tarih Bilimlerindeki Yeri

Sözlü Tarihe ilişkin ilk çalışma 1929 Ekonomik bunalımı sonrası Amerika’da Keynesçi ekonomik doktrini dahilinde işsiz kalan araştırmacı ve gazetecilere bir iş alanı yaratmak amacıyla “Federal Yazarlar Projesi” kapsamında yapılmıştır. Bu proje ile yazarlar ve gazeteciler Amerika’daki sıradan insanların sıradan hayatlarını derleyerek Amerika’nın 19. yüzyıl sosyal tarihine dair en önemli arşivini oluşturmuşlardır. Ardından aynı yöntem kullanılarak II. Dünya Savaşı ile ilgili Amerikan harp tarihini yazmak için kullanılmıştır. Cephede savaşan askerlerin “taze bellekleri”,silah altındaki yazarlar, araştırmacılar, tarihçiler tarafından hemen kaydedilmesinden oluşan mülakatlara 1942 yılında araştırmacı Joseph Gould sözlü tarih adını koymuştur. Gould’un yeni getirdiği bu yöntem, tarihin sadece krallar, devletler, imparatorluklardan oluşmadığını tarihte halkın, sıradan insanların da yer aldığını söyleyerek tarihi gökyüzünden yeryüzüne indirmiştir.

Amerika’da sözlü tarih araştırmalarını kışkırtan dinamik siyasi tarih olurken, İngiltere’deki dinamiğin kaynağı sosyolojyidi. İngiltere’deki başlangıç, tam da bugün (genel anlamda) sözlü tarihten anladığımız öze denk düşüyor”. Anılarını başka türlü aktarmayı asla düşünmeyecek insanların anılarını derlemek veya belli bir döneme ait kişisel tanıklık ve yaşantıların belleğin derinliklerinden çıkarılıp değerlendirilmesi yoluyla toplumların tarihlerinin inşasına katkıda bulunan bir araştırma yöntemidir (Danacıoğlu, 2010)

“Tarihi yaşanan gerçeklik olarak anladığımız zaman” (Halkın, 1989) bu gerçekliğin kavranılmasında geçmişin yeniden kurgulanması önemli yer tutar. Geçmişin her yönüyle anlaşılması için şimdiye ulaşmış belgelerin etkin kullanılmasının yanında bu belgelerin oluşumunda dolaylı veya doğrudan rol alanların hiç ihmal edilmeden tarihi malzemeye dönüştürülmesi gerekir. XX. yüzyılda tarih yazıcılığındaki en önemli

gelişme diplomatik, siyasi, askeri alanlardan daha geniş bakış açılarını içeren toplum, kültür, ekonomi gibi çok yönlü etkileşimlere açık olan alanlara yönelmek olmuştur. Bu yönelişte geçmişi bugün ve gelecek için anlamak ve tarihi elit kesimlerin egemenliğinden kurtarmak isteyen “yeni sosyal tarihçilerin” rolü büyüktür (İggers, 2000).

XIX. yüzyılın belgeye dayalı tarihçiliğinin daha ileriye götürülmesine ve yönünün değiştirilmesine yol açan sosyal tarih çalışmaları, bir önceki dönemin devletlere, ordulara, doğal olaylara (afetlere, kıtlıklara, salgınlara, vb...), liderlere dayanan tarihi kurgusunun yerini toplumun ihmal edilmiş (kadınlar, köylüler, etnik gruplar, dini cemaatler, vb...) veya yaşanan modern değişim ile birlikte ortaya çıkan yeni grupları (entelektüeller, işçiler, yeni siyasi ve anarşist gruplar, feministler vb...) ön plana çıkaran bir anlayışa dönüşmüştür. Daha önceki dönemlerde tarihin nesnesi olan geniş toplum kitleleri yavaş yavaş tarihin merkezinde yer almaya başlamışlardır. Ancak yoğun emek-bilgi gerektiren sosyal tarihin sonsuz toplum olay ve bilgilerini içermesi, kavranılmasını güçleştirmiştir (İggers, 2000).

Var olan tarih anlayışlarına alternatif olmaktan çok tarihin daha iyi anlaşılması için yeni imkânlar sunan sözlü tarih bu yeni eğilimlerin önde gelenlerindedir. Her insanın hayat hikâyesinin tarihin bir parçası olduğu önermesinden hareket eden sözlü tarih disiplinler arası işbirliğini daha da artıran yönü ile sosyoloji, antropoloji, etnoloji, folklor, psikoloji, sosyal psikoloji, coğrafya gibi beşeri bilimlerin tüm imkânlarından yararlanmaktadır (Sarı, 2007).

II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa’da sözlü tarihin akademik tarihçilikte yerini almasından sonra bu yöntem eğitim alanında da kendini göstermiş ve tarih eğitiminde pek fazla kullanılır olmuştur. Özellikle yakın tarihin anlaşılması ve yerel görüşmeleri ve konuşmaları, onların güdülenme düzeyini yükseltir. Okullarda çocukların kendi ailelerinin tarihleri üzerine projeler gerçekleştirmeleri, böylece çevrelerini daha geniş bir geçmişle ilişkilendirebilmeleri sözlü tarih yöntemiyle mümkün olabilir (Sarı, 2007).

1.1.3. Sosyal Bilgiler Dersleri ve Bir Yöntem Olarak Sözlü Tarih ve İçerik

Sözlü tarih uygulamasıyla öğrenci geçmişte yaşamış insanların günlük yaşantılarıyla ilgili bilgi sahibi olur, bunu, kendi yaşam koşullarıyla karşılaştırarak değişim ve sürekliliği algılar (Safran ve Ata, 1998).

Sonuç olarak sözlü tarihin eğitim alanında kullanılması, öğrenciyi tarih dersi kitabının içinden çıkartıp, tarihe bambaşka bir yerlerden yaklaşmasını sağlar. Bunun yanında kimsenin bilmediği ya da kimsenin aklına gelmeyen bir konu saptayıp, yepyeni bir dünya keşfetmesini mümkün kılar (Sarı, 2007). Öğrenciye bahsedilen becerilerin kazandırılması derslerde uygun etkinliklerin yapılmasıyla mümkün olmaktadır. Etkinliklerin öğrenci yetenek ve ilgilerine göre planlanması öğrenciyi aktif kılma, bilginin yapılması hususunda oldukça önemlidir. Sözlü tarih yöntemi de öğrenciyi aktif hale getirme ve bilgiyi kendi yetenek ve ilgilerine göre yapılandırmalarında önemli rol oynamaktadır. Eğitim kurumlarında bu alana dayalı olarak yapılacak öğretim etkinliklerinin faydalarını şu şekilde sıralanmak mümkündür:

- Öğrencilerin, araştırma becerileri geliştirilebilir.
- Soru sorma becerileri geliştirilebilir.
- Kronoloji anlayışının gelişmesine katkı sağlanabilir.
- Yaparak ve yaşayarak öğrenme imkânı bulurlar.
- Sosyal ve kişilik becerileri gelişir.
- Ortak çalışabilme becerileri gelişir.
- Tarih öğretiminde önemli yeri olan süreklilik ve değişim gibi kavramların öğrenilmesine yardımcı olunur.
- Okuma hızı düşük olan öğrencilerin, daha rahat öğrenmelerine yardımcı olunabilir.
- Konsantrasyonu düşük olan öğrencilerin, konsantrasyonunu artırır.
- Mukayese edebilme becerilerini geliştirir.
- Mülakat sorusu hazırlama, verileri elde etme analiz ve yorum yapma becerileri gelişir.
- Yaşı küçük olan öğrencilerin tarih bilincinin gelişmesine yardım eder.

- Okul ile yaşam arasında köprü vazifesi görür.
- İyi bilinen olaylara yeni yorumlar getirebilir.
- Dokümanlara dayalı, araştırmalar sonucu elde edilemeyen bilgiler elde edilebilir.
- Toplumun alt kesimine ait insanların sesleri duyurabilir.
- Gözlem becerisi gelişebilir.
- Eleştirel düşünebilme becerileri gelişebilir.
- Organizasyon becerileri gelişebilir.
- Yeni bakış açıları kazanabilirler (Demircioğlu, 2005).

Bu prensiplere uygun bir öğrenme ortamı oluşturabilmek için, öğrenene kendi öğrenme stratejilerini belirleme ve kendi teknolojisini üretme fırsatı vermelidir. Öğrencilere ön bilgilerini sınama, yanlışlarını düzeltme ve hatta yerine, yenilerini koyma fırsatı verecek zengin öğrenme yaşantıları sunulmalıdır(Millî Eğitim Bakanlığı, 2005). Yukarıda sayılan maddelerin Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla programda kazandırılmak istenen becerilerin büyük bir kısmını kazandırıldığı görülmektedir. İlk, orta ve hatta yüksek öğretim düzeyinde düzenlenebilecek olan sözlü tarihe dayalı öğretim etkinlikleri sürecini dört basamağa ayırmaktadır:

Konunun belirlenmesi,

- 1.Hazırlık aşaması: Birinci / İkinci el kaynakların incelenmesi. Görüşme yapılacak kişinin / kişilerin belirlenmesi. Görüşme sorularının belirlenmesi.
2. Uygulama aşaması: Belirlenen soruların sorulması ve yanıtların kaydedilmesi (teyp, kamera, not alma gibi). Kaydedilen verilerin çözümlenmesi.
3. Rapor edilme aşaması: Verilerin düzenlenmesi. Birinci / İkinci elden kaynaklarla karşılaştırılması / Desteklenmesi. Raporun yazılması.
- 4 . Sınıfta sunum aşaması. Hazırlanan çalışmanın öğrencilere, velilere ve tüm tarih meraklılarına bir sergi vasıtasıyla sunulması (Kabapınar, 2007) şeklindedir.

Sözlü tarih sürecinin yoğunluğu nedeniyle, öğretmenlerin konuları 2-3 kişiden oluşan gruplara vermeleri, niteliğin artması ve sosyalleşmenin hızlanması noktasında da önemlidir. Bu çerçevede de sözlü tarihin önemli bir başka yönü ortaya çıkmaktadır ki, bu da rekabete dayanan bir çalışma olmaktan öte, grup dayanışmasını geliştirmesi ve pekiştirmesidir. Gruplar bir arada araştırma yapmanın ve başarmanın tadına varma olanağına sahip olacaklardır. Nitekim 2004 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda da sözlü tarih etkinliğinin kazandırdığı beceriler arsında, dinleme, gözlem, soru sorma, bilgiyi düzenleme, olguyu düşünceden ayırma, bilgi yığını içerisinde ilgili bilgiyi bulma, kendilerinden önceki kuşakları daha iyi anlama ve takdir etme ile değişim ve sürekliliği algılama (Milli Eğitim Bakanlığı, 2005) sayılmıştır. Öğrencilerin sözlü tarih çalışmalarını bitirmelerinin ardından, sınıfta arkadaşlarına sunum yapmaları önemlidir. Böylesi bir çalışmanın ardından öğretmenler, öğrencileri, yukarıda süreçleri verilen aşamaları göz önünde bulundurarak hazırlayacakları “sözlü tarih çalışması değerlendirme formu”, öz değerlendirme formu ve/veya akran değerlendirme formları ile değerlendirebilirler (Kabapınar, 2007).

Yöntemin faydaları ve işlenişi incelendiğinde öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ile aktif hale geldiği, bilgiyi ezberlemediği aksine sorguladığını, kendisini, yaşadığı toplumu fark ettiğini ve kendisi ile toplumu, “şimdi ve burada” yı yani yaşadığı anı (zaman) ve mekanı fark edip ayırt etmeyi öğrendiği, bir sosyal bilimci gibi problem çözme basamaklarını takip ederek sorgulayıcı düşünme biçimi ile “küçük birer sosyal bilimci”, tarihi konuları ele alışı, inceleyişi, kanıtlar toplayarak yorumlarda bulunma çabaları ile “küçük birer tarihçi” olma duygusunu yaşayabildikleri görülmektedir.

1.1.4. Yeni Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve İnkılâp Tarihi Programları'nda Bir Yöntem Olarak “Sözlü Tarih” ve “Küçük Tarihçiler”

“Yapılandırmacı eğitim felsefesinin Türkiye'deki öğretim programlarının yeniden düzenlenmesi ile somutlaşması, Sosyal Bilgiler dersi içerisindeki konu ve konuların öğretiminde bir değişime sebep olmuştur. Sosyal bilgiler konu alanı kapsamında öğrenme, bilgiyi oluşturma, yorumlama ve kişisel perspektifini oluşturma süreci olarak kabul görmektedir. Bu anlayış, sosyal bilimler ile ilintili derslerin okul düzeyinde

öğretimi çerçevesinde “Sosyal Bilimlerin Metodolojisi Olarak Sosyal Bilgiler” ve “Yansıtıcı Düşünme Olarak Sosyal Bilgiler” (Demirtaş, 1997) olarak da nitelenen anlayışlarla ilişkilendirilmiş, buna göre sosyal bilimler ile ilintili derslerin okul düzeyi öğretimindeki temel amaç, öğrencilerin sosyal bilimlerin yöntemini tanımaları, anlamlandırmaları, temel kavram ve yaklaşımları ile ilintili birtakım becerileri içselleştirmeleridir. Öğrenciler böylece sosyal olay ve sorunlarla ilgili araştırma, inceleme ve problem çözme süreçlerini yaşamış olacaklardır. Küçük birer sosyal bilimci olarak görülen öğrencilerin, konu alanı ile ilgili kaynak ve kanıtları tanımaları, incelemeleri, değerlendirme sürecinde etkin olarak kullanmaları ve sorunsala ilişkin bireysel görüş ve bakış açılarını yapılandırmaları esas alınmıştır. Bu yaklaşımlarda amaç, öğrencinin önceden belirlenmiş birtakım doğruları içselleştirmesi değil, aksine öğrencinin sosyal bilimlerin üretmiş olduğu farklı bakış açılarını görmesi, kanıt ve kaynakları tanınması, kullanması ve bireysel bakışını oluşturması ön plana çıkmaktadır. Böylece anlam, yaklaşım ve içerik olarak yapılandırmacı anlayış ile sosyal bilginin üretilmesinde temel oluşturan sosyal bilimlerin yöntemi arasında felsefi açıdan bir iz düşünüm olduğu ifade edilebilmektedir” (Kabapınar, 2007).

Program ile birlikte değişen anlayışın derslerin öğretimine de yansımış olduğunu, öğretim yöntem ve tekniklerinin de farklılaştığı görülmektedir. Bu değişimin en belirgin gözlemlendiği derslerden biri sosyal bilgiler dersi ve öğretimi olmuştur. Yeni sosyal bilgiler dersinde sözlü ve yerel tarih yöntemleriyle öğrencilere “küçük birer tarihçi” sorumluluğu verilmiş ve yukarıda bahsi geçen durumlar gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Öyle ki “tarih devasa bir sorgulama alanıdır. Tarih birinci elden kaynakların ve ikinci elden anlatılanların sorgulandığı bir süreçtir” (Doğan, 2010). Tarihsel bilginin inşa edilmesi ve geçmişin anlaşılması kanıtların ya da diğer bir söyleyişle hammaddelerin işlenmesine bağlıdır (Akt. Doğan; 2010). Tarih bilinci 1998 programındaki gibi çocuğun dünyasından oldukça uzak konuları ezberleterek değil bir tarih düşüncesi oluşturmak olmalıdır. Dilek’e göre (2001) ise, tarih düşüncesi tarihi anlamak, geçmiş hakkında yorumlar yapmak ve geçmişle güncel arasında bağlar kurmak açısından öğrencilerde geliştirilmesi gereken bir yetenektir. Bireyde tarih düşüncesini oluşturmak için yalnızca ikinci elden kaynaklarla hazır bilginin sunulması yeterli olmamaktadır.

Birçok araştırmacı bunun böyle olamayacağını, kanıtların tarihi anlama açısından oldukça önemli olduğunu ispatlamışlardır.

Tarihsel bilgiyi yapılandırırken en etkili araçlardan biri, kuşkusuz, tarihsel kanıtlarla çocukların birebir çalışmalarını sağlamaktır. Tarihsel kanıtlardan kast edilen geçmişten gelen kalıntı ve izlerin tarihsel bilgi çerçevesinde sorgulanması yoluyla elde edilen, tarihsel anlamının gerçekleşmesine yardımcı olan kaynaklardır (Tosh, 1997). Bunlar tarihçinin, üzerinde dűřünerek, geçmiş olaylar hakkında sorduğu soruları yanıtlayabileceği tek tek belgelerin ortak adıdır (Collingwood, 2009). Her ne kadar ilköğretim öğrencilerinin tarihsel kanıtlardan tarihsel bilgiye ulaşamayacaklarına ilişkin genel bir kanı olsa da, tarihsel kanıtların ilköğretimde kullanılabilirliği ile ilgili yapılan çalışmaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır (Akt. Dođan, 2010).

Husbands (1996) tarihsel kanıtların uygun form ve yöntemlerle kendilerine sunulması halinde öğrencilerin onları kullanarak geçmiş hakkında bir anlayış geliştirebileceklerini ve bu anlayışı test edebileceklerini öne sürmektedir. Ayrıca tarihsel kanıtın yalnızca bilgiyi işleme etkinliklerinin temelini oluşturan bir malzeme olmadığını aynı zamanda geçmişin tarihselliğini incelemek için bir yol ve yöntem de olduğunu ifade ediyor (Husbands, 1996).

Yukarıda da bahsedildiği üzere tarihsel dűřünmenin gelişimi daima, her ne biçimde olursa olsun geçmişten günümüze kalan/bırakılan kanıtlar ile bugünde yaşayan insanlar arasındaki aktif diyalogun bir ürünüdür.

Tarihsel kanıtlar, genel olarak, birinci ve ikinci elden kanıtlar olarak iki kategoride incelenebilir. Kültürel miras eğitimi söz konusu olduğunda yaygın olan, birinci elden tarihsel kanıt kullanımınıdır. Çünkü çocukları, bizden önce yaşayanlardan bize kalanlarla birebir karşılaştıran bu birinci elden kanıtlardır. Kültürel miras eğitimi çerçevesinde bu kanıtları, sözlü kaynaklar, tarihsel nesnelere, görsel kanıtlar ve yazılı kanıtlar olarak sınıflandırıp, incelenebilir. Genel olarak, öğretmenler derslerinde tarihsel kanıtları kullanmaktan çekinirler, çünkü onlar için tarihsel kanıtların bulunabildikleri tek yer müzelerdir. Oysa çocuklar çeşitli tarihsel kanıtlarla çevrilidir (Özbaş, 2010). Birinci

elden tarihsel kanıtlar arasında geçmişte yaşamış kişi ve kişilerin, neler söyledikleri de oldukça önemlidir. Birinci elden kaynaklardan biri sözlü kaynaklar olduğundan bahsedilmiştir. Bu kaynağa ulaşma yeni bir tarih yöntemi olan sözlü tarih çalışmalarıdır. Sözlü tarih, geçmişe ait sözlü kanıt ve delillerin kayıt edilip (Demircioğlu, 2005) geçmiş ile ilgili belirli bir konu ya da tema temelinde, dönemi yaşamış kişi ya da kişilerle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin kaydedilerek, belirli bir sistematik dahilinde analiz edilmesi, yorumlanması, ve tarih bilgisinin rapor edilmesidir (Ritchie, 1995). Bu çerçevede sözlü tarih, bir tarihsel konunun, yaşayan tarih aktörlerinin dile getirdikleri verilerin işlenmesi ile ortaya çıkan üründür demek yanlış olmayacaktır (Kabapınar, 2007).

Danacioğlu (2010); “tarihi uluslar, sistemler, kurumlar veya üretim biçimleri silsilesinden oluşan bir evren olarak görüyorsanız, sözlü tarih, tarihi kavrayışınızın dışında bir başka geçmiş ülkesini oluşturur. O büyük evreni kırıp kırıp sokaklara, evlere, hayatlara bakmak istiyorsanız, her mekanın ve her insanın kendi tarihinin olduğunu ve bu tarihin daha büyük bir tarihle ilişkilenebileceğini hak ettiğini düşünüyorsanız, sözlü tarih, küçük hayatlara, tarihin mikro ayrıntılarına ulaşmanızda başlıca kılavuzlarınızdan biri olacaktır” demektedir. “Bu yöntem ile gerek tarih öğretiminde gerekse yeni program ile birlikte sosyal bilgiler dersinde tarih öğretiminin çoklu bakış açısı kazanması, bugün yaşayanlarında tarihe dahil edilmesi, geçmiş ile günümüzü ilişkilendirebilmesi, resmi bir tarih anlayışından daha nesnel bir tarih anlayışına geçilmesi ve tarihin bir bilim dalı olduğunu hatırlatması, özellikle çocuk açısından ele alındığında en önemli katkısının çocuğu merkeze alarak onu aktif hale getirip, edilgen değil etkin bireyler olmalarını sağlaması, elde ettikleri bilgilerle yorum yapma yeteneklerini geliştirmelerini sağlayan oldukça önemli bir yöntemdir” (Kabapınar, 2007).

“Sözlü tarihin tarihi çerçevesinden bakılacak olursa, sözlü tarih konularının tarihsel süreçteki gündelik yaşam ile ilgili olduğu açıkça görülmektedir. Geçmişteki yaşam biçimleri, ev içindeki yaşam, çocukların yaşamı, kadınların yaşamı, eğitim, gelenek ve görenekler, eğlenme biçimleri, bayram kutlamaları, kıtlık, hastalık, doğal afetler, çalışma hayatı gibi konular sözlü tarihe konu olabilmektedir. Bu konuların özelliği

incelendiğinde, konular zaman içindeki değişim ve sürekliliğinin görülebilmeye olanak verebilecek yapıdadır ve günümüz ve geçmişin karşılaştırmasına olanak sağlamaktadır” (Kabapınar, 2007). “İlköğretim öğrencileri için geçerli olabilecek yakından uzağa ilkesine göre de çocukların yaşam alanlarının içinde yer alan konulara yer vererek sosyal bilgiler derslerinde kullanılabilecek olan önemli bir öğretim yaklaşımıdır. İlk, orta ve yüksek öğretim düzeyindeki öğrenciler, sözlü tarihe dayalı olarak gerçekleştirilecek etkinlikler aracılığıyla, pek çok davranış değişikliklerini kazanabilirler” (Demircioğlu, 2005).

Sözlü tarih öğretmen ve öğrencileri birlikte çalışmaya teşvik eder. Tarihi topluluğun içine ve dışına taşır. Daha az ayrıcalıklı ve yaşlı insanların saygınlık ve öz güven hissi kazanmalarına yardımcı olur. Toplumsal sınıflar ve özellikle nesiller arasında bağlantıyı, dolayısıyla anlayışı sağlar. Tek başına okumak, sınavlar ve öğretmenin anlatıcı, öğrencinin ise dinleyici konumunda olduğu dersler artık yerini hep birlikte yürütülen tarih araştırmalarına bırakmaktadır. Ortak araştırma, öğretmenleri ve öğrencileri samimi bir iletişimle daha fazla şans tanıyan, daha yakın, daha az hiyerarşik bir ilişkiye sokar. Bu projeler sayesinde öğretmenler ve öğrenciler toplumdaki yerinin daha doğru farkına varabilirler. Görüşme yaptıkları kişilerin yaşantılarına girerek farklı değerleri daha iyi anlarlar. Kısaca öğrenciler bireysel olsun grup projeleriyle olsun sözlü tarih aktivitelerine katıldıklarında işbirlikçi öğrenme gerçekleştirirler. Öğrenciler sözlü tarih projelerini yapmaya başladıklarında ”küçük birer tarihçi” olurlar ve eleştirel düşünce kapasitelerini geliştirirler. Böylesi projeler öğrenciler ile ailelerini sınıfta veya diğer etkinliklerde bir araya getirirler. Öğrencilerin dünyayı diğer insanların gözüyle görmeye teşvik ederek onların empati kazanmalarını sağlar (Milli Eğitim Bakanlığı, 2005). Böylece, yenilenen Sosyal Bilgiler Programı etkinliklerinden biri de sözlü tarih çalışmaları olmuştur.

Hayat Bilgisi Programına bakıldığında 1, 2, ve 3. sınıf “Dün, Bugün ve Yarın” ünitesi ile “değişim ve süreklilik algısı” kazandırmak hedeflenmiştir. Kazanımlarda sözlü tarih kavramına yer verilmemiş olsa da etkinlikler ile tarihsel süreç hissettirmeye çalışılmış, öğrenci yaşadığı andan, zaman diliminden, toplumdan soyutlanmadan tüm bunların bir parçası olabilmıştır.

Öğrencilerden;

1. sınıfta Dün, Bugün, Yarın kavramlarına vurgu yapılan bir öykü okunarak kendi yaşadıkları altı yılı anlatacak fotoğraflı bir kronoloji hazırlamaları,

2. sınıfta aile büyüklerinin küçükken oynadıkları oyunları araştırmaları, kendisinin ve arkadaşlarının oynadığı oyunlarla benzeyip benzemediğini karşılaştırması,

3. sınıfta ise “geçen yıl ve şimdi” adlı etkinlikle değişim ve sürekliliği algılamaları istenmektedir. Özellikle 2. sınıf etkinliği ile sözlü tarih çalışmasının basit bir pilot uygulaması yaptırılabilir. Bu etkinlikle çocuk tarihe kısa bir yolculuk yapacaktır. Bilgiye ulaşmada büyüklerinden faydalanacak, onlarla bir görüşme yapması gerekecektir. Burada sözlü tarihin basamaklarını daha basitçe de olsa kullanması gerekecek, tarihsel bilgiye en yalın hali ile de olsa bir tarihçi düşünüş şekliyle ulaşmaya çalışacaktır. Eleştirel düşünme becerileri bu yolla öğrenciye henüz 2. sınıftayken kazandırılmaya başlanmış olacak, aynı zamanda değişimi fark etme, süreci algılama gibi üst düzey beceriler öğrenciye kazandırılmaya çalışılacaktır.

1998 programıyla öğrenci, yalnızca yapması gerekenleri listeleyip onları sorgulamadan “mükemmel insan olma” çabası gösterirken, yaşadığı zaman dilimi, ailesi, arkadaşları ve kendi dünyasından koparılmıştır. Oysa, yeni programla öğrenci daha gerçek olanı yaşama imkanı bulmuş, bir önceki programda göz ardı edilen kendi benliğini bulması sağlanmıştır. Programda sözlü tarih kavramı geçmemiş olsa da bahsi geçen ünite ve etkinliği ile sözlü tarihin hazırlık dönemi yaşatılmaya çalışılmış demek yanlış olmayacaktır.

“Sözlü Tarih” kavramına ilk olarak Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Öğretim Programında “Geçmişimi Öğreniyorum” adlı ikinci ünitenin kazanımında rastlanılmaktadır. Üniteye toplam 6 kazanıma yer verilmiş, birinci kazanımda sözlü tarihe direkt atıfta bulunulurken diğer kazanımlarla da sözlü tarihin metodolojisine ve konularına dikkat çekilmiştir. Bahsi geçen ünitenin kazanımları şöyledir :

- Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur,
- Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri fark eder,

- Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir,
- Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir,
- Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, Millî Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler,
- Millî Mücadele'nin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilânında Atatürk'ün rolünü fark eder.

Kazanımlar incelendiğinde 2005 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı çerçevesinde oluşturulan içeriğin önemli özelliklerinden birinin, Sosyal Bilgiler dersine temel oluşturan Sosyal Bilim dallarındaki genişlemedir. Yakın zamanlara dek Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları çok büyük oranda Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi temelinde ezberden öteye gidmeden şekilleniyordu. Buna karşılık 2005 yılı Sosyal bilgiler öğretim programı, çok daha geniş bir yelpaze içinde Sosyal Bilim alanlarını ele almıştır. Aynı zamanda onları birer “küçük bilim adamı” gibi görerek Sosyal Bilimlerin metodolojisini kullanarak önlere sunmaktadır. Buradaki kazanımlarla öğrenci küçük bir tarihçi olmuş, kendisinden bir tarihçinin tarih bilgisini oluştururken izlediği basamaklara ilişkin deneyimler geçirmesi, metodolojik bir bakış çerçevesinde bazı kavramlara ilişkin farkındalıklar kazanarak yakın tarihi hakkında bilgi sahibi olması istenmiştir. Ayrıca 3. kazanımla çocuğun dünyası ve ihtiyaçları göz ardı edilmeyip, araştırmada oyuncak gibi çocukların dünyası için önemli olan bir kavrama da yer verilmiştir. “Örneğin Locke, oyunun küçük çocukların gelişimi için gerekli bir öğrenme süreci, oyun nesnelere de çocukluğun doğal araçları olduğunu belirtir” (Onur, 2007).

Dördüncü sınıf programında sözlü tarih kavramı kullanılırken, beşinci sınıf programında “yerel tarih” kavramı ele alınmıştır. Kavram “*Adım Adım Türkiye*” adlı ünitenin “*Yerel Tarih Çalışması*” (*Çevredeki tarihî mekân, nesne ve yapıtlarla ilgili araştırma raporu hazırlanır. 1, 3. kazanım*) etkinliğinde yer almıştır. Sözlü tarihin bir farklı boyutu olan yerel tarih çalışmasıyla da öğrenci değişim ve sürekliliği bu kez çevresindeki mekanların varlığında yaşayama fırsatı bulacaktır. Sözlü tarihte olduğu

gibi bir tarihçinin tarihsel bilgiye ulaşmada kullandığı yöntemleri uygulayarak ulaşacaktır.

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile tarih konuları yüzeysel, çocuktan uzak, yapay, ezberden öteye gidememiş bilgiler yığınınından ziyade, öğrencide tarih bilincini, tarihsel düşünme becerisini geliştirmek, araştırma nasıl yapılıır içselleştirmek olmuştur.

İlköğretim ikinci kademe 6. ve 7. sınıf 2005 Sosyal Bilgiler Programları incelendiğinde 4 ve 5. sınıf programlarındakine benzer değişimler yaşandığı görülmektedir. Konu merkezli öğretim anlayışından tema merkezli bir anlayışa geçişin yaşandığı konu başlıklarından anlaşılmaktadır. Ünitelerde; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimler ve insan hakları ve vatandaşlık bilgisi konuları toplulaştırılmış olarak ele alınmaktadır. Öğretmen de konuları tarih ünitesi, coğrafya ünitesi, insan hakları ve vatandaşlık ünitesi diye ayrı ayrı değil, çok yönlü olarak işlemelidir. Örneğin, Türkiye'nin coğrafi bölgeleri ele alınırken, Millî Mücadele yıllarında bu bölgedeki faaliyetlere yer verilerek, coğrafya, tarih, insan hakları ve vatandaşlık konuları ilişkilendirilerek, milli bilinç, insan hakları ve tarih duyarlılığı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Geçmiş, bugün ve gelecek düşünüldüğünde, bütün insan faaliyetlerini kapsayacak şekilde seçilmiş olan dokuz öğrenme alanının, birden fazla disiplini içerdiğine, “zaman, süreklilik ve değişim” öğrenme alanının, diğer sekiz öğrenme alanıyla birlikte değerlendirildiğine dikkat edilip, “sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler” ve “yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler” anlayışlarına önem verildiği görülmektedir. Öğrencilere, sosyal bilimcilerin (coğrafyacının, tarihçinin, vb.) bilimsel yöntemleri sezdirilmiş, okulun içindeki ve dışındaki olaylardan yararlanılarak, öğrenciler sık sık gerçek hayat problemleri ve çelişkili durumlarla karşılaştırılıp ve karşılaştıkları sosyal problemler üzerine yansıtıcı düşüncelerini sağlamaya çalışılmıştır. Tarih konuları da öğrencilere bir problem olarak sunulmuştur.

1998 yılı 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı'nda yer alan konular “*Demokratik Hayat, Coğrafya ve Dünyamız, Türkiye Tarihi, Moğollar ve Diğer Türk Devletleri,*

Türkiye'miz ve Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu” dur. İlk ünite olan demokratik hayatta konular ve işlenişinde kullanılan etkinlikler öğrencinin dünyasından olmayıp, gelişim ilkelerinin göz ardı edildiği görülmektedir. Kavramlar yapılması gerekenler listesi şeklinde yine öğrencilere ezberletilmeye çalışılmış, öğrenci öğrenme sürecine dahil edilmemiştir. Eğitim ve demokrasi ilişkisi adlı konuda “*öğrencilerin okulda demokratik davranış kazanmalarına önem verilecektir, özellikle birbirlerinin görüş ve düşüncelerine karşı anlayışlı ve saygılı olmaları sağlanmaya çalışılacaktır*” (Milli Eğitim Bakanlığı, 2000) gibi bir ifade yer almakta ancak bunun hangi etkinlik örüntüleri ile gerçekleşeceği belirsizlik göstermekte idi.

Demokratik olmanın önemi üzerine öğrenciler sorgulama ve eleştirel düşünme süreçlerine dahil edilmemiş aksine kavramı olduğu gibi almaları, ezberlemeleri istenmiştir. Ayrıca bunun için herhangi bir etkinlik örneği de yer almamaktadır. Kronolojik bakış açısı çerçevesinde programın diğer ünite ve konularına baktığımızda da farklı coğrafya ve zaman dilimlerinden bahsedilerek, öğrencinin zaman ve mekan algısını zorlayacağı görülmektedir. Bilgi merkezli bir anlayış çerçevesinde sonu ezber ile biten öğrenme ortamlarının hazırlayıcılığını sağlamaktadır.

Oysa 2005 yılı 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na baktığımızda demokrasi kavramı ile ilgili ünite ismi “*Demokrasinin Serüveni*” olarak adlandırılmış demokrasi kavramının anlamı ve bireye yansımaları hemen beklenmeyip, kavramı sorgulamaları, günümüze nasıl ulaştığını “*İnsan Hakları Bir Kazanımdır, Bırakın Konuşayım!, Eşitliğe Doğru*” gibi konu başlıkları altında öğrenciye süreci yaşatarak benimsemesi ve içselleştirmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Kavram dün ve bugün çerçevesinde bir süreç olarak ele alınmıştır.

Programda sıklıkla “Değişim ve Süreklilik” düşüncesine vurgu yapılmıştır. İstenilen etkinlikler sayesinde bu becerilere sahip olunması beklenmektedir. Örneğin; “*Yeryüzünde Yaşam*” adlı ünitenin 6. kazanımı ile ilgili “*Yüzyıllar Boyunca Yerleşme*” (*Çeşitli görsel materyallerden yararlanarak yerleşmeyi etkileyen faktörler tarihsel süreçte incelenir*) gibi bir etkinlikle tarihsel süreci algılamaları beklenmektedir. Aynı zamanda “*İpek Yolunda Türkler*” adlı ünitenin 8. kazanımında da değişim ve süreklilik

algısına vurgu yapılmıştır. Algıyı kazandırmak için ön görülen etkinlikler ve konularda bahsedilen algıların vurgulandığı görülmektedir. Sözelimi “*Geçmişin İzleri, (Düğün ve bayram kutlamalarındaki kültürel öğeler değişim ve süreklilik açısından incelenir)*”, “*Kilim, (Görsel ve yazılı materyaller kullanılarak geleneksel Türk sanatları değişim ve süreklilik açısından incelenir)*” örneklerinde olduğu gibi (Milli Eğitim Bakanlığı, 2000).

Yine aynı şekilde iki etkinlikte de değişim ve süreklilikten bahsedilmektedir. Oysa eski programla zaman algısı kopuk, birbirinden bağımsız, yapay şekilde sunulmaktaydı. Böylece ders eğitim ve öğretimle çocukta asıl geliştirilmesi beklenen yönleri geliştirmektense kısa sürede unutulmuş bilgi yığınlarından öteye gidememektedir.

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda “sözlü tarih” kavramı olarak geçerse de sözlü tarih yöntemiyle kazandırılmak istenilen değişim ve sürekliliği algılama becerisine sıkça yer verilmiş, etkinliklerin esnek olması sebebiyle bazı konuları sözlü tarih yöntemini kullanarak yapabileceği sunulmuştur.

1998 yılı 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’na bakıldığında 4, 5 ve 6. sınıf programlarının içeriğinden farklı olmayarak “vatandaşlık aktarımı” yaklaşımının benimsendiği görülmektedir. Dersin ünite başlıkları sırasıyla şöyledir: “*Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri, İstanbul’un Fethi ve Sonrası, Avrupa’da Yenilikler, 17. ve 18. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti, 19. ve 20. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti, Osmanlı Kültür ve Uygarlığı, Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası*” Daha ünite başlıklarında yakından uzağa ilkesinin ikinci plana atıldığı görülmektedir. Tüm program çocuğun yaşadığı hayattan soyutlanarak düzenlenmiş, tamamen zaman algısını zorlayıcı bir anlayış benimsenmiştir.

2004 yılı 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda ise ünite başlıkları şu şekildedir: “*İletişim Ve İnsan İlişkileri, Ülkemizde Nüfus, Türk Tarihinde Yolculuk, Zaman İçinde Bilim, Ekonomi Ve Sosyal Hayat, Yaşam Ve Demokrasi, Ülkeler Arası Köprüler*”. Sosyal bilimlerin metodolojisini benimsemiş yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre hazırlanmış programda, ünite başlıklarından öğrencinin topluma dahil edildiği, bende

varım duygusunu yaşayabileceği anlaşılmaktadır. Ünite başlıkları tek bir ülke, kıta veya kişiyi belirtmeyip, demokrasi kavramını yaşam içinden soyutlamadan, bilimin bir süreç olduğu vurgulanıp, insan ilişkilerinde iletişim faktörünün önemini sezinletecek nitelikte ele alınmıştır. Türk tarihinden bahsederken yine öğrenciyi sürece dahil etmiş ve bir yolculuğa çıkarmıştır.

2004 yılı 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda "sözlü tarih" kavramına etkinlikler arasında yer verilmiştir. Öğrencinin süreci algılayabilmesi açısından "ülkemizde nüfus" adlı üniteye "*Doğduğumuz Yerden Doyduğumuz Yere, (Sözlü tarih çalışması ile göçün neden ve sonuçları sorgulanır. Yerleşme ve seyahat özgürlüğü tartışılır.) (4,5.kazanım)*" adlı etkinlikle yöntemin uygulanması istenmiştir. Buraya kadar yapılan açıklamalar ışığında Hayat Bilgisi Dersi 1, 2 ve 3. sınıflarında sözlü tarih yöntemine bir hazırlık yapılırken, sosyal bilgiler dersi 4-7. sınıflarında yöntemin gelişme dönemi yaşanmaktadır. Hayat bilgisi dersi ile yöntemin çiraklık, 4-7. sınıf sosyal bilgiler dersi ile kalfalık dönemi yaşanmaktadır demek yanlış olmayacaktır.

1998 yılı 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Öğretim Programı'nda konular "*Birinci Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı Öncesi Osmanlı İmparatorluğu'nun Durumu, Mustafa Kemal'in Hayatı, Kurtuluş Savaşı, Türk İnkılabı, Türk Ordusu ve Milli Savunma, Türkiye Cumhuriyeti'nin Dış Siyaseti, Atatürkçülük, Atatürk'ün Ölümü ve Atatürk'ten Sonraki Dönem, İkinci Dünya Savaşı*" üniteleri kapsamında ele alınmıştır. Diğer programlarda olduğu gibi İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerindeki genel amaçlara bakıldığında, öğrenciden bilgiyi sorgulamadan ezberlemeleri istenmiştir. Genel amaçlarda her ne kadar öğrenciyi pasif bırakan öğretmen merkezli yöntemler yerine çeşitli öğretim yöntemleri kullanılmalı şeklinde ifadelere yer verilmişse de konular, konuların içerikleri ve etkinliklerin yetersizlikleri, öğrenciyi sürece dahil etmeyen "vatandaşlık aktarımı" yaklaşımı benimsenmiştir.

2004 yılı 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretim Programı'nda konular "*Bir Kahraman Doğuyor, Millî Uyanış: Yurdumuzun İşgaline Tepkiler, Ya İstiklâl, Ya Ölüm!, Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar Atatürkçülük, Atatürk Dönemi Türk Dış*

Politikası ve Atatürk'ün Ölümü, Atatürk'ten Sonra Türkiye: İkinci Dünya Savaşı Ve Sonrası” ünitelerinde ele alınmıştır. Üniteler ile amaçlanan öğrencilere bulunduğu yerin “yerel tarihi ile ilgili araştırma ödevleri verilerek öğrencilerin yerel tarihi, ulusal tarih ile ilişkilendirerek, millî bilinç ve tarih duyarlılığı oluşturmaya çalışması” (Millî Eğitim Bakanlığı, 2005) olmuştur.

Öğrencilerin, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde geçen tarih metodolojisine özgü kavramları (kanıt, sebep-sonuç, süreklilik-değişim, benzerlik-farklılık gibi), zaman ve mekâna özgü tarih kavramlarını (Kurtuluş Savaşı, Tekâlif-i Milliye, Kuva-yi Milliye gibi) ve diğer gündelik kavramları (cumhuriyet, demokrasi, Türk milleti, Türkiye, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, meclis, TBMM, insan hakları gibi) öğrenmelerine dikkat edilmiş. “Oluşturmacı sınıf”ın gerçek anlamda demokrasinin yaşandığı bir ortam olduğu unutulmamaya çalışılmış, farklı kaynakları kullanarak olay ve olguları araştırmaları için uygun bir ortam sağlaması ön görülmüştür. Öğrencilerin bireysel ya da grup olarak birinci ve ikinci elden kaynaklar üzerinde "bir sosyal bilimci gibi" çalışmaları, bu yolla onların, kendi anlayışlarını sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturmalarına yardımcı olunması hedeflenmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2005).

1.1.5. Yeni Programda Değişim Ve Süreklilik Algısı

Sosyal olayların, insanların, nesnelere ve mekânların geçmişten günümüze nasıl bir değişim ve gelişim gösterdiğinin anlaşılabilmesi için, sosyal bilgiler derslerinde öğretilmesi gereken temel kavramların başında zaman, kronoloji, değişim ve süreklilik gelmektedir. Değişmeyen tek şeyin değişim olduğu bu süreçte değişim ve sürekliliğin öğrenciler tarafından doğru algılanması büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin yaşadıkları toplumu, kültürü ve kendilerini tanıyabilmeleri için, geçmiş, bugün, gelecek ilişkisi içinde, sosyal bilgileri öğrenerek içselleştirmeleri gerekmektedir. Sosyal olayların, insanların, nesnelere ve mekânların zaman içinde nasıl bir değişim ve gelişim gösterdiğinin anlaşılabilmesi değişim ve sürekliliğin anlaşılabilmesi ile yakından ilgilidir (Demircioğlu, 2005). Geçmişten bugüne nelerin değişip nelerin değişmediğinin farkına varılması, geçmiş ile bugün arasındaki farklılıkların ve

benzerliklerin neler olduğunun bilinmesi için öğrencilerde değişim ve süreklilik algısının gelişmiş olması gerekmektedir.

2005 yılı yeni Sosyal Bilgiler Programı'nda yer alan dokuz öğrenme alanından biri "Zaman, Süreklilik ve Değişim"dir. Bu programda yer alan temel becerilerden biri de "değişim ve sürekliliği algılama"dır. Hem öğrenme alanı olarak hem de beceri olarak "değişim ve süreklilik" vurgusu dikkatten kaçmamaktadır. Öğrencilere sadece zamanın nasıl ölçüldüğünü kazandırmak değil, aynı zamanda, zamanın nasıl geçtiğini ve değişimin nasıl meydana geldiğini de anlamaya ihtiyaç duyarlar. İlköğretim birinci kademedeki etkinliklerle ilk olarak bunun farkına vardırılma çalışmaları yapılır. Programda üniteler işlenirken doğrudan verilecek beceriler üzerine alıştırmalar yapılması istenmekte, kaynak kullanımı ve kanıt değerlendirmeye dayalı öğrencilerin sebep-sonuç ilişkisi kurmaları ve kanıta dayalı akıl yürütmeleri sağlanarak, kanıtların sınırlılıkları ve tarihin farklı yorumlarının olabileceği fark ettirilmeye çalışılmaktadır.

Bu öğrenme alanı, öğrencilerin kendi köklerini ve zamanda bulunduğu yeri anlama ihtiyacını karşılar ve geçmiş-bugün-gelecek bağlantısını kurabilmelerine yardımcı olur. Öğrenciler, kim olduklarını, geçmişte olan olayları, geçmiş ile bağlantı kurmayı, dünyanın değişimini ve gelecekteki durumunu anlarlar. İnsanların geçmişle olan duygusal bağlarını, insanlık tarihi boyunca buldukları yerleri kronoloji, değişim ve süreklilik perspektifi ile açıklamaya çalışarak bu algılar geliştirilmeye çalışılmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2005).

Bu algıların gelişmiş olması öğrencilerin, geçmiş ile bugün arasında bütün farklılıkları görerek bağlantı kurmasına yardımcı olacak, öğrencilerde geçmiş zaman bilincinin oluşmasında ve sosyal bilgiler konularının öğrenilmesinde önemli katkılar sağlayabilmektedir. Bu konudaki bir eksiklik öğrencilerde sağlıklı bir tarih bilincinin oluşumunu engellemektedir. Bu bağlamda geçmişin bilimsel bir anlayışla incelenmesi olarak tanımlanan tarihin, ilköğretim düzeyinde sağlıklı bir biçimde öğrenilmesi, değişim ve sürekliliğin doğru algılanmasını gerekli kılmaktadır.

1.1.6. İlgili Araştırmalar

1.1.6.1. Yurt Dışında Yapılan Akademik Boyutlu Sözlü Tarih Çalışmaları

Paul Thompson, *Geçmişin Sesi* (1999), adlı çalışmasında klasik tarih yazımının dışında bir yöntem olarak sözlü tarihi her türden araştırmacı için ele almış ve sözlü tarihin kendi geçmişini incelemiş ve değerlendirmiştir. Sanders'ın *Fleshing Out the Voices: The Psychological Effects of Physical Punishment in School* (2005) adlı çalışmasında okullarda uygulanan fiziksel cezaların fenomolojik bir perspektiften bağımsız röportajlar ve sözlü tarih anlatımlarının ses kaydıyla toplanan hikâyeler yoluyla incelenmesidir. Araştırma yetişkin kişilerin çocuk yaşlarında yaşadıkları fiziksel cezalara dayanmakta ve geçmişte yaşananların tekrar hatırlanması, “kişide geçmişte nasıl bir etki bıraktı ve şu an nasıl bir etkisi var” üzerine açık uçlu soruların cevaplanması üzerine odaklanmıştır.

Stephen Caunce, *Sözlü Tarih Ve Yerel Tarihçi* (2008) adlı kitabında sözlü tarihe ve geleneksel tarihsel yöntemlerle kıyaslanmasına değinmiş, sözlü tarih ve yerel tarihe başlayanlar için kaynak niteliğinde bir çalışma sunmuştur.

Ringelheim, Donahue ve Rubin (2007), United States Holocaust Memorial Museum: “*Oral History Interview Guidelines*” adlı kapsamlı çalışmalarında II. Dünya savaşında sistematik bir biçimde soykırıma uğramış kurbanlar üzerine sözlü tarih çalışması yürütmüşlerdir. Bu çalışmalarında döneme tanıklık etmiş soykırımdan kurtulmuş kişiler, direnişçiler, savaşımlar, tanıklar .. kısacası her türden görgü tanığıyla yapılmış röportajlar, video çekimleri dökümanente edilmiş ve böylece bu konu üzerine çalışacak araştırmacılara, öğrencilere, sonraki nesillere önemli bir arşiv ve görgü tanıklığı bırakmayı amaçlamışlardır.

Shopes, *What Is Oral History* (2008) adlı çalışması öğretmen ve öğrenciler için klavuz olacak niteliktedir. Çalışma sözlü tarihe ve tarihçilerin sözlü tarihi yöntem olarak kullanımına genel bir bakış sunmuştur.

1.1.6.2. Yurt Dışında Yapılan Eğitim Alanındaki Sözlü Tarih Çalışmaları

Carlson'ın Lloyd Burgess Sharp: An Oral History of Career that Shaped Outdoor Education (2002) Bu çalışmanın amacı Lloyd Burgess Sharp'ın kariyerinin ve Amerika'daki okul dışı eğitim hareketinin şekillenmesindeki liderlik etkisinin sözlü tarihini oluşturmaktır. Veriler Sharp'ın arkadaşlarından toplanmıştır. Hareketin etkinliğinde Sharp'ın rolü ve liderliği sorgulanmıştır.

Castello Quest a for Beter Life: The Educational Experiences of Salvadorian Immigrant Middle School Students in the United States (2004) adlı çalışmasında sözlü tarih yöntemi kullanılmıştır. İspanyol ve Latin kökenli göçmenlerin yaşadıkları deneyimlere dayanan bu çalışmada altı Salvadorlu ortaokul öğrencisinin eğitimsel, göçmenlik ve ABD'de yaşadıkları eğitimsel deneyimleri görüşmelerle toplanmış ve değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgularla Salvadorlu öğrencilerin sosyal durumlarının daha iyi analiz edileceği ve okula daha iyi nasıl adapte edilebilecekleri ortaya konulmuştur.

Evans, Teacher Preparation in Oral History for Anti-Racism Education (2003) adlı çalışmasında Illinois'deki üniversitelerde, özel ve devlet kolejlerinde, öğretmen yetiştirme programlarında öğretmen adaylarına ders veren yedi fakülte üyesiyle bir görüşme yapılmıştır. Fakülte üyelerinin Amerikan toplumunda ırkçılığa karşı anlayış geliştirmek için öğretmen adaylarını yetiştirmede sözlü tarihi nasıl kullandıkları incelenmiştir.

Lynne'ın Creating, Negotiating and Experiencing A September 11th Oral History Project: Action Research with Middle School Students From Chinatown (2005) adlı çalışması yakın zamanda yaşanan 11 Eylül saldırısının Manhattan'a bağlı Chinatown kasabası halkı üzerindeki etkilerini araştıran 10 ortaokul öğrencisinin sözlü tarih projesi üzerinedir. Projede çocukların 11 Eylül saldırısına resmi müfredat ve kulaktan dolma bilgiler dışında bakmaları sağlanmıştır.

1.1.6.3. Türkiye’de Yapılan Akademik Boyutlu Sözlü Tarih Çalışmaları

Bekir Onur, *Çocuk Tarih ve Toplum* (2007) adlı kitabında Türkiye de çocukluğun geçmişine ve bugününe bakmaktadır. "Giriş" bölümünde gelişim psikolojisi, çocuk sosyolojisi, çocukluk tarihi kuramlarını ele almıştır. Kitapta sözlü tarih yöntemiyle anılar, oyunlar vb. konularda verilere toplayarak günümüze değin çocukluğun geçirdiği değişimi ortaya koymuştur.

Esra Danacıoğlu, *Geçmişin İzleri Yanıbaşımızdaki Bir Tarih İçin Klavuz* (2010) adlı kitabında Türkiye’deki baskın tarih yazımı geleneğinin dışarıda bıraktığı sözlü tarih, fotoğraf-tarih ilişkisi ve edebiyat alanlarına yer veriyor.

Meral Akbaş, Mamak Askeri Cezaevi’nde Bir Kadın Koğuşunda ‘Kamusal’ı tartışmak: Bir Sözlü Tarih çalışması (2009), adlı yüksek tezinde 1980’li yıllarda Mamak Askeri Cezaevi’nde tutuklu olarak kalan kadınların 12 Eylül askeri darbesine ve bu darbenin sonrasına dair yaşam anlatılarına dayanarak Türkiye'nin yakın siyasi tarihine sözlü tarih yöntemiyle bakış açısı sunmuştur. Tez, feminist yazında sıkça tartışılan kamusal / kamusallık / kamusal alan kavramlarını yeniden ele almayı zorunlu kılacağını iddia etmiştir.

Serdar Öztürk, *Türkiye’de Sözlü Tarihten İletişim Araştırmalarında Yararlanma Üzerine Notlar* (2010) adlı çalışmasında, sözlü tarihten Türkiye’deki iletişim araştırmalarında nasıl yararlanılabileceği somut örnekler bağlamında tartışmış ancak örnekler verilirken sözlü tarihin potansiyelleri yanında kendi içinde bazı problemler de taşıdığı vurgulamış ve bunların üstesinden gelmek için nasıl yöntemler izlenilmesi gerektiğinin altını çizmiştir.

Hakan Aytekin, *Belleğin Peşindeki “Sözlü Tarih”, Sözlü Tarihin Peşindeki “Belgesel Sinema”*(2004), adlı Yüksek Lisans tezinde belgesel sinema-sözlü tarih ilişkisini ve Türkiye’de belgesel sinema alanında 1990’lı yıllardan sonra daha çok kullanılmaya ve tartışılmaya başlanan “sözlü tarih” konusunu incelemiştir.

1.1.6.4. Türkiye’de Yapılan Eğitim Boyutlu Sözlü Tarih Araştırmaları

Engin Kaplan, *İlköğretim Öğrencilerinin Tarihsel Düşünce Becerilerinin Sözlü Tarih Çalışmalarıyla Geliştirilmesi* (2005), adlı yüksek lisans tezinde 8.sınıf öğrencisi 4 erkek ve 2 kız öğrencisine Cumhuriyet Dönemine ilişkin sözlü tarih çalışması yaptırmıştır. Öğrenciler, huzurevlerinde yaşayan yaşlı kişilerle görüşme yaparak veriler toplamışlardır. Bu verileri mevcut yazılı kaynaklarla da kıyaslamışlardır. Böylece öğrenciler sözlü tarih yoluyla tarihsel düşünme becerilerinde nasıl bir değişim gösterdikleri incelenmiştir.

Gülsüm Kumru, *Tarih Öğretimi Açısından Sözlü Tarih Yazımı: Karaca Ahmet Dergahı Örneği* (2009), adlı yüksek lisans tezinde tarih öğretimi açısından sözlü tarih yazımının Karaca Ahmet Dergahı örneği üzerinden yürütüldüğü nitel bir çalışma yapmış ve kurumun tarihi sözlü tarih çalışmasıyla araştırılmıştır. Sosyal, kültürel ve politik gelişimlerin toplumsal hayatta meydana getirdiği kimlik, öznellik ve aidiyet duygularının ortaya çıkmasındaki etkisini sözlü tarih açısından değerlendirmiştir.

İbrahim Sarı, *Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Ünitelerinde Bir Yöntem Olarak Sözlü Tarih* (2002) adlı Yüksek Lisans tez çalışmasında Sözlü Tarih yöntemine dayalı Tarih Öğretimi ile tarih derslerinin daha ilginç ve zihinlerde daha kalıcı olabileceğini savunmuştur.

İbrahim Sarı, *Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih etkinliklerinin öğrenci başarı, beceri ve tutumlarına etkisi* (2007) adlı Doktora tezi çalışmasında sözlü tarih yöntemine dayalı tarih öğretimi ile sosyal bilgiler ve tarih derslerinin daha ilginç ve zihinlerde daha kalıcı olabileceğini savunmuştur.

1.1.6.5.Yapılan Araştırmalara İlişkin Bir Değerlendirme

Türkiye ve dünyada akademik ve eğitim alanlarında çeşitli araştırma ve çalışmalar yapılmıştır. Eğitim alanındaki çalışmalardan ilki 2002 yılında İbrahim Sarı’nın *Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Ünitelerinde Bir Yöntem Olarak Sözlü Tarih* adlı yüksek lisans

tezidir. İkinci olarak 2005 yılında Engin Kaplan'ın *İlköğretim Öğrencilerinin Tarihsel Düşünce Becerilerinin Sözlü Tarih Çalışmalarıyla Geliştirilmesi* adlı yüksek lisans tezidir. Her iki araştırmacının sözlü tarih yöntemleri incelendiğinde, Sosyal Bilgiler Öğretiminde yeni yaklaşımlara değinen Mustafa Safran, İsmail H. Demircioğlu ve Yücel Kabapınar gibi sosyal bilimcilerin kitaplarında rastlanmaktadır. İbrahim Sarı, yöntemi uygulattığı öğrenci grubunu büyük tutarken, dönemi yaşamış kişilerle olan görüşmecilerin sayısını az tutmuş, görüşmeleri sınıf ortamında gerçekleştirmiştir. Döneme ait bilgileri öğretmen değil, dönemi yaşayan kişiler anlatmıştır.

Engin Kaplan ise çalışma yapılan öğrenci grubunun sayısını 6 kişi olarak belirlerken, görüşme yapılan büyüklerin sayısına daha fazla yer vermiştir. Öğrenciler görüşmelerini kendileri yapmışlardır.

Her iki araştırmacının da yöntemleri Türkiye'deki Sosyal Bilimcilerin önerdikleri sözlü tarih yöntemlerini kullanmışlarsa da öğrencilerin süreçte kendilerini nasıl hissettiklerine, süreci nasıl algıladıklarına, tarihsel bilgiye ulaşırken kullanılan sözlü tarih yöntemiyle, kazandırılmak istenilen tarihsel süreci algılamaları incelenmemiştir. Bu bağlamda yapılan *Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Bir Sözlü Tarih Uygulaması* alanındaki boşluğu doldurur niteliktedir denilebilir.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, ilköğretim 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde kültür ve miras öğrenme alanı içinde yer alan "Geçmişimi Öğreniyorum" adlı ünite bağlamında oyun ve oyuncağın tarihinin araştırılması ve öğrencilerdeki sözlü tarihe ilişkin bakış açılarının geliştirilmesidir. Bu genel amaca bağlı olarak şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğrencilerin tarih ve sözlü tarihe ilişkin algıları araştırma öncesi ve sonrası nasıl değişmiştir?

2. Sözlü tarih etkinliğini gerçekleştiren öğrencilerin hazırladıkları ödevlerdeki değişim ve sürekliliği algılama boyutları nasıldır?
3. Öğrencilerin sözlü tarih çalışma sürecine ilişkin bakış açıları / algıları nasıldır?
4. Araştırmaya katılan öğrencilerin sözlü tarih projesi çerçevesinde araştırma süreci ve ortaya koydukları ürün boyutunda nasıldır?
5. Velilerin, oyun ve oyuncakın tarihçesi konulu, sözlü tarih yöntemi kullanılarak uygulanan proje sürecine ve bu süreçte öğrencilerdeki değişime ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Önem

İlköğretimde sosyal bilgiler dersinde örnek bir sözlü tarih uygulamasına ilişkin bu çalışmanın;

- Milli Eğitim Bakanlığı program geliştirme uzmanlarının çalışmalarına,
- Talim Terbiye Kurulu ders kitabı inceleme komisyonu üyelerinin çalışmalarına,
- Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yürütülen hizmet içi kurslarda ve seminer çalışmalarında kanıta dayalı tarih öğretiminin öğrencide ortaya çıkaracağı beceriler konusunda Sınıf Öğretmenleri ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerine bilgi verilmesine,
- Ders kitabı yazarlarına, Sosyal Bilgiler ders kitaplarında sözlü tarihe yer verme ve bunu kullanma konusunda yol göstermesine,

- Üniversitelerin Eğitim Fakültelerinin, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Tarih Öğretmenliği ana bilim dallarında öğretmen adaylarının sözlü tarihle öğretim konusunda yetiştirilmesine,
- Sınıf Öğretmenleri ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin araştırmanın bulgularından yararlanarak sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarihin kullanımının önemini görmelerine ve derslerinde yer vermelerine,
- Öğrencilerin, bilişsel düzey becerilerine, eleştirel düşünme ve empati becerilerinin gelişmesine,
- Yapılacak diğer çalışmalara kaynak oluşturulmasına katkı sağlayacağı beklenmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Öğrencilere uygulanan anket ve öğrencilerle yapılan mülakat ile hazırlanan dokümanlar ve gözlemden elde edilen veriler,
2. 2009-2010 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Sultangazi ilçesindeki Cebeci Sultan Çiftliği İlköğretim Okulu 5/B şubesindeki öğrenciler,
3. İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi “kültür ve miras” öğrenme alanı, “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesi, oyun ve oyuncağın tarihi konularının öğretimi ile sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

Araştırmanın temel sayıtları şunlardır;

1. Öğrencilerin yetişkinlerle yapmış olduğu görüşmeler verimli olmuştur.

2. Denekler (5. sınıf öğrencileri) yapılan görüşmelerde sorulara samimi cevaplar vermişlerdir.
3. Öğrenciler projenin uygulanması sürecinde aynı ölçüde güdülenmişlerdir.

1.6. Tanımlar

Sosyal Bilgiler Öğretimi : Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerin ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelediği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (Kabapınar, 2007).

Sözlü Tarih : Geçmişe ait sözlü kanıt ve delillerin kayıt edilip (Demircioğlu, 2005, s.52) geçmiş ile ilgili belirli bir konu ya da tema temelinde, dönemi yaşamış kişi ya da kişilerle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin kaydedilerek, belirli bir sistematik dahilinde analiz edilmesi, yorumlanması, ve tarih bilgisinin rapor edilmesidir (Ritchie, 1995).

Birinci El Kaynaklar: Bizden önce yaşayanları, bize kalanlarla karşılaştıran kanıtlardır. Amerikan Kongre Kütüphanesi, birincil kaynak türlerini altı grupta ele almaktadır:

1. Nesne kaynakları: Buluntular, aletler, silahlar, icatlar, üniformalar, modalar, mezar taşları
2. İmaj kaynakları: Fotoğraflar, filmler, videolar, güzel sanatlar
3. İşitsel kaynaklar: Sözlü tarih kayıtları, görüşme kayıtları, monik kayıtları
4. İstatistik kaynakları: Nüfus verileri, haritalar, mimari çizimler
5. Metin kaynakları: Gazeteler, mektuplar, tarihsel yemek kitapları, reklâmlar, günlükler, bilinen tarih dokümanlarının orijinal verileri

6. Halk kaynakları: Aile fotoğrafları, atadan kalma aletler, malzemeler ve piyesler
(Ata, 2002).

Birinci el kaynaklar otobiyografiler, hatıratlar gazeteler ve yayınlanan makaleler, kamusal romanlar, resmi yayınlar, parlamento konuşmaları, mektup, tutanaklar günlükler arşiv belgeleri, kilise kayıtları, yerel yönetim kayıtları ve şirket kayıtlarıdır.
(akt. Ata, 2002)

2. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçlarının hazırlanması, uygulanması ve elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılan yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

2.1. Araştırma Modeli

İncelenecek konunun özelliğinden dolayı araştırma nitel araştırma yöntemleri benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmaların doğal ortamda meydana gelen olgu, olay ya da davranışlar üzerine yoğunlaşarak sürdürülmesi ve araştırma sonuçlarının genelleme amaçları taşımaması (Büyüköztürk 2008) bu araştırmanın yöntemini şekillendirmiştir. Bu çalışmada ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sözlü tarihin uygulamasına ilişkin görüşlerinin ve sözlü tarih becerilerinin gelişimi araştırıldığı için araştırma konusunun doğal ortamda incelenmesi yoluna gidilmiştir. Öğrencilerin sözlü tarihi uygulama süreçlerini nasıl anlamlandırdıklarının araştırma amaçları doğrultusunda belirlenmesi gereği araştırma nitel araştırma modeli olan “eylem araştırması” ya da “aksiyon araştırması” şeklinde desenlenmiştir. Sözlü tarih, öğretim etkinliklerinde öğrencilerin sözlü tarih becerileri, bu sürece ilişkin görüşleri ve uygulama öncesi ile sonrası sosyal bilgiler öğretimi içerisindeki belli kavramlara ilişkin algılamalarındaki değişim ön test–son test, yapılan görüşmeler ve kamera çekimleri ile bir nitel araştırma yöntemi olan veri analizi ile öğrencilere süreç içinde tutturulan günlüklerde yine nitel araştırmanın doküman incelemesi yöntemi ile eylem araştırması kapsamında değerlendirilmiştir. Eylem araştırması, eğitim kurumlarında öğretmen, yönetici ya da eğitim danışmanı gibi bizzat uygulamanın içinde olan bir araştırmacının doğrudan kendisinin ya da başka bir uygulayıcı ile gerçekleştirdiği ve mevcut bir sorunu anlama, çözme ve sürece ilişkin sorunların belirlenmesine yönelik veri toplamayı ve analiz etmeyi içeren bir araştırma yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu yaklaşımın önemli bir özelliği araştırmacının konumuna ilişkindir.

Araştırmacı uygulayıcı olarak kendisi araştırılan konunun içinde yer alır ve tarafından sorun durumuna özgü yeterlilikte geliştirdiği veri toplama araçlarını kullanır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008). Bu yönüyle bu araştırmada uygulayıcı aynı zamanda çalışma grubunu oluşturan sınıfın da ders öğretmenidir. Ekiz (2003), eylem araştırmasının okul ve sınıf gibi yerel seviyelerde değişimin ve buna bağlı olarak da gelişimin oluşturulmasında en güçlü araştırma yöntemi olduğu üzerinde durur.

Özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırması, uygulamacıya yeni bilgiler, beceri ve deneyimler kazandıran ve uygulamalarına karşı eleştirel bir bakış açısı geliştirmesini sağlayan bir araştırma türüdür. Nitekim uygulayıcı, bir problem çözme süreci olarak göreceği kendi uygulamaları içinde kendi rolünü de sorgulayacaktır. Bu yaklaşımda uygulayıcının araştırma yoluyla mesleğinde daha etkin hale gelmesi, kuram ile uygulamayı bütünleştirme becerisi kazanması ve kendi alanındaki politikalara dair yeni görüşler geliştirmesi olasıdır (Yıldırım ve şimşek, 2005, s.297). Sosyal bilgiler dersinde sözlü tarih yönteminin uygulanması üzerine yapılan bu araştırmanın deseni eylem araştırması türlerinden “özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırması” ile örtüşmektedir. Nitekim etkinlikleri hazırlayan ve uygulama süreci içinde gözlemci olarak yer alan öğretmen, görev yaptığı okulda araştırmacı kimliği ile süreci yürütmüştür.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın nitel bir araştırma olması ve bu araştırma yönteminin dayandığı felsefi anlayış gereği, bir evren tayinine gidilmemiştir. Araştırmanın alışma grubunu ise, İstanbul ili, Sultangazi ilçesi sınırları dâhilinde, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Cebeci Sultançiftliği İlköğretim Okulu’nun 5/B sınıfına devam eden 60 kişilik bir öğrenci grubu oluşturmuştur. Bu grup öğrencilerin cinsiyet dağılımını incelendiğinde 36 kız öğrenci, 24 erkek öğrenci olduğu tespit edilmiştir..

2.3.Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması amacı ile *Dokümanlar, Gözlem, Öğrenci Günlükleri, Öğrenci Ödevleri, Görüşme ve Veli Görüş Formu* kullanılacaktır.

2.3.1. Veri Toplama Araçlarının Düzenlenmesi

Araştırmada üç farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu veri toplama araçlarının hazırlanma süreçlerine ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

2.3.1.1. Ön Test ve Son Test Uygulaması

Araştırmada veri toplamaya yönelik dokümanlardan ön ve son test öğrencilere uygulanmıştır. Projenin ilk ve son uygulaması olan testler öğrencilerde var olan sosyal bilgiler dersi, tarih ve sözlü tarih kavramlarının o güne kadar zihinlerinde ne derecede yapılanıp yapılanmadığını ortaya çıkarmak, sürecin ardından bu kavramlar ile ilgili bir değişikliğin olup olmadığını kontrol etmek amaçlı uygulanmıştır. Formlar öğrenci sayısına fotokopi ile çoğaltılıp serbest etkinlikler saatinde öğrencilere uygulanmıştır. Uygulamalar esnasında öğrencilere konu ile ilgili herhangi bir bilgi veya bilgileri çağrıştıracak ipuçları verilmemiştir. Ek-1’de verilen soruların yer aldığı formlar birer ders saati olarak planlanan derslerde uygulanmıştır.

2.3.1.2. Öğrenci Günlükleri

Öğretmeye bağlı, gerçekçi anlatım türlerinden biri olan günlükler, bir kişinin önemli ve kayda değer bulduğu olayları, gözlem, izlenim, duygu, düşünce ve hayallerini günü gününe tarih belirterek anlattığı; yazdığı yazı türüdür. Günlükler, yazarlarının iç dünyasını kurgusuz bir biçimde sergileyerek günlüğün sahibine ilişkin ayrıntılı bilgilerle birinci elden ulaşmamızı sağladıkları gibi, yazdıkları dönemin önemli olaylarına ilişkin tarihsel belgeler olarak da önemlidirler (edebiyatogretmeni.net). Tarihsel bilgiye ulaşmada kullandığımız sözlü tarih yönteminde öğrencilerin proje sürecinde neler yaşadıklarını, duygu ve düşüncelerini, değişimlerini gözlemleyebilme adına veri

toplama aracı olarak öğrencilerden günlük tutmaları istenmiştir. Günlük olarak kullanabilmeleri için araştırmacı/öğretmen tarafından öğrencilere yeterli büyüklükte not defterleri dağıtılmış, yaptıkları her çalışma esnasında yaşadıkları duygu ve düşüncelerini günlüğün en önemli özelliği olana tarih atarak yazmaları istenmiştir.

2.3.1.3. Öğrenci Ödevleri

Proje süreci sonunda öğrencilerden grup olarak sözlü tarihin ne olduğuna, süreç kapsamında neler öğrendiklerine, projenin kendilerinde nasıl bir iz bıraktığına ilişkin ödev hazırlamaları istenmiştir. Ödevlere ve projeye ilişkin öğrencilere “rubrik” ler dağıtılmıştır. Proje basamakları ve öğrencilerin proje sürecinde yapmaları istenenler, rubrikte açıklanmıştır. Araştırmada kullanılan rubrik, Ek-5’te verilmiştir.

Ödevleri hazırlamadan önce öğrenciler, isimlerini kendi verdikleri 20 gruba ayrılmışlardır. Gruplar iki konu kapsamında 10 grup oyun, 10 grup oyuncak olacak şekilde eşit olarak dağıtılmıştır. Grupların kendilerine verdikleri isimler ise “Bekçi, Majoris, Küçük Tarihçiler, Bilginler, Fantastik Tarihçiler, Bilgin Tarihçiler, Tarih Kurtları, Yıldızlar, Tarih Yolu, Küçük Bilginler, Tarih Çocukları, Başarı, Küçük Bilim Tarihçileri, Science, Araştırmacılar, Tarih Avcıları, Zamanda Yolculuk, Komite, Beyin Fırtınası, Zeki Kızlar” dır.

2.3.1.4. Öğrenci Görüşmeleri

Nitel araştırmaların temel karakteristiği araştırma öznelerinin bakış açılarını, anlam dünyalarını ortaya koyma, araştırılan kişiler tarafından dünyayı görme oluşturur. Bu bağlamda araştırılan kişilerin bakış açılarını ortaya çıkarmak ve görüşülenlerin anlam dünyalarını, duygu ve düşüncelerini anlamak için nicel görüşmelerden farklı olarak yüzeysel değil, daha derin bilgi edinmek esastır (Kuş, 2003). Briggs (1986) görüşme yönteminin bireylerin deneyimlerine, görüşlerine, tutumlarına, duygularına, inançlarına ilişkin bilgi edinmede oldukça etkili bir yöntem olduğu için sosyal bilimler araştırmalarında kullanılan yaygın bir veri toplama aracı olduğunu belirtmektedir (akt. Yıldırım ve Şimşek, 2005). Görüşme, nitel araştırmada temel veri toplama

araçlarındandır. İnsanların gerçekliğe ilişkin algılarına, anlamlarına, tanımlamalarına ve gerçeği inşa edişlerine vakıf olmanın iyi bir yoludur (Punch, 2005).

Görüşme sorularının oluşturulmasında belli ölçütler temel alınmıştır. Soruların açık, anlaşılır ve yönlendirmeden uzak bir yapıda olmasına dikkat edilmiştir. Bu ölçütler ile hazırlanan görüşme soruları araştırmacı dışında bir uzman ve bir öğretmen tarafından değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler ve öneriler doğrultusunda görüşme sorularına son biçimi verilmiştir. Görüşme soruları oluşturulduktan sonra Öğrenci Görüşme Formu hazırlanmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme formu Ek-6'da verilmiştir.

2.3.1.5. Veli Anketi

Çocukların içinde yer aldıkları süreci değerlendirme adına velilere 4 soruluk bir form hazırlanmış, sergiye katılan velilere bu form dağıtılmıştır. 32 veliye dağıtılan formların 17 tanesinden dönüt alınmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme formu Ek-7'de verilmiştir.

2.3.2. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının uygulanmasına ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

2.3.2.1. Ön Test ve Son Testin Uygulanması

İlk uygulama olan ön testte öğrencilere bir çalışma için bu bilgilere ihtiyaç olduğu, içlerinden geldiği, bildikleri kadar ancak bildiklerini ayrıntılı olarak yazmaları istenmiştir. Son testte de benzer açıklama yapılmış hiçbir uygulamada konu ve kavramlar ile ilgili bilgi verilmemiştir. Uygulamalara birer ders saati (40 dakika) ayrılmıştır.

2.3.2.2. Günlüklerin Uygulanması

Projenin nasıl işlediğini, öğrenciler proje ilgili çalışma yaparlarken neler hissettiklerini, yaşadıklarını artı ve eksi yönleriyle değerlendirebilmeleri adına proje başlangıcında araştırmacı/öğretmen tarafından bahsedilen günlükler dağıtılmış, düzenli tutup tutmadıkları belli aralıklarla kontrol edilmiştir. Araştırma süreci sonunda 28 günlük toplanmıştır. Günlüklerin bazı öğrenciler tarafından birlikte tutulduğu tespit edilmiştir. Bazı günlükler de araştırma sonunda okulların kısa sürede kapanması sebebiyle teslim edilememiştir.

2.3.2.3. Öğrenci Görüşmelerinin Uygulanması

Proje sonunda tüm süreç ile ilgili öğrencilerin neler öğrendiği ve düşündüğüne dair 5 soruluk bir görüşme yapılmıştır. Görüşme araştırmacı/öğretmen ve öğrenciyle birebir mülakat şeklinde gerçekleştirilmiş, kamera ile kayıt altına alınmıştır. Görüşme 22.06.2010 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Sorular açık uçlu olacak şekilde düzenlenmiş ve esnek bırakılmıştır. Mülakat esnasında öğrencilerden alınan cevaplara göre sorular yeniden düzenlenmiştir.

Görüşme öncesinde akademik başarı ortalamaları yüksek, orta ve düşük olarak belirlenen 18 öğrenci seçilmiştir. Her başarı düzeyinde 6'şar öğrenci ile sözlü tarih uygulamaları sonunda önceden tespit edilen saatlerde görüşme yapılmıştır.

Kayıt cihazı ile kaydedilen görüşmeler, araştırmacı açısından önemli kolaylıklar sağlar. Öncelikle araştırmacının not alma sorunu önemli oranda ortadan kalkmış olur. Bu şekilde araştırmacı, soru sorma ve dinleme işlevlerini daha etkili bir biçimde yerine getirebilir. Bunun yanında kayıt sırasında not almakta mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

2.3.2.5. Veli Anketinin Uygulanması

Anketin uygulaması araştırmanın amaçları doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Proje ile ilgili öğrenciler kadar süreci yaşayan velilerinde neler yaşadıkları ve düşündükleri önemlidir. Veliler, değişen programın bir uygulaması niteliğindeki proje hakkında kendilerine verilen form aracılığı ile projeyi değerlendirirken bir yandan programı da değerlendirebilme fırsatı bulmuşlardır. Form, velilere tüm çalışmaların sunulduğu sergi bitiminde dağıtılmıştır. Sergi 18.06.2010 Cuma günü yapılmış, formlar 21.06.2010 pazartesi günü toplanmıştır. Dağıtılan tüm formlara ulaşılamamış, 17 tanesinden dönüt alınmıştır.

2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma verilerinin çözümlemesine ilişkin bilgiler, dokümanlardan, görüşmeden, günlüklerden ve veli anketinden elde edilen verilerin çözümlemesi ve yorumlanması başlıkları altında aşağıda verilmiştir.

2.4.1. Ön Test ve Son Testin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Ön testte ve son testte öğrencilerin vermiş oldukları yanıtlar detaylı bir biçimde incelenmiş; bu inceleme sonucunda oluşturulan kategoriler altında öğrenci yanıtları analiz edilerek belirtilen görüşlerin sıklıkları sayısallaştırılmış ve tablolarda sunulmuştur. Ayrıca her tablo ardından görüşmecilerden doğrudan alıntılar yapılarak verilerin yorumlanması yoluna gidilmiştir.

Güvenilirlik formülü ile hesaplanan sonucun % 70 düzeyinde olması durumunda (Yıldırım ve Şimşek, 2005) değerlendiriciler arası güvenilirlik sağlanmış olacaktır. Bu aşamada, güvenilirlik çalışması sonrasında görüşme sorularının güvenilirlik yüzdeleri hesaplanmıştır. Güvenirlik yüzdeleri aşağıdaki formül ile hesaplanarak tablolar da verilmiştir.

Güvenilirlik: Uzlaşma Sayısı / Uzlaşma + Uzlaşmama Sayısı

Tablo1: Ön Test ve Son Test Güvenirlik Değerlendirmesi

Sorular	Güvenirlik Yüzdeleri (%)
1	91%
2	88%
3	94%
4	92%
5	87%
6	82%
Ortalama	89%

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırmacı ve uzman arasındaki Ön Test ve Son Test sorularının kodlamalarının karşılaştırılması sonrasında elde edilen güvenilirlik yüzdeleri incelendiğinde güvenilirlik oranlarının % 82-% 94 arasında değiştiği görülmektedir. Bu sonuç, % 70’den yüksek olduğu için araştırma güvenilir kabul edilmiştir.

2.4.2. Günlüklerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Günlüklerden elde edilen veriler İçerik Analizi ile çözümlenmiştir. Öğrenci günlükleri çeşitli kategoriler altında detaylı şekilde incelenmiştir. Bu analiz sonucu, günlüklerdeki yazılanların üç temel kategori altında incelenebileceğini ortaya koymuştur. Bunlar; öğrencilerin araştırma sürecine ilişkin ifadeleri, duygu ve düşüncelerine ilişkin ifadeleri ve oyun ve oyuncak bilgisine ilişkin ifadeleridir. İfadelerin sıklıkları sayısallaştırılarak bir tabloda verilmiştir. Tablo 2’de araştırmacı ile uzman arasındaki ifadelere ilişkin güvenilirlik yüzdeleri sunulmuştur.

Tablo 2: Günlüklerin Güvenirlik Değerlendirmesi

Gruplamalar	Güvenirlik Yüzdeleri (%)
1 Araştırma Sürecine İlişkin	86%
2 Duygu ve Düşüncelerine İlişkin	90%
3 Oyun/Oyuncak Bilgisine İlişkin	83%
Ortalama	86%

Tablo 2’de görüldüğü gibi, araştırmacı ve uzman arasındaki günlüklerdeki ifadelerle ilgili kodlamalarının karşılaştırılması sonrasında elde edilen güvenilirlik yüzdeleri incelendiğinde güvenilirlik oranlarının % 83-% 86 arasında değiştiği görülmektedir. Bu sonuç, % 70’den yüksek olduğu için araştırma güvenilir kabul edilmiştir.

2.4.3. Ödevlerdeki Değişim ve Süreklilik Algılarının Çözümlemesi ve Yorumlanması

Öğrencilerin vermiş oldukları ödevler teker teker okunmuş ve ödevlerde Değişim ve Süreklilik algılarına ilişkin ifadeler tespit edilmiş, ifadeler değişim ve süreklilik algılarına ait alt başlıklarda incelenmiştir. Değişim ve Süreklilik algılarına ilişkin kodlamalarının belirlenen boyutlar çerçevesinde görüşlerin tekrarlanma sıklığı sayılmıştır. Her görüşün sıklığı belirlenerek ilgili bölümlerde tablo biçiminde verilmiştir. Ayrıca her tablo ardından öğrencilerin ödevlerinden doğrudan alıntılar yapılarak verilerin yorumlanması yoluna gidilmiştir. Öğrencilerin değişim ve sürekliliğe ilişkin ifadelerinin güvenilirlik yüzdeleri Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo3: Değişim ve Süreklilik Güvenirlik Değerlendirmesi

Boyutlar	Güvenirlik Yüzdeleri (%)
1. Değişim	86%
2. Süreklilik	83%
Ortalama	85%

Tablo 3’de görüldüğü gibi, araştırmacı ve uzman arasındaki Değişim ve Süreklilik algılarına ilişkin kodlamalarının karşılaştırılması sonrasında elde edilen güvenilirlik yüzdeleri incelendiğinde güvenilirlik oranlarının % 83-% 86 arasında değiştiği görülmektedir. Bu sonuç, % 70’den yüksek olduğu için araştırma güvenilir kabul edilmiştir.

2.4.4. Öğrenci Görüşmelerinin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Öğrencilerle araştırma süreci bitiminde, sürece ilişkin bakış açıları ve algıları boyutunda, 15 dakikayı geçmeyecek görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler 18 öğrenci ile yapılmıştır. Öğrenciler toplamda 5 soruya yanıt vermişlerdir. Soruların yanıtları incelendiğinde öğrencilerin belli kategoriler altında benzer cevaplar verdikleri tespit edilmiştir. Tespit edilen kategoriler sayısallaştırılarak sıklıkları belirlenmiş ve tablo biçiminde sunulmuştur. Ayrıca her tablo ardından görüşmecilerden doğrudan alıntılar yapılarak verilerin yorumlanması yoluna gidilmiştir.

Öğrencilerin görüşmelerdeki algılarına ve bakış açılarına ilişkin ifadelerinin güvenilirlik yüzdeleri Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4: Mülakat Güvenirlik Değerlendirmesi

Sorular	Güvenirlik Yüzdeleri (%)
1	86%
2	76%
3	78%
4	80%
5	84%
Ortalama	81%

Tablo 4’de görüldüğü gibi, araştırmacı ve uzman arasındaki görüşme sorularının kodlamalarının karşılaştırılması sonrasında elde edilen güvenilirlik yüzdeleri incelendiğinde güvenilirlik oranlarının % 76-% 84 arasında değiştiği görülmektedir. Bu sonuç, % 70’den yüksek olduğu için araştırma güvenilir kabul edilmiştir.

3. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma verilerinin çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırma bulguları, dokümanlardan ve görüşmelerden elde edilen bulgular olmak üzere iki başlık altında sunulmuştur.

3.1. Öğrencilerin Tarih Ve Sözlü Tarihe İlişkin Algıları Araştırma Öncesi Ve Sonrası Nasıl Değişmiştir?

Sözlü tarihin sosyal bilgiler dersindeki uygulamalarında öğrencilerin kullandıkları dokümanlar; ön ve son test, öğrencilere tutturulan günlükler ve hazırladıkları ödevlerden oluşmaktadır. Öğrencilere, sosyal bilgiler dersi ve sözlü tarihi anlama düzeylerine ilişkin hazırlanan ankette altı soru yöneltilmiştir. Ön test uygulamasına 57 öğrenci katılırken son test uygulamasına 52 öğrenci katılmıştır. Soruların cevap analizinde, çeşitli kategoriler kullanılmıştır. Böylece öğrenci cevapları, daha genel ifadeler içinde değerlendirilmiştir. Tüm soru analizlerinde; “öğrenci gelişimine yönelik cevaplar”, “sözlü tarih etkisiyle ifade edilenler” ve “boş bırakılmış veya anlamsız ifade edilmiş cevaplar” gibi kategoriler kullanılmıştır. Bu üç genel kategori kendi içinde alt başlıklara ayrılmıştır.

Aşağıdaki Tablo 5’de ön test ve son testte kullanılan “*Tarih bilimini/dersini üç sözcükle açıklarsanız neler dersiniz?*” sorusunun analizine yer verilmiştir. Birinci soru analizi için oluşan kategorileri ve alt başlıkları şöyledir:

Tablo 5: “Tarih bilimini/dersini üç sözcükle açıklarsanız neler dersiniz?” sorusu ön/son test analizi ve Frekans dağılımları

	Ön Test	Son Test
Sözlü Tarih Projesinde Kullanılan Ön-Son Test 1. Sorusuna Verilen Öğrenci Cevapları	f	f
Öğrenci Gelişimine Yönelik Cevaplar		
<i>Geçmişe ilişkin bilinç kazanımı</i>		
Atatürk ve yeniliklerine ilişkin	3	4
Çağ kavramına ilişkin	3	2
Geçmiş kavramına ilişkin	8	20
Geçmişte yaşayan kişiler ve yaşanan olaylara ilişkin	16	5
Gelecek kavramına ilişkin	3	5
Tarihi yer, eser ve mekanlara ilişkin	10	2
Yaşanılan güne ilişkin	1	-
<i>Okul hayatına ilişkin bilinç kazanımı</i>		
Bir ders olduğuna ilişkin	2	-
Derslerinde başarılı olma/iyi not alma kavramına ilişkin	-	-
Bilgi edinme, öğrenme, öğretmeye ilişkin	2	2
Toplam	48	40
Sözlü Tarih Etkisiyle İfade Edilenler		
<i>Proje kavramına ilişkin bilinç kazanımı</i>		
Araştırma kavramına ilişkin	-	11
Röportaj kavramına ilişkin	-	5
Oyun ve Oyunağa ilişkin	-	6
Eğlence kavramına ilişkin	-	3
Karşılaştırma kavramına ilişkin	-	1
<i>Tarih kavramına ilişkin bilinç kazanımı</i>		
Tarih	10	15
Bilim	3	3
Tarihçi	-	1
Meraklı	-	1
Bellekten belleğe aktarma kavramlarına ilişkin	-	2
Sözlü tarih kavramının kullanımına ilişkin	-	15
Gerçekler ve gerçekleri öğrenmeye ilişkin	-	1
Toplam	13	64
Boş Bırakılmış Veya Anlamsız İfade Edilmiş Cevaplar		
Tamamen boş bırakılanlar	13	3
Anlamsız ifade edilenler	5	1
Toplam	18	4

Öğrencilere ilk soruda tarih bilimini/dersini üç sözcükte anlatmaları istenmiştir. Ön testte öğrencilerin kavrama ilişkin yanıtları incelendiğinde öğrenci gelişimine yönelik “geçmişe ait bilinç kazanma” alt başlığında “geçmişte yaşayan kişiler ve yaşanan olaylar”, “geçmiş ve gelecek”, “tarihi yer ve mekân” kavramlarına yönelik cevaplar verdikleri görülmektedir. Sözlü tarihin etkisine ilişkin ise yalnızca “tarih” ve “bilim” kavramlarının kullanıldığı, soruyu 13 öğrenci hiç cevaplamazken 5 ise öğrencinin anlamsız ifadeler kullandığı görülmektedir.

Son testte öğrenci gelişimine ilişkin verilen cevaplarda büyük çoğunluğun ön testtekinе benzer “geçmiş” kavramına vurgu yaptığı görülürken ön testte yalnızca bir öğrencinin, “araştırma yapma” kavramına on bir kişinin değindiği, proje; oyun ve oyuncak; eğlence ve karşılaştırma yapma gibi kavramlara ön testte hiç kimsenin değinmediği, ancak son teste katılan öğrencilerin değinme sıklığının 64 olduğu görülmektedir.

Özellikle sözlü tarih kavramını ön testte hiçbir öğrenci kullanmazken, son testte 15 öğrencinin ise kullandığı görülmektedir. Zeynep İrem Candan adlı öğrenci sözlü tarih kavramını ilk sözcük olarak seçmiştir. Aynı zamanda Zeynep tarih kavramını açıklamak için kullandığı ilk iki sözcüğü de sözlü tarihin kavramlarından seçmiştir.

- a).....Sözlü.....Tarih.....
- b).....bellekten.....belleğe.....aktarma
- c).....araştırma.....

İkinci sözcük olarak “bellekten belleğe aktarma” kavramını kullanarak sözlü tarihin tanımlarından birini yapmıştır. Ayrıca “araştırma” kavramıyla tarihin önemli kavramlarından birini de kullanmıştır. Zeynep gibi Furkan Alageyik de sözlü tarih kavramına sözcükleri arasında yer vermiştir. Yukarıda kavrama ön testte hiç değinilmezken son testte 11 öğrencinin değindiğinden bahsedilmiştir. Öğrenci Furkan Alageyik son testte tarih kavramını açıklaması gereken üç sözcükten ilkinı sözlü tarih olarak seçmiştir.

- a).....Sözlü.....Tarih.....
- b).....Geçmişimiz.....
- c).....Geleceğimiz.....

Öğrencilerden Ecem Çetiner de açıklama yapmak için kullanılması istenilen üç sözcükten birini sözlü tarih olarak seçmiştir.

- a).....Araştırma.....
- b).....Geçmiş.....
- c).....Sözlü tarih.....

Ayrıca Ecem de İrem gibi ilk üç sözcük içinde “araştırma” kavramına yer vermiştir. Öğrencilerin çalışmalarda araştırmalar yapmaları onları etkilediği söylenebilir. Tarih kavramını açıklamak için araştırma sözcüğünü kullanan Hilal Koç, kavramın eğlenceli olduğundan bahsetmiştir. Hilal Koç’un tarih kavramını açıklamak için kullandığı ilk üç sözcük şöyledir:

- a)..... Araştırma..... eğlenceli.
- b)..... Düşündürücü.....
- c)..... Etkilerden..... bulma..... bilgi.

Ahmet Buğra ve Yakup Can da tarih kavramını açıklamak için ilk üç sözcük içinde “sözlü” kavramını kullanmışlardır. Sözlü tarih kavramıyla birlikte, araştırılan konulardan etkilenecek oyun ve oyuncak kavramlarına yer veren öğrencilerden biri Ferhat’tır. Öğrencilerin tarih kavramını açıklarken kullandıkları yöntemle birlikte, tarihini araştırdıkları konuları da tarih kavramıyla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Ferhat’ın tarih kavramını açıklamak için kullandığı ilk üç sözcük şöyledir:

- a)..... Oyun.....
- b)..... Oyuncak.....
- c)..... Sözlü.....

Öğrencilerin proje ile tarih kavramını yeniden yapılandırdıkları görülmektedir. Proje öncesinde tarih kavramına ilişkin net fikirleri olmayan öğrencilerin proje sonrasında kavramı açıklamak için projeden nasıl etkilendiklerinin çok açık bir göstergesidir. Aşağıdaki Tablo 6’da ön test ve son testte kullanılan “Size göre Sosyal Bilgiler/İnkılap Tarihi derslerinde yer alan tarih ile ilgili konuları neden öğreniyoruz?” sorusunun analizine yer verilmiştir. İkinci soru analizi için uygun bulunan kategoriler ve alt başlıkları şöyledir:

Tablo 6: “Sizce göre Sosyal Bilgiler/İnkılap Tarihi derslerinde yer alan tarih ile ilgili konuları neden öğreniyoruz?” sorusu ön/son test analizi ve Frekans dağılımları

	Ön Test	Son Test
Sözlü Tarih Projesinde Kullanılan Ön-Son Test 2. Sorusuna	f	f
Verilen Öğrenci Cevapları		
Öğrenci Gelişimine Yönelik Cevaplar		
<i>Geçmişe ilişkin bilinç kazanırım</i>		
Atatürk'ü öğrenmeye	2	1
Atalarımızı öğrenmeye	2	1
Çağ kavramına ilişkin	1	1
Geçmiş öğrenmenin önemine ilişkin	12	6
Geçmişin gelecek için önemli olduğuna ilişkin	9	7
Tarihi(mizi) daha iyi bilmeye ilişkin	3	4
Tarihi yer, eser ve mekanları öğrenmeye	4	-
Geçmişte yaşayan kişiler ve yaşanan olayları öğrenmeye ilişkin	8	7
<i>Okul hayatına ilişkin bilinç kazanırım</i>		
Derslerimden iyi not alma, sınavlarda başarılı olmaya ilişkin	3	2
Küçüklerimize öğretmeye ilişkin	2	1
Bilgili olmaya ilişkin	8	10
İlerideki sınıflarda işimize yaramasına ilişkin	6	5
Sosyal Bilgiler, sosyal hayat kavramına ilişkin	5	3
<i>Kişisel gelişime ilişkin bilinç kazanırım</i>		
Bilgilenirken eğlenmeye	-	-
Sorumluluk duygusu kazandırmasına ilişkin	-	-
Toplam	65	48
Tarih ve Sözlü Tarih Etkisiyle İfade Edilenler		
Tarih kavramına ilişkin	6	6
Tarihçi, bilim insanı olma ihtimaline ilişkin	-	2
Bellekten belleğe aktarma kavramlarına ilişkin	-	1
Sözlü tarih kavramının kullanımına ilişkin	-	1
Oyun ve Oyuncağa ilişkin	-	3
Toplam	6	13
Boş Bırakılmış Veya Anlamsız İfade Edilmiş Cevaplar		
Tamamen boş bırakılanlar	2	-
Anlamsız ifade edilenler	2	2
Toplam	4	2

Öğrencilere ikinci soruda sosyal bilgiler dersinde yer alan tarihle ilgili konuları neden öğrendikleri sorulmuştur. Öğrencilerin ön test sorularına verdikleri cevaplar içinde özellikle geçmiş öğrenmenin önemine, geçmiş öğrenmenin gelecek için önemine ve geçmişte yaşamış kişi ve yaşanmış olayların önemine ilişkin yanıtlar verdikleri görülmüştür. Bu yanıtlardan geçmiş ve tarih bağlantısını kurabildikleri anlaşılmaktadır. Aynı zamanda bazı öğrencilerin bilgili olmada, ileriki sınıflarında faydalı olacağına ilişkin kendi gelişimleri ile alakalı cevaplar verdikleri de tespit edilmiştir.

Sözlü tarihe yönelik verilen cevaplar içinde tarih kavramına ilişkin cevaplar verilmesi, öğrencilerin sözlü tarih kavramına ilişkin bir bilgiye sahip olmadıklarının kanıtıdır. Oysa bu kavram açık ve net bir şekilde Sosyal Bilgiler 4. sınıf programında verilirken, Hayat Bilgisi dersi 3. sınıf müfredatında da bazı çalışmalarla hissettirilmeye çalışılmıştır. Programa girmiş bir kavramın uygulamasının henüz yapılamadığı ve anlaşılmadığı görülmektedir.

Son test sorularına verilen cevapları incelediğimizde öğrenci gelişimi ile alakalı verilen cevapların birbirine yakın sonuçlar verdiği görülürken sözlü tarih kavramı ile alakalı kavramları kullanarak verdikleri cevaplar ön testtekinden farklıdır. Özellikle öğrencilerin sözlü tarihinin tanımına ilişkin kavramları, cevap olarak vermeleri oldukça ilginçtir. Bu soruda, proje ile sözlü tarih kavramının tanımsal düzeyde öğrencilere kazandırıldığı görülmektedir. Öğrenci Hilal Özen'in soruyu yanıtlamak için sözlü tarihin tanımından faydalandığını görmekteyiz.

Eski olaylarla ilgili bilgileri
aklımda tutuyorum. Yani - Bir bellekte,
diğer belleğe aktarım bilgileri sözlü
tarih.

Hilal projenin Sosyal Bilgiler Dersinde gerçekleştirilmesinden dolayı, dersin konularının işlenme sebebini sözlü tarih yöntemiyle ilişkilendirmiştir. Soruya verdiği yanıtta sözlü tarihin “bellekten belleğe aktarma” tanımını kullanmıştır. Ümit'in ikinci soruya verdiği yanıt şöyledir:

Eski olayları öğrenmek için
oyunlar oynadık.

Ön testte yalnızca “eski olayları öğrenmek için” derken, son testte bakış açısı değişmiş Sosyal Bilgiler Öğretiminde öğrenilecek konular arasında proje konusu olan oyun ve oyuncağın tarihçesinden de bahsetmiştir. Son testin ikinci sorusunda oyunlara değinen diğer bir öğrenci de Enes'tir. Enes'in son testte ikinci soruya verdiği yanıt ise şöyledir:

geçmişte neler olduğunu öğrenmekten bahsederken, eskiden nelerle oynanıldığından da bahsetmiştir. Her iki öğrencinin de yapılan çalışmadan etkilediği görülmektedir. Kadir ise Sosyal Bilgiler Dersi'ni öğrenme sebebini bilim adamı olabileceğiyle yorumlamıştır. Kadir'in son testin ikinci sorusuna verdiği yanıt şöyledir:

Belli bir konu hakkında araştırma yaparak bilgi edinilebilir.

Birçok öğrencinin özellikle günlüklerinde kendilerini bilim adamı, profesör, lise ve 8. sınıf öğrencisi gibi hissettiklerinden bahsetmişlerdir. Bu kısımlar ilgili bölümde tekrar ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Aşağıdaki Tablo 7'de ön test ve son testte kullanılan "Bir tarihçi olsaydınız hangi kaynaklardan/kanıtlardan yararlanırdınız?" sorusunun analizine yer verilmiştir. Üçüncü soru analizi için uygun bulunan kategoriler ve alt başlıkları şöyledir:

Tablo 7: "Bir tarihçi olsaydınız hangi kaynaklardan/kanıtlardan yararlanırdınız?" sorusu ön/son test analizi ve Frekans dağılımları

	Ön Test	Son Test
Sözlü Tarih Projesinde Kullanılan Ön-Son Test 3. Sorusuna Verilen Öğrenci Cevapları	f	f
Araştırılan dönemde yaşayan kişilerden (büyüklerimizden)	-	30
Kişilerden (anne/baba/öğretmen vs.)	25	2
İnternette	29	26
Yazılı kaynaklardan (kitap, ansiklopedi vb.)	35	39
Geçmişe ait kanıtlardan	3	5
Müzeler ve tarihi yerlerden	4	9
Arşivlerden	-	6
Toplam	96	117
Boş Bırakılmış Veya Anlamsız İfade Edilmiş Cevaplar		
Anlamsız	5	1
Boş	1	-
Toplam	6	1

Üçüncü soruda öğrencilerden kendilerini bir tarihçinin yerine koymaları ve bilgi toplamak için hangi kaynaklardan ve/veya kanıtlardan yararlanabilecekleri sorulmuştur. Ön testte verilen cevaplar incelendiğinde öğrencilerin tarihsel bilgiye ulaşmada ödev yaparlarken başvurdukları klasik yollara başvurdukları anlaşılmıştır. Özellikle internet, kitap ve büyüklere danışma gibi. Ancak buradaki büyüklere yapılan danışma işi sözlü tarihteki konuyu ve dönemi anlamaya yönelik yapılan sistemli görüşme ve röportajdan ziyade ödevlerine yardım amacını gütmektedir. Ön testte ilgili kavramı kullanan öğrenci sayısı 25 iken son testte 2'ye düşmüş, o dönemdeki kişilerden görüşmeler yaparak bilgi almaya değinen öğrenci sayısı ön testte hiç yokken, son testte 30'a çıkmıştır. Durum tersi yönde değişmiş, sözlü tarih kavramının uygulanmasına ilişkin oldukça önemli bir sonuç ortaya çıkmıştır.

Özellikle bu soruda tarihi bilgiye ulaşmada ön testte bir kaynak olarak arşivleri kullanmaya ilişkin hiçbir ifade yer almazken, son testte yer almaktadır. Bu bölüm öğrencilerde tarihin arşivlerdeki belgeler aracılığıyla anlam bulabileceğine ilişkin bir perspektif gelişmiştir denilebilir. Diğer ifadeler ise her iki testte de birbirine yakın sonuçlar üretmiştir. Furkan Alageyik kullanacağı kaynaklar arasında son testte dönemi yaşamış kişilerden bilgi edineceğinden bahsetmiştir.

En sonunda o olayı yaşamış bir
insanla bir fikir alış verisi yaparım

Öğrenci çalışmayla tarihsel bilgiye ulaşma da önce yazılı kaynaklardan ardından röportajlarla kişilerden bilgi edinmiştir. Edindiği bilgilerde kişilerden edinilen bilgiler öğrenciye daha tatmin edici gelmiştir ki tarihçi olsaydınız hangi kaynaklardan yararlanırdınız sorusuna yanıtı o olayı yaşamış kişilerden olmuştur.

Zeynep ise eski zamandaki insanlarla görüşme yapacağı şeklinde bir ifade kullanmıştır. Zeynep'in kavramı daha iyi anladığı verdiği cevaptan anlaşılmaktadır.

Sadece sormalarda yaşamın insanlarla görüşme yaparak
kitap, internet gibi kaynaklardan yararlanarak

O dönemi yaşamış kişilerden faydalanmaktan bahseden Gözde Nur son testte şöyle demiştir:

D. oby yaşamış insan hala yaşıyorsa
ona görüşmemi yaparım

Gözde “hala yaşıyorsa” ifadesini kullanarak çevresindeki büyüklerinden ödevleri için yardım almaktan ziyade, tarihi bir araştırma yapmak istediğini açıkça belirtmiştir. Araştırılacak konunun, dönemini yaşamış kişilerle görüşmeleri kasteden Kadir ise, soruya son testte şöyle yanıt vermiştir:

Röportaj yapardım, iz sürerdim

Hem “röportaj yapma” hem de “iz sürme” gibi tarihsel bilgiye ulaşmada ve sözlü tarihte kullanılan iki kavramı da kullanmıştır.

Aşağıdaki Tablo 8’de ön test ve son testte kullanılan “Sizce ‘Sözlü Tarih’ nedir?” sorusunun analizine yer verilmiştir. Dördüncü soru analizi için uygun bulunan kategoriler ve alt başlıkları şöyledir:

Tablo 8: “Sizce ‘Sözlü Tarih’ nedir?” sorusu ön/son test analizi ve Frekans dağılımları

	Ön Test	Son Test
Sözlü Tarih Projesinde Kullanılan Ön-Son Test 4. Sorusuna	f	f
Verilen Öğrenci Cevapları		
Öğrenci Gelişimine Yönelik Cevaplar		
Yazılı olan tarih	5	1
Sözü edilmiş, konuşulmuş	3	-
Sorulara cevap vermek/anlatmak	7	-
Sözlü tarih sınavı	6	-
Tarihi/geçmiş anlamak, öğrenmek	3	6
Tarih ile ilgili olan her şey	4	-
Hikâye anlatmak	3	-
Toplam	31	7

Sözlü Tarih İle İfade Edilenler

Sözle anlatılan tarih	10	20
Büyüklerle eski olaylar ile ilgili sorular sormak	1	-
Kişiler tarafından anlatılan geçmiş	4	4
Kişiler tarafından anlatılan geçmişin çeşitli cihazlarla kayıt altına alınması/arşivlenmesi	-	1
Bellekten belleğe aktarılan bilgi/yaşayan bellek	-	16
Tanıklardan bizzat edinilen tarihi bilgi	-	5
Röportaj yapma	1	4
Oyun/oyuncak	-	1
Proje yapma	-	3
Karşılaştırma yapma	-	1
Toplam	16	55
Boş Bırakılmış Veya Anlamsız İfade Edilmiş Cevaplar		
Anlamsız	1	3
Boş	12	1
Toplam	13	4

Bu soru ile öğrencilerden sözlü tarihin ne olduğuna ilişkin ifadeler yazmaları istenmiştir. Ön testte verilen cevaplar daha ziyade öğrenci gelişimine yönelik kategorinin alt başlıkları ile ilgiliyken son testte sözlü tarih ile ifade edilen kategori ve alt başlıkları ile ilgili olmuştur. Özellikle sözlü tarihin tanımlarından biri olan bellekten belleğe aktarma ifadesi oldukça sık kullanılmıştır. İfadeler arasında “tanıklardan bizzat edinilen bilgi, oyun; oyuncak, proje yapma ve röportaj yapma”nın belirgin şekilde kullanıldığı görülmektedir. Ön testte sözlü tarihe ilişkin ifadeler toplamda 16 kişiye son testte 55 kişi olmuştur. Öğrencilerin 55’inin sözlü tarihe ilişkin cevaplar vermeleri büyük çoğunluğun proje ile sözlü tarihi anladıklarını bizlere göstermektedir. Anlamsız ve boş bırakma sayısı da son testte anlamlı bir şekilde düşmüştür.

Çalışmalarda öğrencilerden istenilen bilgilerin uygulamalı olarak yapılması, tanımın, adı geçen öğrencilerde kalıcı olmasını sağlamıştır. “Belleklerden başka belleklere bilgi aktarılması” gibi bir ifade ön testte kullanılmazken son testte 16 kişi tarafından kullanılmıştır. Beyza Akdoğan sözlü tarihin ne olduğuna ilişkin bellek kavramını kullanmıştır. Beyza A.’n in son testin dördüncü sorusuna verdiği yanıt şöyledir:

Geçmişin belleklerle bizzat ulaşması.

Yaptıkları çalışmalarla, özellikle röportajlar aracılığıyla, öğrencilerin tarihsel bilgilere görüşme yaptıkları kişilerden daha rahat, eğlenceli şekilde ulaşmaları bilginin öğrencide yapılanmasını sağlamıştır denebilir. Öğrenciler görüşmelerden zevk aldıklarını günlüklerine ve öğrenci görüşmelerine yansıtmışlardır.

Benzer ifadeyi kullanan bir diğer öğrenci Merve Çelebi'nin son testin üçüncü sorusuna verdiği yanıt şöyledir:

Bence Sözlü Tarih birini yaşamış olanlara bizlere sözlü olarak aktarması.

Merve Çelebi “bellekten belleğe aktarma” ifadesine kullanmasa da tarihte yaşamış kişilerin yaşadıklarını bize anlatması şeklinde bir ifade kullanarak belleklerden belleklere aktarmayı ifade etmeye çalışmaktadır. Yeni nesillere taşıma ifadesini kullanan Beyza Eser'in son testin dördüncü sorusuna verdiği yanıt şöyledir:

Bellekten belleğe aktarılan bilgi-
Aktarım yöntemi Yeni nesillere
taşımak.

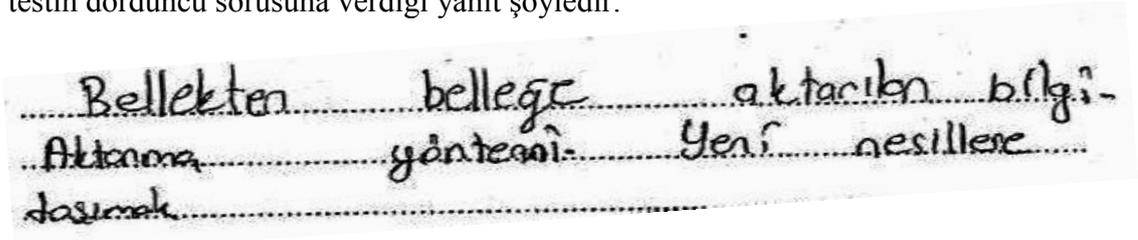
Beyza'nın yalnızca sözlü tarih değil tarih biliminin işlevi konusunda da bilgi sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Tarih biliminde eskiyi yeni nesillere taşımak tarih biliminin bir gerçeğidir. Hilal Özen'de sözlü tarihin ne olduğuna ilişkin sözlü tarihin temel tanımını kullanarak son testin dördüncü sorusuna verdiği yanıt şöyledir:

Bence sözlü tarih geçmiş belleklerden
şifalı belleklere yeni belleklere
aktarılan bilgi demektir.

Hilal “belleklerden yeni belleklere aktarma” ile sözlü tarihin öğrenciler tarafından sıklıkla kullanılan tanımını vermiştir. Öğrencilerin sözlü tarihin tanımının kalıcı olması bu tanımı uygulamış olmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Yeni programla yapılmak istenen, bilgiyi sadece öğrencilerin kısa süreliğine ezberlemeleri değil onu yapılandırmaları, kalıcı olmasını sağlamaktır. Bilgilerin kalıcılığı onları yaşadığımız zaman mümkün olmaktadır. Hayata geçmemiş, kitap sayfalarında yer alan bilgiler orada kalmaya mahkûmdurlar. Öğrencilerden sözlü tarih’in ne olduğunu araştırmaları proje başlangıcında istenmiş, son test ise bilginin öğrenilmesini istenen zaman diliminden üç ay sonra yapılmıştır. Oysa ezberlenen bilgiler daha kısa sürede unutulmaktadır. Bununla birlikte tanımın öğrencilerde benzer şekilde kullanılmasının yanında her öğrencide kendine özgü bir hal almıştır. Yani öğrenci bilgiyi kendi algısına göre yapılandırmıştır. Örneğin Gizem sözlü tarihi yalnızca “yaşayan bellek” olarak kodlamıştır.

Öğrenciler sözlü tarihin ne olduğuna ilişkin yalnızca tanım düzeyinde cevap vermemişlerdir. Sözlü tarihi 4 öğrenci röportaj yapma olarak tanımlamıştır. Bu da öğrencinin bilgiyi ezberlemekten öte, yaptıklarıyla değerlendirdiğine kanıttır. Son testte 1 ve 4. sorulara röportaj yapma ifadesini kullanarak cevap veren Buse Candan’ın son testin dördüncü sorusuna verdiği yanıt şöyledir:

Bellekten belleğe aktarılan bilgi -
Aktarma yöntemi - Yeni nesillere
taşımak

Buse sözlü tarihi yaptığı röportajlarla özdeşleştirmiş, cevaplarına bu şekilde yansıtmıştır. Özellikle “yeni nesillere taşımak” ifadesinde tarihsel bilgiye ulaşırken kendi yaşadığı deneyimi genellemiştir. Görüşme yaptığı kişilere göre kendi de yeni bir nesildir.

Sözlü tarihi röportaj yapmadan daha öteye taşıyan Furkan ise, son testin dördüncü sorusuna verdiği yanıt şöyledir:

Önce sözlü tarih geçmişte yaşanmış olayların görüntü, video ve ses kayıtları ile anlatılarak kayda geçirilmesi.

Furkan'ın “kayda geçirilmesi” ifadesiyle tarihsel bilgiye işaret ettiği, bilginin yapılandığı görülmektedir. Yaşanmış olayların “anlatılarak kayda geçirilmesi” ifadesi kendisinin çalışmada bu teknikleri kullanırken ne derecede etkilendiğini göstermektedir. Yapılan çalışma bilginin kendisinde daha kalıcı olmasını sağlamıştır denebilir.

Tanıklardan bizzat edinilen bilgiye vurgu yaparak sözlü tarihi anlatmaya çalışan 5 öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Öğrenciler eskiden oynanılan oyun ve oyuncakların neler olduğu bilgisine önce yazılı kaynaklardan ulaşmış olmalarına karşın, bilgiye ulaşmada yaparak yaşayarak öğrendikleri röportajlardan, kişilerden hatta o dönemi yaşamış kişilerden öğrenmeleri bilgiyi bu şekilde yapılandırmalarına neden olmuştur. Tuğba sözlü tarihi bu şekilde algılayan öğrencilerden biridir. Tuğba'nın son testin dördüncü sorusuna verdiği yanıt şöyledir:

Sözlü tarih geçmişteki olayların o zamanki kişiler ve olaya tanık olanlardan bizzat edinilen bilgi'dir.

Cevabında “bizzat” ifadesini kullanması sözlü tarih yönteminin gerçekleştirmeye çalıştığı bir kazanımdır. Son testte dikkati çeken cevaplardan bir tanesi de proje yapmak ifadesidir. Ön testte bu ifadeyi kullanan öğrenci olmamasına karşın son testte 3 kişi kullanmıştır. Tuğçe sözlü tarihi tarih projesi olarak algılamış son testin dördüncü sorusuna verdiği yanıt “tarih projeleridir” olmuştur. Cevabı sözlü tarihi karşılamıyor olsa da yapılan çalışmanın öğrenci üzerinde etkisi büyüktür. Oysa Tuğçe aynı soruya ön testte “tarihi anlatan şey” gibi bir ifade kullanmıştır. Proje kavramına ön testte hiçbir

şekilde değinmeyen Tuğçe'nin sözlü tarihi "bir tarih projesi" olarak tanımlaması dikkat çekicidir. Başarı düzeyi düşük öğrencilerden Bayram da ön testte cevabı boş bırakırken, son testte "eski" ve "karşılaştırma yapma" gibi ifadeleri kullanarak cevap vermiştir. Eski ile yeni karşılaştırmasını sözlü tarihin tanımı olarak vermesi oldukça önemlidir. Çalışmanın başarı düzeyi düşük bir öğrenci için de bilgiyi yapılandırması açısından anlamlı olduğu görülmektedir. Bayram'ın son testin dördüncü sorusuna verdiği yanıt şöyledir:

eskiden kalan eşyaları karşılaştı-
rma

Öğrencinin "eskiden kalan eşyaları karşılaştırma" ifadesiyle yeni programda kazandırılmak istenen "değişim ve süreklilik" algısının oluştuğu söylenebilir. Eski ifadesinin ardından yeni ifadesi kullanılmamış olsa da karşılaştırma ifadesiyle yeni olanla karşılaştırma yapmaya vurgu yapılmaktadır. Projenin başarı düzeyi düşük bir öğrencide de programla kazandırılmak istenen davranışları görece kazandırabildiği görülmektedir.

Aşağıdaki Tablo 9'da ön test ve son testte kullanılan "Size göre sözlü tarih geçmişi anlamak açısından neden önemlidir?" sorusunun analizine yer verilmiştir. Beşinci soru analizi için uygun bulunan kategoriler ve alt başlıkları şöyledir:

Tablo 9: "Size göre sözlü tarih geçmişi anlamak açısından neden önemlidir" sorusu ön/son test analizi ve Frekans dağılımları

Test	Ön Test	Son
Sözlü Tarih Projesinde Kullanılan Ön-Son Test 5. Sorusuna Verilen Öğrenci Cevapları	f	f
Öğrenci Gelişimine Yönelik Cevaplar		
Geçmiş hakkında bilgi sahibi olmak	12	13
Atalarımızın neler yaptığını öğrenmek için	4	3
Bilim adamlarını öğrenmek için	1	-
Tarihi anlamak	3	4
Gelecek nesillere anlatma	2	2
Bilgili olma için önemli	10	6
Gelecekte faydası olacağı için	5	4
İleriki sınıflarımız için	1	-
Zevkli olduğu için	2	-
Toplam	40	32

Sözlü Tarih Etkisiyle İfade Edilenler

Oyun oynadığın tarihini öğrenmeye ilişkin	-	1
Kayıt altına alınmasının daha güvenilir olmasına ilişkin	-	2
Dönemi yaşayan kişilerden daha güvenilir bilgi edinmeye ilişkin	-	6
Sözle anlatmanın daha iyi olmasına ilişkin	4	5
Proje için	-	2
Toplam	4	16
Boş Bırakılmış Veya Anlamsız İfade Edilmiş Cevaplar		
Anlamsız	6	5
Boş	16	3
Toplam	22	8

Sözlü tarihin geçmişi anlama açısından önemine ilişkin sorulan soruya verilen cevaplarda öğrenci gelişimine ilişkin ifadelerde ön ve son test arasında belirgin bir farklılık oluşmazken sözlü tarihe ilişkin verilen ifadelerde oldukça anlamlı bir fark oluşmuştur. Ön testte bu kategoriye ait hiçbir ifade yer almazken son testte 11 öğrencinin değindiğini görmekteyiz. Öğrencilerin büyük çoğunluğunu oluşturmayan bir sayı olmasına karşın ön testte benzeri ifadelerin hiç kullanılmayışı sayıyı önemli kılmaktadır. Anlamsız ve boş bırakma sayısının 22 den 8 e düşmüş olması da önemlidir. Furkan'ın son testin dördüncü sorusuna verdiği yanıt şöyledir:

Bir kere sözlü tarih olması geçmişi
sürerken tereddüt ederim ama sözlü
tarih sayesinde ses, video, görüntü kayıtları
laanı görenek inanıyorum.

Furkan geçmişi öğrenirken başvurduğu kaynaklardan ötürü bilgiye şüphe ile yaklaştığını “tereddüt ederdim” ifadesinin kullanarak işaret etmiştir. Sözlü tarihin ses, ve görüntüleri kaydetme yöntemi ile araştırılan konu ve dönem ile ilgili bilgileri kişilerin ağızından dinletiyor olması Furkan'a daha gerçekçi ve güvenilir gelmiştir.

İrem de kaynak olarak araştırılan dönemde yaşayan kişilere “kaynaklarımız arasında eski insanlarda var” ifadesini kullanarak işaret etmiştir. Belgelerle birlikte insanların bilgiye ulaşmada önemli kaynaklar olduğunu İrem şu şekilde ifade etmiştir:

Beruçta kaynaklarımızın arasında eski insanlarda var
olduğu söylediği bilgileri bir araya getirmek ve
geçmişte yaşamış gibi oluyor bundan dolayı önemli

Tarihsel bilgide objektif olmak pek mümkün değildir. Üzerine söylenecek sözün en çok olduğu bilim dallarından biridir tarih bilimi. Geçmişte yaşanmıştır, her şey olup bitmiştir, iş o dönemi kendi ideolojilerine göre algılamış tarihçilerin yazmasına kalmıştır. kaynaklar, kanıtlar dönemi araştıran kişiye göre yorumlanabilmektedir. Oysa dönemi yaşamış farklı kesimlerden kişileri dinlemek böylesi bir tarih yazımını daha da güçleştirmektedir. Sözlü tarih objektif bir tarih yazımı için başlı başına bir yöntem olmasa da tarihi objektifleştirmek ve öğrencilerinde bahsettiği gibi daha güvenilir kılmak adına önemli bir yöntemdir. Aynı zamanda tarih belgeler den oluşmamaktadır. Nihayetinde o belgeleri hazırlayanlarda yine kişilerdir. Bunlar ister tarihe adını kazınmış “önemli” kişiler olsun ister “sıradan” insanlar. Dönemi anlamak için dönem kişinin ağzından yaşananları -sadece bilgi düzeyinde de değil- tüm duygularıyla o döneme tanık olmak oldukça önemlidir.

Aşağıdaki Tablo 10’da ön test ve son testte kullanılan “*Size göre tarihçi ile dedektif arasında yaptıkları iş açısından benzerlik ve farklılıklar var mıdır? Açıklayınız.*” sorusunun analizine yer verilmiştir. Beşinci soru analizi için uygun bulunan kategoriler ve alt başlıkları şöyledir:

Tablo 10: “Size göre tarihçi ile dedektif arasında yaptıkları iş açısından benzerlik ve farklılıklar var mıdır?” sorusu ön/son test analizi ve Frekans dağılımları

	Ön Test	Son Test
Sözlü Tarih Projesinde Kullanılan Ön-Son Test 6. Sorusuna Verilen Öğrenci Cevapları	f	f
Farklılık		
Vardır	15	1
Vardır Tarihçi Eskiye Araştırır Dedektif İse Gizli Olayları	24	26
Yoktur	-	2
Yoktur İki de Araştırır	13	20
Yoktur İki de Kanıt Toplar/ Şifre Çözer/İz Sürer	-	9
Toplam	52	58

Boş Bırakılmış Veya Anlamsız İfade Edilmiş Cevaplar

Anlamsız	3	2
Boş	7	6
Toplam	10	8

Bu soru ile tarihçi ve dedektif arasında yaptıkları iş açısından bir benzerlik veya farklılığın olup olmadığı olmuştur. Burada beklenen cevap tarihçi ile dedektif arasında pek bir farkın olmadığı, ikisinin de ipuçlarından yola çıkıp kanıtlar toplayarak gerçeğe ulaşma çabalarının olmasıdır. Öğrenciler her iki testte de benzer cevaplar vermişlerdir. Özellikle soruya verilen cevabın “Yoktur İkisi de Kanıt Toplar / Şifre Çözer / İz Sürer” olması beklenmektedir. İfadeye yönelik verilen cevap ön testte hiç yokken son testte 9’a çıkmıştır. Öğrenciler tarafından bir tarihçi ile dedektifin kanıt toplama bakımından benzer görülmesi önemlidir. Öyle ki kendileri de bilgiye ulaşmak için çeşitli kaynakları araştırmışlar, ardından kişilerle görüşmeler yapmışlardır. İzledikleri yolları niçin izledikleri sorulduğunda “doğru bilgiye ulaşmak için” gibi yanıtlar alınmıştır. Sınıf ortamında yanıtı daha fazla öğrenci verebilmişken son teste yalnızca 9 öğrenci yansıtabilmiştir. Yanıtların anlamsız ve boş olması her iki testte de birbirine yakınken, son testte 2 kişi azalma yaşanmıştır. Gizemin son testin altıncı sorusuna verdiği yanıt şöyledir:

Gizem ön testte her ikisi de araştırır yanıtını verirken son testte iz sürme gibi bir ifadeye de yer vermiştir. Öğrencilerin yapılan çalışmayla tarih/tarih dersine, sosyal bilgiler dersine bakış açıları değişmiş, sözlü tarihe ilişkin bilgileri kendi öğrenme durumlarına göre yapılandırmışlardır denebilir.

3.2. Sözlü Tarih Etkinliğini Gerçekleştiren Öğrencilerin Hazırladıkları Ödevlerdeki Değişim Ve Sürekliliği Algılama Boyutları Nasıldır?

Sözlü tarihin sosyal bilgiler dersindeki uygulamaları sonrasında öğrenciler tarafından oluşturulan gruplardan, yapılan çalışmanın anlama düzeyini değerlendirebilmek için ödev hazırlamaları istenmiştir. Ödevler öğrencilerdeki değişim ve sürekliliği algılama becerilerindeki değişimin olup olmadığına, eskinin ve yeninin avantaj ve dezavantajlarının neler olduğuna, bunlara ilişkin kişisel algısının nasıl değiştiğine, eskiyle empati kurabilme yeteneğinin gelişip gelişmediği ve projenin kendisine ne kattığı yönünde incelenmiştir. Yapılan incelemeye göre değişim ve sürekliliği algılama boyutlarında çeşitli kategoriler tespit edilmiş, böylece grup ödevleri, daha genel ifadeler içinde değerlendirilebilmiştir. Ödevlerin analizi “eski oyun/oyuncak” ve “yeni oyun/oyuncak” kategorilerinde “olumlu” ve “olumsuz” yönleriyle değerlendirilerek yapılmıştır. Tüm kategoriler de kendi içinde başlıklara ayrılmıştır.

Grupların 18’i ödevi teslim etmiş, 2’si edememiştir. Teslim edilen ödevlerde “değişim ve süreklilik” algısına yönelik cümleler kullanan grup sayısı ise 15’tir. 3 grup ise ödevlerinde proje boyunca neler yaptıklarından bahsetmişlerdir.

Tablo 11: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Hazırladıkları Ödevlerdeki “Değişim ve Sürekliliğe” İlişkin İfadeler ve Frekansları

Değişim Boyutu	f
<i>Eski Oyun/Oyuncak</i>	
<i>Olumlu</i>	
Bilmediğimiz çok oyun var	4
Oynaması keyif veriyor/güzeldi	4
Emek var/Daha mutlu ediciler	3
Arkadaşlık için grup oyunları	1
Yapımında kullanılan malzemeler daha sağlıklı	1
<i>Olumsuz</i>	
Oyuncakların işlevi kısıtlı	1
Sayısı az/kavga çıkıyor	1
<i>Yeni Oyun/Oyuncak</i>	
<i>Olumlu</i>	
Teknolojik değişim	1
Daha işlevseller	2
<i>Olumsuz</i>	
Teknolojik oyun/oyuncaklar çocuğu yalnızlaştırıyor	2
Teknolojik oyuncaklar sağlığa zararlılar	2
Toplam:	21

Süreklilik Boyutu	f
Oyunlar değişmiş (tahta attan bilgisayara)	11
Her iki dönem oyun/oyuncak eğlenceli/önemli	5
Hepsinin artı ve eksi yönleri var	1
Toplumlar oyun/oyuncağa önem vermişler/vermeliler	1
Toplam:	18

Ödevlerinde değişim ve sürekliliğe en çok değinen grupların “Yıldızlar” ve “Bekçi” olduğu tespit edilmiştir. Bu grupların ödevleri tamamen verilmiştir. “Değişim ve Süreklilik” algısına ilişkin kategorilerin birçoğuna değinen grup “Yıldızlar” öğrencileri ödevlerinde değişim ve sürekliliğe ilişkin şu ifadeleri kullanmışlardır:

Yıldızlar

Oyuncak; çocuğu eğlendirirken eğiten, can sıkıntısını gideren bir araçtır. Oyuncak çocukların çevresinde gördüklerini küçük maket olarak yapmalarıyla başlamıştır.

İlk oyuncak Mısırlılara aittir. İlk oyuncağın tahta at olduğu sanılmaktadır. Daha sonraları topaç ve misket olduğu sanılıyor. Firavun mezarlarında bile oyuncak bebekler bulunmuş. Hatta Roma, Çin ve Yunanlarda çamur ve kilden yapılmış bebekler varmış. Eski oyuncaklar çamur, kil ve tahta dışında, ölü hayvanların bağırsağından, kemiklerden, taşlardan ve yemeklerden bile yapılıyor.

Oyuncağın çocuklar üzerindeki etkisi çok büyümüş. Çocuğun yaratıcılığını, farklı beceriler kazanmasını sağlıyor, hayal gücünü geliştiriyor.

Aslında Eski oyuncaklar ile şimdiki oyuncaklar arasında sandığımdan çok fark varmış. Örneğin; eski oyuncakların(tahtadan olanların) elleri ve ayakları oynamıyormuş. Plastik pek fazla kullanılmıyormuş. Ama sağlıklıymış. Şimdiki ise, uzaktan kumandayla çalışıyorlar. Tüm oyuncakların elleri ve ayakları oynuyor. Oyuncaklar çok çeşitli. Ama neredeyse hepsi plastik ve kanserojen madde içerdiği için sağlıklı değil. Çabuk hasta yapıyor. Hatta ölümcül tehlikeleri bile var. Aralarındaki fark bu.

Bence her ikisinde süper değil. Sağlık açısından eskiler, dış görünüm açısından yeniler daha iyi. Hayal gücü geliştirme açısından eskileri ve çeşitlilik yönünden yenileri seçerim.

Yaptığımız röportajlarda herkes oyuncak ile oynarken mutlu oluyorlarmış. Çünkü o oyuncaklar kendilerine aittir. Eskiden oyuncaklar az olduğu için oyuncak kavgaları oluyormuş. Hep tartışıyorlardı. Bu yönden eskileri pek sevmedim açıkçası.

Aslında oyuncak ile ilgili yeni bir çağ başlasa ne güzel olurdu. Oyuncaklar; hem çok çeşit, hem sağlıklı, hem oynarken hayal gücü geliştirici, hem sağlam, hemde güzel olsa çok güzel olurdu.

Kısacası; oyuncaklar güzeldir. Çocuklar için önemlidir. Şimdiki sağlıklıda olsa hep dünyamızda olsunlar.

Oyuncağı araştıran grup, ödevinde değişim algısı ile ilgili çeşitli bulgulara yer vermiştir. Değişim algısına, ilk oyuncağın Mısırlılara ait tahta bir at olduğu tespiti ile başlamış, topaç, misket, kilden yapılmış bebeklerle devam edilmiştir. Yani oyuncaklar dönemden döneme, toplumdan topluma farklılıklar göstermekte ve değişmektedir. Ancak değişerek son bulmamakta şimdiye doğru bir süreklilik içinde devam etmektedir. Eski oyuncakların çocuğun yaratıcılığını geliştirdiğine ilişkin ifadesinden sonra süreklilik

algısına yönelik “eski oyuncaklar ile şimdiki oyuncaklar arasında çok fark varmış” denilmiştir. Burada öğrenciler bir değişimin ardından sürekliliğinde var olduğunu “şimdiki oyuncaklar” ifadesi ile belirtmiştir. Eski ve yeni olanın olumlu ve olumsuz yönlerine değinilmiş, süreklilik algısı desteklenmiştir. En son geleceğe yönelik “yeni bir çağ başlasa ne güzel olurdu” cümlesi ile başlayan önerilerde bulunularak sürekliliğin devamı ifade edilmiştir. Öğrenciler bir sonraki boyutu da düşünmüş, gelecekteki oyuncaklardaki değişimi ve sürekliliği birlikte düşünmüş ve geleceğe yönelik çıkarımlarını da sunmuşlardır. Oyuncakların her dönem çocuğu için ne ve nasıl olursa olsun önemli olduğu belirtilerek ödev tamamlanmıştır.

“Değişim ve Süreklilik” algısına ilişkin kategorilerin birçoğuna değinen diğer bir grup olan “Bekçi” öğrencileri ise ödevlerinde değişim ve sürekliliğe ilişkin şu ifadeleri kullanmışlardır:

Bekçi

Oyun : Vakit geçirmek amacıyla oynatılan eğlencedir.Oyun, çocuklar için önemli bir yere sahiptir.Çocuklar oyun oynayarak vakitlerini eğlenceli bir şekilde değerlendirirler.Şimdiki çocuklar vakitlerini dışarıda oynayarak değilde bilgisayarda oynamayı tercih ediyorlar.Şimdiki çocuklar bilgisayar bağımlısı olup dışarıya çıkmayı bıraktılar.

Eski oyunlar ile şimdiki oyunların arasında büyük bir fark vardır. Mesela şöyle bir örnek verebiliriz : Eskiden erkekler dışarılara çıkıp futbol oynarlardı ama şimdiki zamanda bilgisayarda sanal olarak futbol oynayabiliyorlar.Bunlar gibi bir çok büyük farklar vardır.Şimdiki çocuklar daha modern oyunlar oynuyorlar.Bilgisayarda oyun oynuyorlar.Büyük annelerimiz ve büyük babalarımız bu duruma oldukça sinirli oluyorlar.Çocukların bilgisayarda oyun oynamalarına karşı oluyorlar ama bizler söz dinlemeyip bilgisayarda oyun oynuyoruz.Büyük annelerimizin büyük babalarımızın çocukluklarında çok değişik oyunlar varmış.Bilmediğimiz bir çok oyun varmış.Çelik çomak,beş taş,dokuz taş topaç ve tombik eski oyunlardan bazılarıymış.Eskiden dışarılara çıkıp grup olup oyun oynuyorlarmış ama şimdi bilgisayar nedeniyle arkadaşlık çevremizde azalmıştır.Röportaj yaptığımız kişilerde bu konu üzerinde oldukça konuştular.Şimdiki çocuklar bilgisayarda oyun oynuyorlar ama eskiden böyle değildi.Eskiden taş, sopa,çamur vs. gibi eşyalarla oyuncak yapıp oynalmırmış.Sokağa çıkıp arkadaşlarımızla oyun oynardık ama şimdi MSN’lerimizi açıp dışarıda oynayacağımıza MSN’de oyun oynuyorduk.

Şimdiki teknoloji çağı bilgisayarda oynamak,televizyonda oynamak güzel ama eskilerde özenmiyor değiliz.

Bekçi grubu öğrencileri ise oyunu araştırmış, “şimdiki çocuklar vakitlerini dışarıda oynayarak değil de bilgisayarda oynamayı tercih ediyorlar” ifadesiyle değişimi, oyunların şimdi devam ettiğini belirterek sürekliliği vurgulamışlardır. İkinci

paragraflarında eski ve yeni karşılaştırmaları yapmaya devam ederek oyunlardaki değişim ve günümüzde devam etmesiyle sürekliliği ifade etmişlerdir. Araştırmalarında bilmedikleri birçok oyunla karşılaştıklarından bahsederek değişim algısı tekrar vurgulanmıştır. Yeni oyunların bilgisayar karşısında tek başına oynanarak arkadaşlık bağlarını zayıflattığı, çocukları yalnızlaştırdığı oysa eski oyunların sokakta toplu halde oynanarak arkadaşlığı güçlendirdiği, çocukların daha paylaşımcı olduğu verilirken oyun anlayışındaki değişime dikkat çekilmiştir. Son olarak şimdiki oyunların “msn” başında vakit geçirmek olduğundan bahsederek var olan değişim ile birlikte günümüzde hala bir oyun anlayışı olduğu belirtilmiştir.

Grup “Tarih Çocukları” öğrencileri de ödevlerinde oyunlardaki değişim ve süreklilikten bahsetmişlerdir:

Tarih Çocukları

Ama şimdi oyunlar geldi sanal oyunlar oldu bunlar çocuklara zarar veriyor gözleri bozuluyor basları ağrıyabiliyor çocuklar artık topluca eğlenemiyor yalnızlıktan sıkılıyorlar. Oyun çocukların eğlenme amaçlı yaptıkları etkinliklerdir. Bazı oyunlarda kullanılan oyuncaklar çocuklara zarar verebilir

Sanal oyunların gelmesiyle eskiden oynanılan toplu oyunların son bulduğunu ifade eden grup oyunlardaki değişimi fark etmiş, “şimdiki oyunlar” ifadeleriyle oyunların devamı ve sürekliliğine değinmişlerdir. Ayrıca sanal oyunların zarar verdiğiinden bahsederek olumsuz anlamda bir değişim olduğundan da bahsetmişlerdir. Süreklilik algısı boyutunda “oyun çocukların eğlenme amaçlı yaptıkları etkinliklerdir” ifadesinde “çocukların” sözcüğündeki çoğul ekiyle her dönem var olan bir gerçek olduğu anlatılmaya çalışılmıştır.

Oyunların her dönem ve toplumda var olduğunu ifade eden bir diğer grupta “Zamanda Yolculuk” tur. Grup süreklilik algısını şu şekilde ifade etmiştir:

Zamanda Yolculuk

Bazı eski uygarlıkların oyunu çocuğun eğitimi için kullandığını öğrendik. O yüzden milletler oyuna önem veriyordu biz de bu milletin oyuna önem vermesi gerektiğini düşünüyoruz.

Oyunun eski uygarlıklarda eğitim amaçlı kullanıldığını öğrendiklerinden bahseden grup, oyunların önemli olduğunu, milletlerin(toplumların) tarih boyunca önem verdiklerini ve verilmesi gerektiğini yazarak oyunun sürekliliğine dikkat çekmişlerdir.

Eski oyunları yeni oyunlara tercih eden bir diğer grupta “Küçük Tarihçiler” dir. Grup ödevlerinde düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

Küçük Tarihçiler

Aynı zamanda yaptığımız proje grup olarak, grupça çalışmayı sergiledik. Konularımız: OYUN ve OYUNCAK grupları. Eski, tahta'dan ve bez'den v.s. oyuncak getirdiler. Çok farklıydı. Ama röportajlardan aldığımız cevapları toplarsak şöyle; Gelen teknolojiyle farklı oyunlar çıktı eski oyunlar daha güzeldi, gibi.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte yeni oyun/oyuncakların eski oyun/oyuncaklardan “faklı” olduğunu ifade ederek, dünyasında var olan oyun/oyuncakların bir değişime uğradığını belirten grup eski oyun/oyuncakların daha güzel olduğunu anlatmıştır. Benzer bir ifadeyi günlüğünde “Beyza E.”de şu şekilde ifade etmiştir:

Bu gün proje ile ilgili okuk
Şunları öğrendim; Bu konu
yani oyunlar eski müzik-
tilara dayanırken bulunmuş.
Bu oyuncaklar tahtadanmış
ve buna benzer fonymla
ilgili birçok bilgin. Benim
ilgimi en çok pit distoria-
den ve insan xpersinde bulunan
kemiklerden xpilan oyun-
atlarıydı. Çünkü, düşünsenizle
şimdiki oyuncaklarla o eski
oyuncakları karşılaştırmak bile
insano grip gelişen Arab sor
Bark vs.

Öğrencilerin yaptıkları ödevlerin neticesinde, toplam 18 ödevin 15'inde oyun/oyuncak konusu aracılığıyla “değişim ve sürekliliğe” ilişkin bakış açısı ifade etmeleri; buna karşılık sadece 3 grubun ödevinde bu boyuta yer verilmemiş olması öğrencilerin büyük bölümünde değişim ve süreklilik bakışının geliştiğinin işareti olarak görülebilir.

3.3. Öğrencilerin Sözlü Tarih Çalışma Sürecine İlişkin Bakış Açıları/Algıları Nasıldır?

Bu araştırma sorusu öğrencilerin tuttıkları günlükler ve 18 öğrenciyle yapılan mülakatlar aracılığıyla incelenmiştir. Sürece ilişkin bakış açıları/algıları günlüklerde analiz edilirken çeşitli kategoriler ve alt başlıkları belirlenmiştir. Bahsedilen kategori ve alt başlıkları Tablo 12’de analiz edilmiştir. Mülakatlarda ise, öğrencilere 5 soru yöneltilmiş, sorulara ilişkin çeşitli kategoriler ve alt başlıkları belirlenerek Tablo 13’de analiz edilmiştir.

Öğrencilerin sürece ilişkin bakış açıları/algılarının günlüklerdeki sonuçlarının analizleri ve aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo12: Öğrencilerin Sürece İlişkin Bakış Açıları/Algılarının Günlüklerde İncelenmesi, Analizi Ve Frekansları

	f
Araştırma Sürecine İlişkin İfadeler	
Sınıf toplantısı yaptık/yapacağız	24
Bilmediğim yeni şeyler öğrendim/öğreniyorum	21
Röportajlar yaptık/yapacağız	20
Grup toplantısı yaptık/yapacağız	17
Oyun/Oyuncağı araştırdım/araştıracağım	15
Sözlü Tarihi araştırdım/araştıracağım	12
Röportajı araştırdım/araştıracağım	11
Araştırma yaptım/yapacağım	10
İnternet, kitap, dergi, ansiklopedilerden/kütüphaneden araştırma yaptık/yapacağız	7
Konuyla ilgili değişik kaynaklar buldum/ürettim(şiiir,şarkı,oyun,slogan,slyat v.s.)	7
Herkes bizi alkışladı/tebrik/takdir etti	5
Sözlü Tarihin ne olduğunu/birçok alanda kullanıldığını öğrendim	4
Grubumuza isim verdik	3
Planlı düzenli çalışmayı/önemini öğrendim	3
Günlük yazmanın faydalı olduğunu öğrendim	1
Grubu idare etmeyi öğrendim	1
Yeni kelime ve kavramlar öğrendim	1
Toplam	162

Duygu ve Düşüncelerine İlişkin İfadeler	
Eğleniyorum	22
Araştırmacı gibi hissettim	21
Heyecanlanıyorum	20
Yaptığım iş beni mutlu ediyor	15
Çalışmalarımı tamamlayamamaktan dolayı kaygılanıyorum/üzülüyorum/korkuyorum	10
Projeyi seviyorum	10
Tarihçi gibi hissettim	6
Kendimle/grubumla gurur duyuyorum	6
8. sınıf/lise öğrencisi gibi hissettim	5
Araştırma yapmak çok güzel	5
Böyle bir projede olmak özel/önemli	5
Kendimi değişik hissediyorum	4
Projemle ilgili azimliyim	4
Zorlanıyorum/Çaresiz hissediyorum	4
Yaptığım işe kendimi kaptırıyorum	3
Çok sevinçliyim	3
Proje gittikçe daha zevkli oluyor	2
Toplam	145
Oyun/Oyuncak Bilgilerine İlişkin İfadeler	
Oyun/Oyuncağın tarihçesini öğrendim	8
Oyun/Oyuncak ile ilgili şiir buldum	1
Oyun/Oyuncak ile ilgili şarkı yazdım	1
Oyun/Oyuncakların hem yararı hem zararı var	1
Oyun/Oyuncaklara çok kaptırdığımızda okul başarımız düşüyormuş	1
Eski/Yenioyun/oyuncaklar çok farklı	2
Eski oyun/oyuncaklar sağlık için daha faydalı	1
Eskioyun/oyuncakların neler olduğunu öğrendim	1
Sanal oyun/oyuncaklar o dönem için oldukça önemliymiş	1
Oyun/Oyuncaklar sadece eğlenme amaçlı değil eğitim amaçlıymış	1
Toplam	18
Genel Toplam	325

Öğrenciler günlüklerinde üç kategori ve alt başlıkları altında sürece ilişkin toplam 325 ifade kullanmışlardır. En fazla ifade, ilk kategori olan “Araştırma Sürecine İlişkin Açıklamalar” a yönelik olmuştur. Daha sonra sırasıyla duygu ve düşüncelerine ilişkin ve oyun/oyuncak bilgisine ilişkindir. Oyun/oyuncak bilgisine ilişkin ifadelerine daha çok ödevlerinde yer vermişlerdir. İlgili ifadeler “Sözlü Tarih Etkinliğini Gerçekleştiren Öğrencilerin Hazırladıkları Ödevlerdeki Değişim Ve Sürekliliği Algılama Boyutları” başlığı altında detaylı şekilde incelenmiştir. Duygu ve düşüncelerine ilişkin ifadelere ise ödev ve günlüklerinde benzer oranlarda yer vermişlerdir.

Öğrencilerin her üç dokümanı da (günlük, ödev ve mülakat) incelendiğinde araştırma sürecinin kendilerine kazandırdıklarına, oyun/oyuncak bilgisine ve süreçteki duygu ve düşüncelerine ilişkin ifadelerinin, benzer olduğu görülmektedir. Öğrencilerin araştırma sürecinin kendilerine kazandırdıklarına ilişkin sıklıkla bir araştırma, proje, görüşme(röportaj) nasıl yapılır, bir sergi nasıl hazırlanır öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Oyun/oyuncak bilgisine ilişkin oyun/oyuncağın tarihçesi, nasıl oynandığı ve eski ile yeni arasında çok fark olduğuna değinmişlerdir. Süreçte yoğun olarak yaşadıkları duygular ise proje başlangıcında kendilerini bir yetişkin gibi hissetmeleri, kendilerine güven duygusunun pekiştiği, sosyalleştikleri ve çok mutlu olduklarıdır. Araştırma sürecine ilişkin kazandırdıklarından bahseden “Hilal”in günlüğündeki ifadesi şöyledir:

yine bir çok ' bilmediğim
bilgiye sahip oldum.
Her geçen gün değişik şeyler
öğreniyor bu konuyu daha
çok merak ediyorum.

Günlük analizlerinde en fazla değinilen durumlardan biri olan araştırma sürecinde yeni, bilmedikleri birçok şeyi öğrenmeye başladıklarını Hilal bu şekilde ifade etmiştir. Konu öğrencilere hiç yabancı olmasa da hatta yaşantılarının bir parçası da olsa bilmedikleri birçok şeyi öğrenmelerinden bahsetmeleri öğrencilerin çalışmayla neler kazandırdıklarının bir göstergesidir.

Yapılan öğrenci görüşmelerinin 1. sorusunda da öğrencilere süreçte yapılan çalışmayla neler kazandıkları sorulmuş, günlüklerdeki ifadelere benzer yanıtlar alınmıştır. Öğrenci görüşmeleri 1. sorusu ve analizleri Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo13: “Bu çalışmanın sana neler kazandırdığını düşünüyorsun?” öğrenci görüşmeleri birinci sorusu analizi ve frekans dağılımları

	f
Oyun/oyuncukla ilgili bilgi	6
Oyun/oyuncağın tarihini/tarihçesini nereden geldiğini	7
Oyun/oyuncağın fayda ve zararlarını	3
Eski oyun/oyuncakların neler olduğunu	7
Eski oyun/oyuncakların nasıl oynandığını	1
Eski ve yeni Oyun/oyuncakların farkını	1

Bir proje öncesinde hazırlık yapılması gerekliliğini	1
Sözlü tarih nedir	1
Sosyalleşme	2
Kendine güven duyma	2
Eski oyunları oynamaya başladım	1
Röportaj nasıl yapılır öğrendim	1
Sergide stant kurmayı	1
Gerçek proje nasıl yapılır	1
Toplam	35

Görüldüğü gibi öğrenciler kendileriyle yapılan görüşmelerde de yeni birçok şey öğrendiklerini kastedecek yanıtlar vermişlerdir. Özellikle günlüklerdekine benzer oyun/oyuncak hakkında bilgi sahibi olduklarına değinmişlerdir. İkinci olarak da sözlü tarihin ne olduğuna ilişkin bilgi sahibi olduklarından bahsetmişlerdir. Öğrenci görüşmelerinde “Berat”ın konuya ilişkin ifadesi şöyledir:

“ Birçok yeni bilgiler öğrendim. Oyun/oyuncak ile ilgili daha iyi bilgiler öğrendim. Eski oyunlar yeni oyunlardan farklıymış. Oyunların faydaları varken zararları da varmış”.

“Berat” da yapılan görüşmede “Hilal”in günlüğündeki ifadesine benzer bir ifade kullanmıştır. Her iki öğrenci de yapılan çalışmayla yeni şeyler öğrendiklerinden, turan öğrendiği bilgilerin daha ziyade oyun/oyuncak ile ilgili olduğundan bahsetmiştir. Öğrenciler çalışma aracılığıyla yalnızca bilgi düzeyindeki kazanımlarından değil duygu ve düşüncelerinin değişimine yönelik kazanımlarından da bahsetmişlerdir. Araştırma sürecine ilişkin, o gün neler yaptığını günlüğünde ifade eden “Ecem”, araştırmaları esnasında yaşadığı duygularına da yer vermiştir. “Ecem”in günlüğündeki ifadesi şöyledir:

Bugün “Sözlü Tarih” araştırdım. Kendimi bir araştırmacı gibi hissettim.

“Kendimi araştırmacı gibi hissettim” ifadesini kullanan “Ecem”in, yaptığı çalışmalarla yalnızca bilgi edinmediği araştırma konusundan da oldukça etkilendiği görülmektedir. Konu öğrenci için öyle önemlidir ki bir araştırmacı ile empati kurabilmesini sağlamıştır.

Başka bir öğrenci de, yapılan toplantılar esnasında tarihçilerle empati kurmuş, kendini bir tarihçi gibi hissetmiştir. “Gözde”nin günlüğündeki ifadesi şöyledir:

Gözde:

Hani tanıtıcılar belli
bir zamanda toplanıp neler
yaptıklarına ve yapacakları-
na bakarlara; sanki ben
orda bulunan bir tanıtıcıy-
mışım gibi hissettim kendimi.

İfadeye günlüklerde 21 kişi değinmiştir. Öğrenciler araştırmaları esnasında kendilerini bir araştırmacı, röportajlar esnasında bir gazeteci; tarihçi gibi hissettiklerini günlükler dışında görüşmelerde de ifade etmişlerdir. Görüşmelerin ikinci sorusunda “*Çalışmanın en keyif aldığın kısımları nereleriydi?*” sorusu yöneltilmiştir. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarının ifadelerinden biri de şöyledir öğrencilerde “ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ” etkinlikler düzenlemek olmalıdır. İlgili soru ve analizleri aşağıdaki Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14: “Çalışmanın en keyif aldığın kısımları nereleriydi?” öğrenci görüşmeleri ikinci sorusu analizi ve frekans dağılımları

	f
Röportajlarda (Komikti/Eğlenceliydi)	7
Sergi	5
Röportajlarda (Eski oyunları dinlemek)	3
Röportajlarda (Yaşı büyük kişilerle konuşmak)	3
Röportajlarda (Kendimi ünlü biriymiş/Tarihçi gibi hissettim)	2
Oyun/oyuncağın tarihini araştırırken	1
Toplam	21

Benzer duyguyu yaşadığını görüşmelerin 2. sorusunda ifade eden öğrencilerden “Turan” ise şöyle demiştir:

Röportajlardı. Çok heyecanlandım. Kendimi ünlü biriymiş, tarihçiymiş gibi hissettim.

Araştırma yaparken konu itibarıyla “Ecem” kendini araştırmacı gibi hissetmiş, araştırmacıyla empati kurmuştur. “Turan” da röportajlar esnasında kendini ünlü biri, tarihçiymiş gibi hissetmiş, tarihçilerle empati kurmuştur. Yeni eğitim programının kazandırmayı hedeflediği empati kurma becerisinin yapılan çalışmayla gerçekleştiği görülmektedir. Öyle ki öğrenciler bir yandan bilgi edinirlerken, diğer yandan kişisel algılarını da geliştirmektedirler.

Oyun/oyuncak bilgisine ilişkin ifadelerin birçoğu ödevlerde verilirken, günlüklere de yansdığı görülmüştür. Yapılan öğrenci görüşmelerinde, birinci soruya verilen yanıtlar arasında öğrenciler, oyun/oyuncak tarihi ile ilgili araştırmalarından zevk aldıklarını ifade etmişlerdir. Oyun/oyuncak bilgisine ilişkin görüşlerini günlüğünde “Gizem” şöyle ifade etmiştir:

Gizem:

Bugün sabah saat 12.30da
ansiklopediden daha sonra saat
13.50de internetten oyun ile ilgili
bilgiler edindim. Bilgisayarları
aldığım erkti ile bilgilerimi
pekiştirdim, eski dönemlerde
oyunan oyunlar çok dikkatini
mi çekti. O oyunlar şimdiki
oyunan sanal oyunlardan daha
güzelmiş.

Öğrenci araştırmasını internetten yaptığını saatleriyle ifade etmiş, bilgilerini pekiştirdiğinden bahsetmiştir. Eskiden oynanmış oyunların dikkatini çektiği, dikkatini çeken kısmın şimdiki oynanan sanal oyunlardan daha güzel olduğudur. Öğrenciler, görüşmelerin ikinci sorusunda da eski oyunları öğrenirken zevk aldıklarından, eğlendiklerinden bahsetmişlerdir. Görüşme yapılan öğrencilerden “Erdem” büyükleriyle röportajlar yaparken eski oyun/oyuncakları dinlemekten zevk aldığından yeni oyunlar öğrendiğinden bahsetmiştir. “Erdem”in konuya ilişkin ifadesi şöyledir:

Görüşmelerdeki oyunları dinlemek, eski oyunları dinlemek çok eğlenceliydi. Birçok yeni oyun öğrendik. Onları şuan okulda da sokakta oynuyorum. Mesela Şevval arkadaşım beş taş oyunu oynuyordu. Büyüklerinden öğrenmişler. Çok güzel taşları vardı. Bizde oynamaya başladık. Ben de şimdi sokakta arkadaşlarımla oynuyorum.

Öğrenciler çalışma sürecinde bazı kısımlarında çeşitli zorluklar yaşamışlardır. Bunları günlüklerinde ve görüşmelerde ifade etmişlerdir. Öğrencilerin en çok zorlandıkları

kısımların görüşmeler ve gruplarını toparlamakta olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada zorlandıkları yerleri görüşmelerin üçüncü sorusunda yanıtlayan öğrencilerin cevap analizleri Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15: “Çalışmada zorlandığın yerler nereler oldu?” öğrenci görüşmeleri üçüncü sorusu analizi ve frekans dağılımları

	f
Pek yok	4
Görüşmelerde (teknik kısımlarda (kamera, kağıdın bitmesi vb.))	4
Sergide/Stantları kurarken	3
Görüşme yapılacak kişileri ayarlarken	3
Grup çalışmasında (bir araya toplamakta)	3
Projenin ilk kısımlarında (anlamamıştım)	1
Oyuncak yaparken	1
Hiç yok	2
Toplam	23

“Furkan A.” grup çalışmaları esnasında yaşadığı zorluğu günlüğünde şöyle ifade etmiştir:

Furkan A. :

Bugün 4 arkadaşın randevusunu
hazırlarken bir sorun çıktı.
Hep Meriye, Kubur, Nisrin
gelemem. Dışları ben de değilim
dün projeyi yapamıyorum.
Her istediğim oluyor ben de
sinirliyim. Umarım bu sorun
giderilir.

Grubu toparlarken arkadaşlarının çeşitli bahanelerle gelememesi “Furkan”ın projeyi yürütmesini güçleştirmiş, ürün ortaya koymasını engellemiş, sorumluluğunu yerine getirememesi sıkıntısı, öğrencide isteksizliğe ve öğrencinin sinirlenmesine neden olmuştur. Bir şeyi başarma esnasında gerçekleşen mutluluk hissi, başarısızlık anında isteksizliğe neden olmaktadır. Kendini gerçekleştirme meydana gelememekte bu da öğrencide anksiyeteye neden olmaktadır. Bu süreçte öğrencilerden beklenen problem çözme becerilerini kullanarak sorunu ortadan kaldırmaları veya bir alternatif çözüm önerileri getirmeleridir. Öğrenci “umarım bu sorun giderilir” derken de problemi hissetmiştir. Öğrenci ve grubundan beklenen problemi çözmek için harekete

geçmeleridir. Proje sonunda ortaya koydukları ürünün başarı düzeyinin yüksek olması, soruna bir çözüm yolu ürettiklerinin göstergesidir denebilir.

Öğrencilere mülakatta ödevi bir daha yapmak isteyip istemedikleri sorulmuştur. Amaç öğrencilerin projeden zevk alıp almadıklarını tespit etmenin yanında kendilerine ait bir ürün ortaya koymanın hazzını yaşayıp yaşayamadıkları, en önemlisi bir projeye yalnızca öğrendikleri konuyu değil başka konuları da öğrenip öğrenemeyeceklerini düşünüp düşünmedikleridir. Öğrencilerin soruya ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 16’da analiz edilmiştir.

Tablo 16: “Bu ödevi bir daha yapmak ister misin?” öğrenci görüşmeleri dördüncü sorusu analizi ve frekans dağılımları

	f
İsterim (Çok eğlendim/keyif aldım)	12
İsterim (Başarılı olduk/hiç yorulmadım)	5
İsterim (Başka konuları bu yolla daha iyi öğrenirim)	4
İsterim (Kendimi hoca gibi hissettim)	1
İsterim (Proje esnasında oluşan hatalarımı düzeltirdim)	2
İstemezdim (Çok yorucuydu)	1
Toplam	25

Öğrencilerin sıklıkla projeden keyif aldıkları, eğlendikleri için bir daha yapmak istedikleri görülürken, projeye karşı istek duymaları elde ettikleri başarı ve başka konuları da rahatlıkla bu yolla öğrenebileceklerini düşünmeleridir. Çalışmayla hedeflenenlere ulaşılmıştır denebilir. “Gözde A.” mülakatta başka konuları böylesi çalışmalarla öğrenebileceğini şöyle ifade etmiştir:

İsterdim. Eğer bu konuları oyunu, oyuncacı öğrendiysek, bütün konuları da öğrenebilirim bu projeye. Çok eğlendik biz. Her şeyi bilebiliriz. Küçüklerimiz bize sorduklarında daha bilgili oluruz, anlatacağımız bir sürü şeyler olur yani.

Gözde projeye çok eğlendiğinin yanında, böylesi projelerle daha bilgili olacaklarından, gelecekte de unutmayıp, küçüklerine de öğretebileceklerinden ve anlatacakları bir sürü şeyin olabileceğinden bahsetmektedir. Bilgi bu çalışmayla “Gözde”ye göre daha kalıcı olmaktadır. 4. soru analizlerine bakıldığında günlüklerdeki ve mülakatın 2. sorusuna verilen cevaplardan kendilerini ünlü biriymiş, tarihçiymiş gibi hissetmelerine de

değindikleri görülmektedir. Günlükler ve mülakatlarda bu ve benzeri ifadeye öğrencilerin 33 kez değindikleri görülmektedir.

Öğrencilere mülakatta son soru olarak çalışmayı bir kez daha yapsalar hangi kısımlarını değiştirmek istedikleri sorulmuş, verdikleri yanıtlar Tablo 17’de analiz edilmiştir.

Tablo17: “Bir daha yapsan neleri, hangi kısımlarını değiştirmek isterdin?” öğrenci görüşmeleri beşinci sorusu analizi ve frekans dağılımları

	f
Hiçbir yerini	9
Röportajlar (Daha iyi yapmak için)	5
Sergideki eksikliklerimizi tamamlamak	2
Planlama kısmını (Daha fazla üstünde dururdum)	1
Sergiyi gerçek fuarda yapmak isterdim	2
Toplam	19

Öğrenciler sıklıkla hiçbir kısmını değiştirmeyi düşünmemişlerdir. İlk defa böyle bir proje yaptıkları düşünüldüğünde bu soru için net bir cevaplarının olmaması muhtemeldir. Ancak istemezdim yanıtını veren öğrencilerin çoğu değiştirmek istememelerinin de nedenlerine değinmişlerdir. Görüşme yapılan öğrencilerden “Tuğba” düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Hiçbir kısmını, çünkü her aşamanın bir hazırlık evresi vardı. Bunlar işimizi çok kolaylaştırmıştı. Ön bilgiler kısmına ben de olsam çok yer vermek isterdim.

Öğrencilere proje başında çalışmayı izleyebilmeleri adına çalışma basamaklarının yer aldığı bir form dağıtılmıştır. Belirlenen basamaklar doğrultusunda öğrencilerle ön bir çalışma planı hazırlanmıştır. Proje akış planına göre, öğrencilerden yapılması gereken her bir adım için ön bir araştırma istenmiştir. Bu çalışma öğrencilerin projeye sahip çıkma, bir düzen dâhilinde bilgiyi kendileri yapılandırarak ilerlemeleri sağlamıştır. Örneğin sözlü tarih nedir başlığı altında, öğrencilerin ön bilgilerini yoklamak, konuya dikkatlerini çekmek ve motivasyonlarını sağlamak için sınıfça yapılan bir toplantı yapılmıştır. Ardından öğrenciler, konuya ilişkin meraklandırılarak konuyu araştırmaları, bir sonraki toplantıya, araştırma bilgilerine dayanarak tartışmaları sağlanmıştır. Bu yolla, öğrencilerin kendilerine güven duymaları, bilgilerini ve kendilerini dikkate alma ve önemsenme duygularını yaşamaları sağlanmaya çalışılmıştır. Böylece öğrenciler

kendilerini önemseyecek, benimde fikirlerim var, saygı duyuluyor, dinleniyor ve takdir görüyorum hislerini yaşamalarını sağlamak olmuştur. Öyle ki öğrencilerin yaşadıkları duyguların çeşitliliği ve sıklıkları göz önüne alındığında yapılan çalışma ve planlamanın öğrencilerin çoğunda işe yaramıştır denebilir.

Öğrenciler, becerileri ve becerilerle ilgili kazanımları, karşılaştıkları nesnelere, olaylar ve materyaller hakkındaki bilgileri işlemekte kullanırlar. Bu beceriler geliştirilmedikçe, çocukların anlayarak temalarla ilgili sonuçlara ulaşmaları söz konusu olmamaktadır. Bu nedenle; ilköğretimde hayat bilgisi, sosyal bilgiler eğitiminin temel görevlerinden birisi, öğrencilerin bu becerileri kazanmalarına yardımcı olmaktır.

Beceri kazanma bazen kendiliğinden bazen de aktif bir süreç sonucu gerçekleşmektedir. Becerilerin kazanılması sırasında öğrencilerde görülen değişikliklerin nasıl gerçekleştiği kesin değildir. Ancak araştırma sonuçları bu durumun olgunlaşma ve deneyim kazanma ile birlikte oluştuğunu göstermektedir. Ayrıca eğitimde çocuğa uygun yaşantı ortamları sağlanırsa becerilerin daha çabuk gelişeceği yönünde kanıtlar vardır. Bu konuda öğretmenlere düşen görev, öğrencilerinin bu becerileri kazanmaları için gerekli koşulları ve teşviki sağlamaktır. Bu proje ile gerekli olan koşullar büyük ölçüde oluşturulmuştur denebilir.

Öğrencilerin sözlü tarih çalışma sürecine ilişkin bakış açıları/algılarının, oyun ve oyuncağın tarihini inceleme ve sorgulama, duygu ve düşüncelerinin ifade edilişi, yeni programla kazandırılması hedeflenen değişim ve süreklilik algılarının kazandırılması, bilgiyi yapılandırma ve problem çözme becerilerinin gelişmesi düzeylerinde anlamlı değişiklikler olduğu söylenebilir.

3.4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sözlü Tarih Projesi Çerçevesinde Araştırma Süreci Ve Ortaya Koydukları Ürün Boyutunda Nasıldır?

Öğrencilerin hepsinin araştırmaya katıldıkları, bireysel ve grupça hazırladıkları ödevlerde de sıklıkla nitelikli ürünler ortaya koydukları tespit edilmiştir. Aşağıda

bireysel olarak yaptıkları çalışmalara verilen notlar ve notların karşılığındaki durumları belirtilmiştir.

Tablo 18: Proje Ödevleri Değerlendirme Tablosu

Öğrencinin Adı / Soyadı	Aldığı Puan	Durumu
Merve ÇELEBİ	82	Nitelikli
Mehtap R. YENER	56	Orta
Merve YALÇIN	78	Nitelikli
Perihan E. BİLGİN	80	Nitelikli
Furkan ALAGEYİK	100	Çok Nitelikli
Turan ÖZEN	90	Çok Nitelikli
Hilal ÖZEN	96	Çok Nitelikli
Sena ŞENOL	86	Çok Nitelikli
Kadir AKARSLAN	56	Orta
Alperen ÇINAR	90	Çok Nitelikli
Zozan ZEREL	40	Geliştirilmeli
Tuğba ERTAV	100	Çok Nitelikli
Ayşe GÜNSAN	70	Nitelikli
Ferhat ŞAHİN	65	Orta
Refiye GÖK	68	Orta
Şeyma GÖK	80	Nitelikli
Enes CEREN	96	Çok Nitelikli
Buse ÇALIŞCI	45	Orta
Buse CANDAN	100	Çok Nitelikli
Seyit A. CEYHAN	76	Nitelikli
Ecem ÇETİNER	100	Çok Nitelikli
Gizem KÖSE	100	Çok Nitelikli
Beyza ESER	85	Çok Nitelikli
Gözde A. TÜRKEN	96	Çok Nitelikli
Zeynep LEVENT	98	Çok Nitelikli
Bayram ÇİFTÇİ	86	Çok Nitelikli
Ahmet B. SÖYLEMEZ	76	Nitelikli
Beyza ŞEN	72	Nitelikli
Berna ŞEN	48	Orta
Adile N. U. KAÇAN	46	Orta
Meryem KIŞLA	100	Çok Nitelikli
Nurullah S. GÜNGÖR	38	Geliştirilmeli
Safiye ORUÇ	50	Orta
Kezban EREN	80	Nitelikli
Beyza AKDOĞAN	100	Çok Nitelikli
E. Koray GÖREN	50	Orta
B.Sultan ÇELİK	100	Çok Nitelikli
Berat B. AKKOYUN	55	Orta
Harun ÖZ	50	Orta
Merve GÖZAN	70	Nitelikli
Elif KAYA	94	Çok Nitelikli
M. Ümit YAĞUZ	85	Çok Nitelikli
A. Berkay ACAR	50	Orta
Furkan ÖZCAN	100	Çok Nitelikli
Nisanur TOPTAŞ	60	Orta
Yakupcan ER	76	Nitelikli
Z.İrem CANDAN	98	Çok Nitelikli

Öğrencinin Adı / Soyadı	Aldığı Puan	Durumu
Emre KESER	64	Orta
Muhammet YILDIZ	50	Orta
H. Erdem GÜNEŞ	100	Çok Nitelikli
Rıdvan BAŞAR	90	Çok Nitelikli
Selin UMay	66	Orta
Hilal ACARTÜRK	76	Nitelikli
Şevval ACARTÜRK	88	Çok Nitelikli
Fatih ALTAŞ	40	Geliştirilmeli
R. Burak ÖZTÜRK	70	Nitelikli
Gözde Nur İKİZ	100	Çok Nitelikli
Turan ÖZEN	76	Nitelikli
Tuğçe BOZARYILMAZ	50	Orta
Hilal KOÇ	80	Nitelikli

Öğrenci ödevleri Milli Eğitim’de verilen not ölçütlerine göre notlandırılmış, ancak karşılıkları olan nitelik düzeyleri değiştirilmiştir. Araştırmacı tarafından ödevlerin yapısına ilişkin bulunan nitelik düzeyleri “Çok Nitelikli, Nitelikli, Orta ve Geliştirilmeli” olarak belirlenmiştir. Bahsedilen not aralıkları ve karşılıkları ve öğrenci sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 19: Öğrencilerin Sözlü Tarih Proje Çalışmasına İlişkin Süreç ve Ürünlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Analiz Sonuçları

Not Aralığı	Nitelik Düzeyi	Öğrenci Sayısı
0-44	Geliştirilmeli	3
45-69	Orta	16
70-84	Nitelikli	16
85-100	Çok Nitelikli	25
Toplam		60

Öğrencilerin araştırma süreci boyunca bireysel ve grup olarak dosya hazırlamışlardır. Dosyalarına araştırmalardan elde ettikleri çalışmalarını, kendi ürünlerini, röportaj sorularını ve cevaplarını, video kayıt örneklerinin yer aldığı cdleri, sergide sergiledikleri oyun/oyuncak kronolojileri ve oyuncakların fotoğraf/resimlerini koymuşlardır. Öğrencilerin diğer ürünleri tek tek veya birkaç kişi olarak yazdıkları günlükler, grup olarak hazırladıkları ödevler, röportajları ve hazırladıkları oyun/oyuncak malzemeleridir. Son olarak tüm ürünlerini sunma fırsatı buldukları sergidir.

Öğrencilerin grup olarak hazırladıkları ödevler ve günlükler bir önceki araştırma sorularında incelenmiş, ilgili kısımlarda yapılan çalışmalardan örnekler verilmiştir. Bu bölümde ise, öğrencilerin tüm süreçte hazırladıklarını sunma fırsatı buldukları sergiden bazı fotoğraflar verilerek, öğrencilerin süreç sonunda nasıl ürünler ortaya koydukları sunulmuştur.

Fotoğraf 1: Oyunağın Kronolojisi

Öğrencilerin bahsedilen kronolojiyi sergide sundukları, ayrıca çalışmalarında ilk oyuncak olan Mısırlılara ait tahta atın fotoğrafını da sergiledikleri görülmektedir.

Fotoğraf 2: Sloganlarla Oyun Ve Tarihçesi

Oyunu konu alan grubun oyun çeşitlerini fotoğraflayıp nasıl oynandığını yazdıkları bir başka çalışma. Grup çalışmasında oyunlar için bir sloganda geliştirerek çalışmalarının sağ üst kısmında yer vermişlerdir. Buldukları slogan ise “çocukların baş tacı oyun” dur.

Fotoğraf 3: Mutluluk Kaynağı Oyuncaklarımız

Öğrenciler kendi yaptıkları oyuncakları sergilemektedirler. Oyuncakları arasında yapmaktan en çok mutluluk duyduklarını söyledikleri telden araba ve bez bebekler bulunmaktadır.

Fotoğraf 4: Tahta Beşik Ve İplik Bebek

Eskiden kız çocuklarının oynamaktan büyük zevk aldıkları tahta beşik ve iplikten yapılmış bir oyuncak bebek.

Fotoğraf 5: Geçmişten Günümüze

Sergiledikleri oyuncak ve oyunlarla grubun eski ve yeni karşılaştırması yapıldığı görülmektedir. Eski çember ve kule oyununun taşları yanında, bilgisayar oyun kolu.

Fotoğraf 6: Kızların Rüyası Bez Bebekler

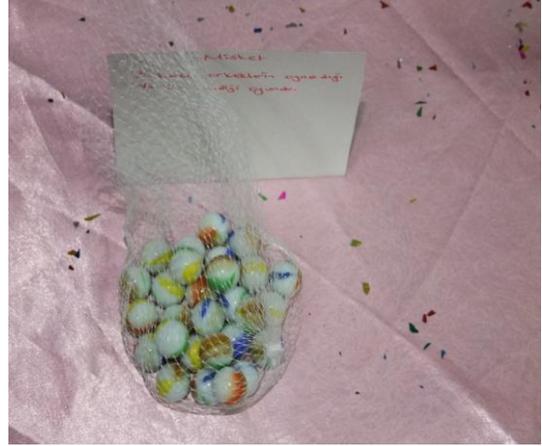

Yaptığı bez bebeğiyle poz vermiş bir kız öğrenci. Çalışmalarının tümüne yer vermeye çalışmışlar. Dosyalarındaki bilgilerini duvarda sergilerken yaptıkları veya o güne kadar oynadıkları oyuncaklarını masa üzerinde sergilemekte.

Fotoğraf 7: En Eski Oyunlardan Topaç ve Bilye

Topaç

Misket (bilye) oyunu

Günümüzde unutulmak üzere olan iki oyun ve oyuncakları. Çocuklarla sergi sonunda topaç çevirme ve eski oyunları canlandırma adı altında küçük bir bahar şenliği düzenlenmiş, sergiyi ziyarete gelen büyükleriyle bu oyunları oynamaları sağlanmıştır. Öğrenciler bu çalışmaya kadar topacı hiç görmeyip duymadıklarını, fakat oyunu çok sevdiklerinden bahsetmişlerdir.

Fotoğraf 8: Sergiye Genel Bir Bakış

Stantlarda yer alan öğrenci ürünleri, meraklı ziyaretçiler tarafından ilgiyle izlenmekte ve incelenmektedir.

Öğrencilerden Ahmet Buğra çalışma sürecinde oyun/oyuncak ile ilgili yazdığı şarkıyı sergide gitar çalarak söylemiştir. Ahmet'in şarkı sözleri şöyledir:

Şarkı sözlerini "Akdeniz Akşamları" adlı şarkının ezgisine uydurarak söyleyen

Çocukların Oyuncakları

Çocukların oyuncakları bin başka oluyor
Hele bir'de aynı varsa ve oyuncak çok eğleniriz

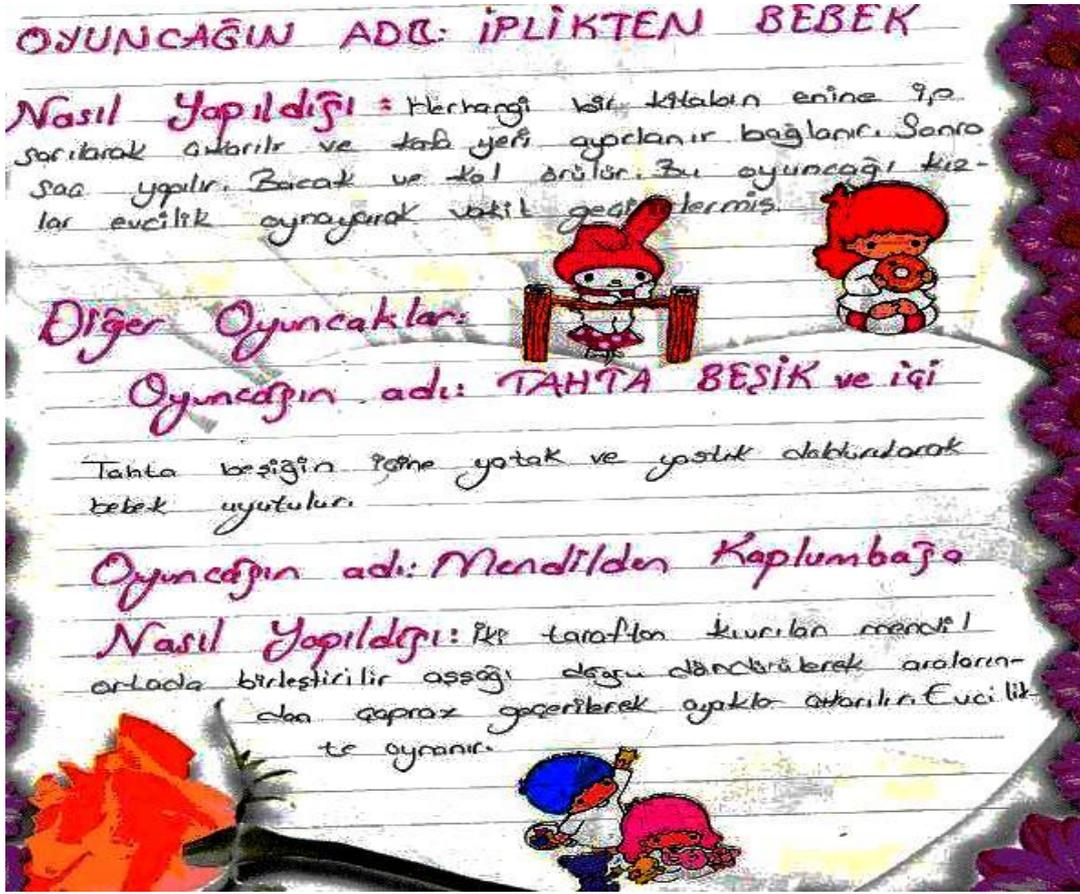
Oyuncu ve oyuncuğu araştırdık araştırdık
kocak tarihçiler ken zaman araştırmaya yaptılar

İşte biz böyle bin araştırmadan mutlu olduk
mutlu olduk oyundan
mutlu olduk oyuncaktan
mutlu olduk araştırmadan
mutlu olduk

Ahmet'in o güne dek böyle bir çalışma yapmayıp, yapılan çalışma esnasında böylesi bir ürün ortaya koyması dikkati çekmekte öğrencinin çalışma ve süreçten ne derece etkilendiğini göstermektedir denebilir.

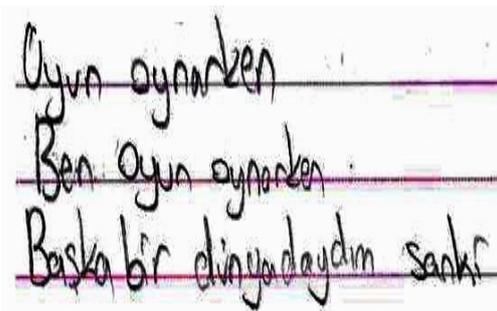

Öğrencilerin grup dosyasından bir ödev örneği ise şöyledir:

Grup Majoris'in iplikten bebeğin nasıl yapıldığına dair açıklamanın yer aldığı bir çalışma. Grupla görüşüldüğünde bu oyuncak yapımını büyükleriyle yaptıkları röportaj esnasında öğrendikleridir. Çalışmayı sergide de yaparak sunmuşlardır. Yaptıkları işten büyük keyif aldıklarını belirten grup öğrencileri, yapımının yazımı için gösterdikleri özenden de keyif aldıklarını belli etmektedirler denebilir.

Çalışma sürecinde konuyla alakalı şiir bulan Gizem şiirini günlüğüne yazmıştır. Gizem'in şiiri şöyledir:

Oyle çok seviyorumki oyunlari
Oyun ve oyun arkadaşlarım
Benden bebekler yapıyorum
Telden arabalar, daha ne oyunler
İlhan Koruyucu.

Öğrencilerin sürece ilişkin yalnızca istenilenleri değil kendi öğrenmeleri bağlamında da bilgiyi yapılandırdıkları, kendilerine göre şekillendirdikleri yaptıkları ürünler neticesinde söylenebilir.

3.5. Velilerin, Oyun Ve Oyuncağın Tarihçesi Konulu, Sözlü Tarih Yöntemi Kullanılarak Uygulanan Proje Sürecine Ve Bu Süreçte Öğrencilerdeki Değişime İlişkin Görüşleri Nelerdir?

Eğitimde veli- öğrenci - öğretmen iş birliği yadsınamaz bir gerçektir. İyi ve sağlıklı bir eğitim ortamı ancak öğretmen ve aile iş birliği ile sağlanır. Eğer aile ve öğretmen gerçekten karşılıklı sevgi, saygı, anlayış ve iyi niyet bağları kurmayı başarmışlarsa; bunun sonucunu çocuğun yetenek ve becerilerindeki gelişmede, çalışmalarındaki başarıda görmek mümkün olacaktır. Bu bağların sıkı olması ve aralarında ki yardımlaşmanın kalitesi eğitim sürecinin de o kadar kaliteli ve güvenilir olmasını sağlayacaktır.

Çocukların yaşamında okul ve öğretmen kadar ailelerin de önemli bir rolü vardır. Çocuklar, okula başlayıncaya kadar temel beceri ve kavramları; topluma uyum sağlamalarına yönelik kuralları ailelerini model alarak öğrenirler. Çocukların beceri, kavram ve uygun davranışları öğrenmelerinde ve okula başladıktan sonra okulda öğrendiklerini okul dışına transfer edebilmelerinde, ailelerinin çocuklarının davranışlarını nasıl denetleyebileceklerini; kavram becerileri nasıl öğreteceklerini, onları nasıl desteklemeleri gerektiğini, nerde; nasıl yardımcı olabileceklerini bilmeleri oldukça önemlidir (Varol, 2006).

Değişen program ile birlikte öğrencilere ve öğretmenlere düşen sorumluluklarda değişirken velilerde bu değişimden paylarını almışlardır. Eğitimde her zaman önemli bulunan işbirliği, velinin öğrenciyi takibi, süreçte ona yardımcı ve destek olunması yeni programla daha da bir önem kazanmış, velilerden çocuklarının yalnızca sınav sonrası not grafiklerinde ki yükseliş ve alçalışlarının takibi değil süreçteki değişimlerini de gözlemlemeleri beklenmiştir. Buna yönelik hem öğretmenlerin, hem öğrencilerin, hem de velilerin, öğrencinin süreç içinde ki değişimini gözlemleyebilecekleri yeni

ödevlendirmelere gidilmektedir. Ödevler yeni programla görev olmuş, öğrencilerin performanslarının değerlendirilebileceği proje kavramı yeni müfredatla eğitimde vücut bulmuştur.

Sözlü tarih projesi ile yapılması amaçlananlardan biri de öğrencileri kendi yetenekleri doğrultusunda görevlendirmek ve yüreklendirmek olmuştur. Bu bir anda, bir günde verilen bir görevle başaramayacağından, konu bir proje halinde verilmiş, çeşitli basamaklara ayrılmış ve değerlendirilmiştir. Böylece hem öğretmen, hem öğrenci, hem de veli değişimi izleyebilme şansına sahip olmuşlardır. Bu sebeple velilere, proje sonunda projeyi, süreci, öğrencisini; öğrencileri ve kendilerini değerlendirebilecekleri bir değerlendirme formu verilmiştir.

Form dört sorudan oluşmaktadır. Veli görüşme formları sergiye katılan velilere verilirken, 17 tanesinden dönüt alınabilmiştir. Serginin okulun son haftasında yapılması göz önüne alınarak durum değerlendirilmiştir. Veli görüş analizlerinin daha kolay yapılabilmesi amacı ile ortak çıkarımlar yapılmış, bu çıkarımlardan yola çıkarak çeşitli kategoriler oluşturulmuştur.

Aşağıdaki Tablo 20’de veli anketinde kullanılan “*Çocuğunuzun bu araştırma sürecinde yer almasının ona neler kattığını düşünüyorsunuz?*” sorusunun analizine yer verilmiştir. Birinci soru analizi için uygun bulunan kategoriler ve alt başlıkları şöyledir:

Tablo 20:Veli Görüşme Formu Analizi 1. Sorusu “Çocuğunuzun bu araştırma sürecinde yer almasının ona neler kattığını düşünüyorsunuz” Kategori ve Frekans Dağılımları

Kategori	f
Öğrencinin Kendine olan güveninin arttığına ilişkin	8
İletişim kurma becerilerinin geliştiğine ilişkin	5
Mutlu oldukları / heyecanlandıklarına ilişkin	3
Görev bilinci / sorumluluk duygusunu kazanmalarına ilişkin	4
Arkadaşlık duygularının geliştiğine ilişkin	4
Araştırmayı öğrendiği / ezberciliğinden kurtulduğuna ilişkin	4
Programlı çalışma becerisi kazandırdığına ilişkin	1
Gelişimini desteklediğine ilişkin	3
Grup çalışmasını desteklediğine	3
Oyun ve oyuncağın tarihi hakkında bilgi sahibi olmasına ilişkin	2
Toplam	41

Birinci soruda velilere, yapılan araştırmada çocuklarının yer almasının onlara neler kattığını dūřündükleri sorulmuştur. Verilen cevaplar analiz edildiğinde cevaplarda sık olarak öğrencilerin kendilerine olan güvenlerinin arttığıdır. Aşağıda birkaç velinin yanıtlarından örnekler bulunmaktadır.

Artı kendine bir güven geldi.

V.1. çocuğunda ki güven duygusunun gelişimini şöyle ifade etmiştir.V.2. ise çocuğunun kendisinin desteği olmadan bir şeyleri başarması, öz güven kazanmış olduğundan bahsetmesi oldukça önemlidir. Öğrencilerin kendileri için yaptıkları tespitlere benzer tespitleri velilerinin de yapmış olması dikkat çekicidir. V.2'nin ifadesi şöyledir:

Kızımın bu araştırma esnasında en çok beni tatmin eden başarısı, tek başına benim desteğim olmadan bir şeyleri başarması, özgüvenin gelmesi ve gönüőlerini gurup içinde yansıması, guruba liderlik yapması. Başarmak için çaba sarfetmesi beni gerçekten memnun etti.

Ümit içine kapanık öğrencilerden biridir. Öz güveni düşük, kendinin bir şeyler başarabileceğinden her zaman kuşku duyan bir öğrencidir. V.3 çocuğunun bu durumundan haberdar ve değiştirmeye çaba sarf eden bir velidir. V.3.'ün veli anketinde 1. sorusuna verdiği yanıt şöyledir:

Birkere, güven bilincinin daha ön plana çıkarak. Onun gerçekten ben birşeyler yapabiliyorum. Gururunu ve onurunu yaşaması, beni mutlu etti.

Öyle ki çocuğundaki değişim onu etkilemiş, özellikle ben gerçekten bir şeyler yapabiliyorum gurur ve onurunu yaşaması veliyi oldukça memnun etmiştir. V.4. 'ün veli anketinde 1. sorusuna verdiği yanıt şöyledir:

Bu araştırma ile kendine güveni arttı. Gelir
penlipini attı. İnsanlarla daha kolay iletişim
kurmaya başladı. Hiç tanımadığı insanlarla röportaj
yapıp, onlara sorular sorup kendine güveni geldi

Öyle ki Ümitte ki değişim onu etkilemiş, özellikle ben gerçekten bir şeyler yapabiliyorum gurur ve onurunu yaşaması veliyi oldukça memnun etmiştir. V.5. de kızının öz güveni konusunda sıkıntıları olan, hatta ona bu konu da kendince çocuğuna hiç şans tanımamış ve sonuca çok şaşırın velilerimizdendir. V.5. soruya şöyle yanıt vermiştir:

Bu araştırma sayesinde kızımın da girişken
olmasa da ödevini yerine getirmek için heyecanlan-
sada elinden geleni yapabildiğini gördüm. Kızımdan
bunu beklemezdim, demek ki çocuklarımıza onu yapı-
maz bunu yapamaz demememiz lazım.

Kendince bir yargıya vararak velilere de bir tavsiye de bulunmaktadır "çocuklarımıza onu yapamaz bunu yapamaz demememiz lazım" . Çalışmayla yalnızca öğrencilerde değil onlarla birlikte velilerde de bir değişim gözlenmektedir. Veliler birinci sorunun yanıtında yalnızca öz güvenlerinin artması ve iletişim becerilerinin gelişmesi üzerinde değil sorumluluk ve görev alma bilinçlerinin de geliştiği yönündedir. V.6. çocuğundaki değişimi şöyle ifade etmiştir:

Sorumluluk sahibi oluydu, araştırması
kişiliğini öne çıkardı, kişilerle olan
konuşmaları yeteneğini geliştirdi.

V.7. de çocuğundaki en önemli değişimin sorumluluğun ne olduğunu öğrenmesi ve yerine getirmesi olmuştur.

Öncelikle sorumluluğun ne olduğunu, olduğu sorumluluğu yerine getirmesini gerektiğini, neyi nereden ve nasıl bulabileceğini öğrendiğini düşünüyorum

Aşağıdaki Tablo 21’de veli anketinde kullanılan “Sizce böylesi araştırmalar daha sık yapılmalıdır? Nedenlerini açıklayınız.” sorusunun analizine yer verilmiştir. İkinci soru analizi için uygun bulunan kategoriler ve alt başlıkları şöyledir:

Tablo 21: Veli Görüşme Formu Analizi 2. Sorusu “Sizce böylesi araştırmalar daha sık yapılmalıdır? Nedenlerini açıklayınız.” Kategori Ve Frekans Dağılımları

Kategori	f
Evet. Araştırma yeteneklerini geliştirmesine ilişkin	10
Evet. Eskilere gitmenin eski / yeni karşılaştırması yapmanın önemine ilişkin	3
Evet. Sosyal paylaşımlarının olmasına ilişkin	5
Evet. Öğrencilerin kendilerine olan güvenlerinin olmasına ilişkin	5
Anlamsız cevaplara ilişkin	3
Toplam	26

İkinci soru ile böylesi araştırmaların daha sık yapılıp yapılmaması ve nedenleri sorgulanmıştır. Görüş formları incelendiğinde bu soruya verilen cevaplardan sıklık oranı en çok olan cevabın “araştırma yeteneklerini geliştirmesi” şeklinde olmuştur. Proje, öğrencilerin gerçek yaşama benzer işler üzerinde, özgün bir ürün ortaya koymak amacıyla yaptıkları bağımsız konu araştırmaları ve etkinliklerdir. Kısacası bu yöntem sayesinde öğrencilerin araştırma, problem çözme, öğrendiklerini araştırma gibi üst düzey düşünme gerektiren beceriler kazanması sağlanacaktır (MEB, 2009). Verilen cevaplarla bu davranışın büyük oranda kazanıldığı görülmektedir. Araştırma yapmanın ezberciliği bozduğuna dair V.2.’nin görüşü şöyledir:

Bu konuda benim fikrim böyle aktiviteler çocukları
mıza ezberciliği bırakıp araştırma yapmalarını yaşa-
yarak öğrenmelerini öğretir. Çocuklarımız bu yollar
başlayarak kendilerine sosyal bir çevre kazandı-
malarını sağlar. Umarım bu etkinlikler Öğretim
yıllarının ilerleyen seneğinde de devam eden

Ezberci öğretim ile kastedilen davranışçı öğrenme yaklaşımının artık veliler tarafından da kabul edilmediği, kişiyi daha çok yapılandıran, yaşayarak öğrenmesini sağlayan eğitim uygulamalarının kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Kendilerini gerçekleştirmeden bahseden V.1. "ispatlayabiliyorlar" kelimesiyle düşüncesini kuvvetlendirmiştir. V.1. bahsedilen düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Evet sınıftaki çocukların bu tür araştırmalara ve sosyal faaliyetlere yönlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çocuklar bu tür araştırmalar ve sosyal faaliyetlerle kendilerini daha güzel ispatlayabiliyorlar. Mesela bu yıl yapılan bazı diğer projelerde de oyunlar, dramalar hazırlayıp sundular. Bunların sayesinde de kendilerini geliştirdiler. Mesela Sena tiyatrocu olmak istediğini söylemeye başladı. Araştırmalar ve sosyal faaliyetlerin her zaman faydası olduğunu düşünüyorum.

Çocuklarının böylesi çalışmalarla sosyalleştiğini söyleyen V.1.'in çocuğundaki davranış değişimini bu şekilde ifade ederken bir başka veli çocuğunun geleceği için böyle çalışmaları daha faydalı bulmaktadır.

V.7. nin ifadesi şöyledir:

Yapılmadıysa. Böyle araştırmaların daha fazla yapılmasını ve arkadaşlarıyla birlikte çalışmaların ilerisi için daha faydalı olacağını inanıyorum.

İkinci soruya ilişkin cevapların 3'ünün anlamsız olması dışında hepsi projenin yapılması yönündedir.

Aşağıdaki Tablo 22'de veli anketinde kullanılan “*Sizin döneminizde böylesi etkinliklerin yapılmasını ister miydiniz? Böylesi araştırmalar sizlere neler katabilir?*” sorusunun analizine yer verilmiştir. Üçüncü soru analizi için uygun bulunan kategoriler ve alt başlıkları şöyledir:

Tablo 22: Veli Görüşme Formu Analizi 3. Sorusu “Sizin döneminizde böylesi etkinliklerin yapılmasını ister miydiniz? Böylesi araştırmalar sizlere neler katabilir” Kategori ve Frekans Dağılımları

	f
İsterdim cevabına ilişkin	6
Daha bilgili olunacağına ilişkin	4
Kendine güvenlerinin artacağına ilişkin	3
Yeteneklerini keşfedeceğine ilişkin	2
Eğleneceğine ilişkin	2
Bilgilerinin kalıcı olacağına / sadece kitaptan öğrenmiş olmayacaklarına ilişkin	1
Böylesi çalışmaların var olduğuna ilişkin	2
Anlamsız cevaplara ilişkin	1
Toplam	21

Üçüncü soru ile velilere kendi çocukluk yıllarında böylesi etkinliklerin yapılmasını isteyip istemedikleri ve kendilerine neler katabileceği sorulmuştur. Cevaplarda cümlelere sıklıkla “isterdim” ifadesiyle başlanmış, kendilerinin de daha kendine güvenen bireyler olacaklarını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda daha bilgili ve özellikle bilgilerinin daha kalıcı olduğuna ilişkin inanç ifadeleri de yer almaktadır. Bu tür çalışmaların bireylerin kendi yetenek ve becerileri doğrultusunda ortaya bir ürün koyma, ben de varım duygusunu yaşama amacı vardır ve olmalıdır. Alınan dönütlerden de anlaşılacağı üzere bireyler bu tür çalışmalara katıldıklarında bu duyguları yaşayabilmektedir. Eğitimle sağlanmak istenen özünde de bu değil midir? Birey olabilmek, yeteneklerinin farkında olmak, kendini gerçekleştirebilmek. 2. ve 3. soruya verilen yanıtlardan bu konuda eğitim almamış sadece süreci yaşamış - öğrenciler kadar birebir yaşanmışlık olmayan bir katılım ile olmasına karşın - olan velilerinde öğrencilerinkine benzer bir değişim ve algıyı yaşamış olmalarıdır. V.8. kendi öğrencilik yıllarında böylesi etkinliklerin yapılmadığını, veli olarakta çalışmanın kendilerine çok şey kattığını ifade etmiştir. V.8'in veli anketi 3. sorusuna verdiği yanıt şöyledir:

Bizim zamanımızda böyle bir etkinliğe hiç
katılmadım.
Böyle bir araştırma bizlere çok şeyler kattı.
Gözetkenlerle beraber birde bu çalışmanın ta içindeydik.
Tanımadığımız insanlarla tanıştık. Hiç görmediğimiz
yerleri görme fırsatımız oldu çok eğlendik.

V.6 da kendisine olan güvenin daha fazla artacağına ve kendi yeteneklerini keşfetmesinde etkinliğin yardımcı olabileceğine değinmiştir. V.6'nın cevabı şöyledir:

İstediğim, hem kendime olan
güvenim Artarda hem de hangi konular
daha eğlenceli olduğumu Anlaya bildim

Öğrenme yaşantı yoluyla gerçekleşir. Öğrencinin zengin yaşantılar geçirmesi sağlanmalıdır. Bu zorlama ile değil, çocukta öğrenmeye karşı ilgi uyandırarak yapılmalıdır (Sönmez, 1991). Derslerin içeriği, toplumsal açıdan istenilen edegenliklere, öğrencinin hemen kullanabileceği ve ilgisini çeken bilgi ve becerilere, tasarım ve problemlere göre düzenlenmelidir. Karakter eğitimi için ise, gruplar halinde karar vermeyi, birlikte çalışmayı sağlayacak biçimde işe koşulmalıdır (Sönmez, 1991). V.9'un ifadesi şöyledir:

Mutlaka isterdim fakat bizim zama
nımızda böyle bir etkinlik yoktu-
ama okul piyesleri olurdu o da
beni çok mutlu ederdi

V.9 da kendi döneminde böyle çalışmaların olmadığından, olmasını istediğinden bahsetmiştir. Benzer bir çalışma olarak okul piyeslerini sunmuştur. Velinin ifadesinden

anlaşılmaktadır ki bireyler öğrenmenin kendilerine bırakılmasından daha mutlu oldukları ve daha kalıcı öğrendiklerini çeşitli yollarla ifade etmektedirler.

Aşağıdaki Tablo 23’de veli anketinde kullanılan “*Öğrenci - veli – öğretmen işbirliği hakkında görüşleriniz nelerdir?*” sorusunun analizine yer verilmiştir. Dördüncü soru analizi için uygun bulunan kategoriler ve alt başlıkları şöyledir:

Tablo 23: Veli Görüşme Formu Analizi 4. Sorusu “*Öğrenci - veli – öğretmen işbirliği hakkında görüşleriniz nelerdir?*” Kategoriler Ve Frekans Dağılımları

	f
İşbirliğinin olmasına ilişkin	5
Önemli bir dayanışma olduğuna ilişkin	8
Çocuğunun gelişimini daha rahat takip edebildiğine ilişkin	2
Onu daha iyi tanıma fırsatı bulabildiğine ilişkin	1
Ona daha iyi yardımcı olabilmesine ilişkin	1
Başarıyı arttırıcı bir etmen olmasına ilişkin	1
Velinin her zaman aynı öneme sahip olmamasına ilişkin	2
Öğrencinin daha aktif olması gerektiğine ilişkin	2
Anlamsız (yalnızca öğretmene teşekkür edilmiş)	3
Toplam	25

Bölümün başında veli - öğrenci - öğretmen işbirliğinin önemi ve gerekliliğinden bahsedilmiştir. Bu soru ile işbirliği hakkında görüşlerin ifade edilmesi istenmiştir. Cevaplarda bu işbirliğinin olması gerektiğine ilişkin ifade en sık rastlanan ifade olmuştur. Velilerinde birçoğunun bu işbirliğini gerekli görmesi ve bu konuda ellerinden geleni yaparlı projenin daha iyi ilerlemesinde büyük katkı sağlamıştır.

Eğitimde destekçi ve öğretmene eğitim faaliyetinde yardımcı olarak velilere başvurulduğu önemli bir gerçektir. Sınıf öğretmenine yardım etmede gönüllü olan ebeveynler, öğretmeni, çok fazla zaman harcamasına yol açan rutin işlerden kurtarabilirler. Burada kastedilen tamamen öğretmene yardımcı bir velinin varlığı olmamakla birlikte velilerin bu yardımlarının, süreci daha da iyi anlamaları açısından önemi büyüktür.

Aynı zamanda bazı veli cevaplarından yola çıkarak, bu işbirliği ve bu gibi çalışmaların, veliyi sürece bire bir veya çocuğunu destekleme amaçlı katması, velinin öğrencinin gereksinimlerini, yeteneklerini, yapabilme kapasite ve doyumunu gözlemleyebilme ve onu bu açılardan daha iyi tanıyabilme olanağı sunduğu anlaşılmaktadır.

Başarıyı arttırıcı bir etmen olarak görüldüğü, önemli ifadelerden biridir. Öğrenci başardığı zaman, ben buradayım diyebilmekte ve kendini önemsemektedir. V.10 durumu şöyle özetlemiştir:

Üçlü bir saç ayağı olduğunu düşünüyorum. Bir tanesinde gevşeklik olursa denge bozulur.

V.11 ise proje ile ilgili son olarak başarıma duygusunu çocuklarıyla birlikte başardığından bahsetmiştir.

Bizim dönemizde araştırmalar vardı fakat böylesi değil sadece kütüphanedeki kitaplardan bulduğumuz bilgilerle yetinebiliyorduk böylesi etkinlikle olsaydı aklımızda daha fazla kalıcı olurdu. unutmazdık bu etkinliği çocukların uzun bir süre unutacağını zannetmiyorum.

Projenin algılardaki ve birey olarak öğrenciye kattıkları bağlamında, öğrencilerdeki benzer değişimin velilerde de gerçekleştiği söylenebilir.

4. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ile uygulamalar ve ileride yapılacak araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir. Sözlü tarih yöntemi kullanılarak uygulanan Sosyal Bilgiler öğretimi, gerek dünyada gerekse 2004 ve 2005 yıllarında gerçekleştirilen yapılandırmacılık temelli program değişikliğinden sonra Türkiye’de öğrencilere çeşitli becerilerin kazandırabilmesi için önemli bir konu olmaktadır. Aynı zamanda tarihçilerle birlikte birçok bilim dalında da kullanılan önemli ve önemi giderek artan bir yöntem durumuna gelmiştir. Sosyal Bilgiler dersi içerisinde tarih konularının öğretimi önemli bir konuma sahiptir. Bu noktadan hareket edilerek, bu araştırma ile öğrencilerin tarih konularının öğretiminde sözlü tarihi bir yöntem olarak kullanmaları; birinci ve ikinci elden kaynakları sorgulama sürecine ilişkin görüşleri; sosyal bilgiler öğretimi, sosyal bilgiler öğretiminin amaçları, değişim ve sürekliliği algılamaları belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada eylem araştırması deseninden yararlanılmıştır. Bu desene göre sözlü tarih yöntemini kullanmanın etkililiğinin belirlenmesinde dört veri toplama aracı kullanılmıştır. *Ön Test ve Son Test, Günlükler, Öğrenci Görüşmeleri ve Araştırma Sürecine İlişkin Veli Görüş Anketi* kullanılmıştır. Araştırmada ilk önce 57 öğrenciye ön test üzerinde açık uçlu sorulardan oluşan anket uygulanmış, sonra sözlü tarih yöntemi uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu süreç araştırmacı/öğretmen tarafından öğrencilerin derse katılımının nasıl olduğuna yönelik gözlemlenmiştir. Ardından açık uçlu anket öğrenci görüşlerindeki değişimi belirlemek amacıyla son test olarak tekrar 52 öğrenciye uygulanmıştır. Sözlü tarihin bir yöntem olarak uygulandığı etkinliklerin ders içi ve ders dışı sürecine ilişkin 18 öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Ön Test ve Son Test, günlükler, görüşmeler ve veli görüşleri anketinden elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır.

4.1. Sonuçlar

4.1.1. Öğrencilerin Tarih Ve Sözlü Tarihe İlişkin Algıları Araştırma Öncesi Ve Sonrası Nasıl Değişmiştir?

Öğrencilere çalışma başında ve sonunda sosyal bilgiler dersi, amacı ve sözlü tarihin ne olduğuna ilişkin ön/son test adı altında sorular sunulmuştur. Buna göre sonuçlar, öğrencilerin gelişimine ve sözlü tarihi algılamalarına yönelik başlıklar altında sunulmuştur. Öğrenci gelişimine yönelik sonuçlar da öğrenciler, son testte de ön testtekine benzer sonuçlar ortaya koymuşlardır. Sözlü tarihi anlama ve uygulama düzeylerine yönelik öğrenciler ön testtekinden belirgin farklar ortaya koymuşlardır. Yüksek ders başarısı gösteren öğrencilerin farklı içerikteki kaynaklar üzerinde (kitaplar, internet gibi yazılı kaynaklar ile büyükleri ile yaptıkları görüşmelerde) karşılıklı anlam bağları kurabildikleri, karşılaştırmalarını kaynakları referans olarak yaptıkları belirlenmiştir.

Orta düzey ders başarısına sahip öğrencilerin kaynaklara ulaşma ve kullanmada tutarlı bir performansları olmamıştır. Bu grup öğrenciler çalışmalarını tam olarak sonuçlandıramadan bir diğerine geçmişler, gerçek, nitelikli bir ürün ortaya koyamamışlar ön ve son testte birkaç farklı yanıt dışında benzer yanıtlar vermişlerdir..

Düşük ders başarısı gösteren öğrenciler verilen planlara uyma, değişim ve sürekliliği algılama ve verilen sorumlulukları yerine getirmede başarılı olamamışlar ön/son testte de ya soruları yanıtsız bırakmışlar ya da anlamsız cevaplar vermişlerdir.

Öğrencilerin yapılan çalışmayla tarih/tarih dersine, sosyal bilgiler dersine bakış açıları değişmiş, sözlü tarihe ilişkin bilgileri kendi öğrenme durumlarına göre yapılandırmışlardır denebilir.

4.1.2. Sözlü Tarih Etkinliğini Gerçekleştiren Öğrencilerin Hazırladıkları Ödevlerdeki Değişim Ve Sürekliliği Algılama Boyutları Nasıldır?

Süreci anlama, takip etme ve karşılaştırmalar yapabilmeleri amaçlı öğrencilere bireysel veya grup olarak günlük tutmaları ve çalışmalarını yansıtacakları ödevler hazırlamaları istenmiştir. Öğrencilerin birçoğu verilen görevleri yerine getirmiştir. Öğrencilerin günlükleri ve ödevlerinde kendilerini bir tarihçiymiş gibi hissettiklerine sıkça rastlanmıştır. Değişim ve sürekliliği algılama boyutunda da öğrencilerin birçoğunun istenilen düzeye ulaştığı, zaman ve kronolojiyi algılama gibi becerilerinin geliştiği tespit edilmiştir. Sosyal katılım gibi sosyal bilgiler becerilerini de kazanmışlardır.

4.1.3. Öğrencilerin Sözlü Tarih Çalışma Sürecine İlişkin Bakış Açıları/Algıları Nasıldır?

Sözlü tarih yöntemi uygulanarak gerçekleştirilen Sosyal Bilgiler öğretim uygulamaları sonunda 18 öğrenci ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonuçları şöyledir:

- Öğrenciler sözlü tarih yöntemi kullanılarak işlenen konuların daha zevkli hale geldiği ve kolay öğrenebildikleri konusunu daha çok vurgulamışlardır.
- Öğrencilerin tamamına yakını röportajlar kısmında oldukça zevk alıp eğlendiklerini belirtmişlerdir.
- Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu en fazla grup çalışmalarında, özellikle grubu bir araya getirmeye çalışırken zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra bazı öğrenciler röportajların teknik kısımlarında (kamerayı ayarlama, kağıt temini vs.) zorlandıklarından söz etmişlerdir.
- Öğrenciler sözlü tarih yönteminin önemini, Sosyal Bilgiler dersini ve başka birçok konuyu öğrenme ve anlama noktasında ağırlıklı olarak vurgulamışlardır. Bunun yanı sıra tarihi olayların ispatı ve tarihçi için önemi konusunda da görüş bildiren öğrenciler olmuştur.
- Öğrenciler çalışmayla yalnızca bilgi düzeyinde değil duygusal kazanımlar bağlamında da birçok şey kazandıklarından bahsetmişlerdir.

4.1.4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sözlü Tarih Projesi Çerçevesinde Araştırma Süreci Ve Ortaya Koydukları Ürün Boyutunda Nasıldır?

Öğrenciler araştırma ve proje süreci sonunda tüm ürünlerini sunabilecekleri bir sergi hazırlamışlardır. Yöntemin sonunda yapılan çalışmaların sunumu niteliğindeki sergi, sözlü tarih yönteminde dördüncü aşama olarak daha önceki bölümlerde ifade edilmiştir. Sunumlar sınıf ortamında da yapılabilirken, bu çalışmanın sunumu okulun konferans salonunda yapılmıştır. Öğrencilerin projeye ilişkin çalışmalarını sundukları sergiye, bir davetiye ile öğrencilerin aileleri, yakınları, arkadaşları; okuldaki tüm idareci, öğretmen, öğrenci ve tarih severler davet edilmiştir. Sergide tüm gruplar kendilerine ait birer masa oluşturarak, özgün bir tasarım ile çalışmalarını sergiyi ziyaret edenlere sunma fırsatı bulmuşlardır.

Sergide süreç boyunca yaptıkları tüm araştırmaları, değişim ve sürekliliği anlatır nitelikte oyun ve oyuncakın kronolojisini, gruplarına veya kendilerine has olan çalışmalarını sunmuşlardır. Öğrenciler konuya ilişkin şarkı sözü yazmışlar, bu şarkılardan birini sergide gitar çalarak seslendirmişlerdir. Şiirler bulmuşlar, büyüklerinden öğrendikleri oyun ve oyuncakları büyükleri ile birlikte yapmışlardır. Öğrencilerle yapılan görüşmeler esnasında, bilgisayar oyunlarından ziyade, sokak oyunları oynadıklarından, oyunlarında eski oyunlara da yer verdiklerinden bahsetmişlerdir.

Proje süreci ve süreç sonrasında, araştırmacı tarafından öğrencilerden istenmeyen çalışmalarında yapılmış olması, öğrencilerde oyun ve oyuncakın tarihçesine ilişkin bir farkındalığın oluştuğunu göstermektedir.

4.1.5. Velilerin, Oyun Ve Oyuncakın Tarihçesi Konulu, Sözlü Tarih Yöntemi Kullanılarak Uygulanan Proje Sürecine Ve Bu Süreçte Öğrencilerdeki Değişime İlişkin Görüşleri Nelerdir?

Velilere sergi sonunda, projenin tüm basamaklarında, öğrencilerdeki değişimi, algılarındaki farklılaşmaları ve tüm gözlemlerini anlatabilecekleri dört soruluk açık uçlu

bir anket verilmiştir. Verilen anketlerden araştırmacıya geri dönenler, önce ayrı ayrı daha sonra bir bütün olarak incelenmiş ve verilen cevaplar içinde ortak ifadeler tespit edilmiştir. İfadelerden yola çıkılarak kategoriler oluşturulmuş, tüm kategoriler ankette yer alan sorular altında tablolarda sunulmuştur. Tablolar aracılığıyla yapılan analizler sonucunda, velilerin sürece ilişkin görüşleri olumlu yönde olmuş, projeyi kendileri de sevmiş ve takdir etmişlerdir. Yorumları arasında, öğrencilerdeki benzer yorumlamalara yer vermişler, öğrencilerin konuları bu şekilde daha kalıcı ve eğlenerek öğrenebileceklerini ifade etmişlerdir.

4. 2. Öneriler

4.2.1. Milli Eğitim Bakanlığı İçin Öneriler

- Araştırmanın yapıldığı 2009-2010 eğitim öğretim yılında ilköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi yeni öğretim programı ile yürütülmekteydi. Araştırma süresince yapılandırmacı öğrenme kuramına uygun 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamasına yönelik örnek bir çalışma hazırlanmış ve uygulaması ise 2009-2010 eğitim öğretim yılı olarak belirlenmiştir. Bu noktada Milli Eğitim Bakanlığına yönetime ilişkin daha ayrıntılı açıklamalara program içerisinde yer verilmesi önerilebilir.
- Öğretmenlerin sorgulama temelli anlayışa olumlu tutum geliştirme ve bunu etkin bir biçimde uygulama noktasında bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı seminer, konferans, program tanıtım toplantıları ve hizmet içi öğretmen eğitimlerine önem vermelidir.
- Sözlü tarih yöntemi uygulanarak Sosyal Bilgiler dersi öğretiminin gerçekleştirilmesi için hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin yararlanabileceği çeşitli kaynak türlerinin tarihsel dönemlere ilişkin internet siteleri ile kaynak bankaları oluşturulmalıdır.

4.2.2. Program Geliştirme Uzmanları İçin Öneriler

- Sosyal bilgiler ve tarih ders programı geliştirme çalışmalarında sözlü tarihin sınıfta kullanımına ilişkin yönlendirici etkinlik ve çalışma önerilerinin geliştirilmesine yönelik hazırlanmasına dikkat edilmelidir.
- Öğrencilerin ve öğretmenlerin çeşitli kaynakları kullanmalarına özendirilmeli ve bunun sürekli uygulanabilirliği için uygun öğrenme yaşantılarının düzenlenmesine özen gösterilmelidir.

4.2.3. Öğretmenler İçin Öneriler

- Öğrencilerin bireysel özellikleri, ilgi ve yetenekleri sözlü tarih öğretimi uygulamalarında dikkate alınmalı, etkinlikler bu doğrultuda hazırlanmalıdır.
- Sosyal Bilgiler öğretimi ve Tarih öğretiminde, öğretmenler, öğrencilerin zamanı, değişim ve sürekliliği algılamalarını geliştirmeye yönelik etkinliklere daha çok yer vermelidir.
- Öğrencileri sözlü tarih yöntemini kullanarak çalışmaya yönlendirecek proje ve performans ödevleri verilmelidir.
- Öğretmenler, sözlü tarih ile ilgili etkinlikleri yürütürken, öğrencilere rehberlik yapmalıdır.
- Öğretmenler, tarih konularının öğretiminde diğer sosyal bilim disiplinler, ara disiplinler ve diğer derslerle örtüştüğü noktaları bilmeli ve ilişkilendirmeler yapmalıdır.

4.2.4. Alanda Araştırma Yapacak Akademisyenlere Öneriler

- Bu alışma 5. sınıf öğrencileri ile yrtlmştir. Sözlü tarih yönteminin etkililiği ile ilgili bundan sonra yapılacak araştırmalarda farklı sınıf düzeylerinde çalışılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

Açıkğöz, K. (2003). *Tarih Derslerinde Öğrencileri Güdüleme Stratejileri*. Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Sempozyumu. Haz: Salih Özbaran. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.

Akbaş, M. (2009). *Mamak Askeri Cezaevi'nde bir kadın koğuşunda 'Kamusal'ı Tartışmak: Bir Sözlü Tarih Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Armstrong, T. (1994). *Multiple Intelligences in the Classroom*. Alexandria, VA; Association for Supervision and Curriculum Development.

Ata, B. (2002). "Tarih Derslerinde "Dokümanlarla Öğretim Yaklaşımı". *Türk Yurdu*, s: 80-86.

Atlıhan, A., Eren, E. Ö. ve Fidan, Ö.N. (2005). *İlköğretim Hayat Bilgisi 3*, İstanbul: Devlet Kitapları.

Barr, R.D., J.H. Barth, and S.S. Shermis. (1977). *Defining the Social Studies*. Arlington, VA: National Council for the Social Studies.

Bayur, Y. H (1990). *Atatürk Hayatı ve Eseri*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi,

Brooks, M. (Spring 1997). *Long Long Ago: Recipe for a Middle School Oral History Program*. *OAH Magazine of History*, Volume 11, number 3, page 32-35. BRULEY.

Buca Sempozyumu, (1994). *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Elkitabı*, PegemA, Ankara.

Carlson, J. A. (2002). *An Oral History of A Career That Shaped Outdoor Education*. Austin: Stephen F. Austin State University. (Unpublished PhD Thesis).

Counce, S. (2001). *Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi*. İstanbul:Tarih Vakfı Yurt Yayınları

Colingwood, R.G. (1996). *Tarih Tasarımı*. (Çev: Kurtulus Dinçer). İstanbul: Gündoğar Yayınları. s: 29.

- Danacioğlu, E. (2010). *Geçmişin İzleri*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Davis, G.D. (2004) *An Oral History of Rural Schools in Pike Country Indiana*. Orlando, Florida: University of Central Florida.(Unpublished PhD Thesis).
- Demircioğlu, İ. H. (2005). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*. Anı Yayıncılık. s: 52.
- Demirtaş, A. ve James L. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: YÖK / Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi.
- Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ajans Türk Matbaacılık A.Ş. Ankara.
- Dilek, D. (2001). *Tarih Derslerinde Öğrenme Ve Düşünce Gelişimi*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Doğan, Y. (2009). *Kanıt Temelli Öğrenmeyi Geliştiren Öğrenci Merkezli Stratejiler Ve Teknikler Üzerine Bir Derleme*, Sosyal Bilgiler Öğretimi (Editör: Mustafa Safran) Ankara: PegemA Yayınları.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş. Nitel, Nicel Ve Eleştirel Kuram Metodolojileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Evans, G .E. (2003). *Teacher Preparation in Oral History for Anti-Racism Education*. Chicago: University of Illinois. (Unpublished PhD Thesis).
- Halkin, L. E. (1989). *Tarih Tenkidinin Unsurları*, (Çev.: Bahaeddin Yediyıldız). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Herrera, L. A. (2004). *Quest for a Beter Life: The Educational Experiences of Salvadorian Immigrant Middle School Students in the United States*. Hofstra. University of Hofstra. (Unpublished PhD Thesis).
- Huerta, G. C. and Flemmer, L. A. (2000). *Using Student- Generated Oral History Research in the Secondary Classroom*. The Social Studies, May/June 2000, p.110–115.
- Husbands, C. (1996). *What is History Teaching?* Buckingham: Open University Press.
- İggers, G. (2000). *Yirminci Yüzyılda Tarih Yazımı*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları. s: 4-7.
- Kabapınar, Y. (2009). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Maya Akademi Yayıncılık. s: 18-19-20.

Kaplan, E. (2005). *İlköğretim Öğrencilerinin Tarihsel Düşünce Becerilerinin Sözlü Tarih Çalışmalarıyla Geliştirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Karabıyık, E. Ü. (2005). *İlköğretim Hayat Bilgisi 2 Ders Kitabı*, Ankara: Evren Yayıncılık.

Klages, C.L. (1999). *Secondary Social Studies Students Engagement with Historical Thinking and Historical Empathy as They Use Oral History Interviews*. Austin: The University of Texas. (Unpublished PhD Thesis).

Koehl, L. A. (2005). *Doing Science: Lessons Learned from the Oral Histories of Women Scientists*. Cincinnati: University of Cincinnati (Unpublished PhD Thesis).

Kumru, G. (2009). *Tarih Öğretimi Açısından Sözlü Tarih Yazımı: Karaca Ahmet Dergahı Örneği*. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Lök, A. (1998). Tarihçinin Mutfağı: Necdet Sakaoğlu: Yerel Tarihçilik, *Toplumsal Tarih*, Sayı: 59, s.34-37.

Lynne, S. (2005). *Creating, Negotiating and Experiencing A September 11th Oral History Project: Action Research with Middle School Students From Chinatown*. Columbia University.

Milli Eğitim Bakanlığı (2005). *Sosyal Bilgiler ve T.C İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Öğretim Programı* (6,7 ve 8. sınıflar) Ankara.

Milli Eğitim Bakanlığı (2005). *İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi (1, 2 ve 3. sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayıncılık.

Milli Eğitim Bakanlığı (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4 ve 5. sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayıncılık.

Milli Eğitim Bakanlığı (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (6 ve 7. sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayıncılık.

Milli Eğitim Bakanlığı (2005). *T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük (8. sınıf) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayıncılık.

Neyzi, L. (1999). *İstanbul'da Hatırlamak ve Unutmak*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Onur, B. (2007). *Çocuk, Tarih ve Toplum*. Ankara: İmge Kitabevi Yayıncılık

Öztürk, S. (2010). *Türkiye'de Sözlü Tarihten İletişim Araştırmalarından Yararlanma Üzerine Notlar*. Ankara. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi

- Öztürkmen, A. (2001). Yeni Bir Disiplin Olarak Sözlü Tarih, *Toplum ve Bilim*, s. 115 – 121.
- Penyak, Lee M. and Duray, P. B. (1999). Oral History and Problematic Questions Promote Issues-Centered Education. *The Social Studies*, Marc/April, p. 68–71
- Ringelheim, J. ,Donahue, A., Hedlund E., Rubin, A. (2007). *Oral History Interview Guidelines*, United States Holocaust Memorial Museum.
- Ritchie, D. A. (1995). *Doing Oral History*. New York: Twayne Publishess.
- Safran, M. ve Ata, B. (1998). *Okul Dışı Tarih Öğretimi*. GÜGEF Dergisi.
- Sanders, L. E. (2005). *Fleshing Out The Voices: The Psychological Effects of Physical Punishment in Schools*. Normon/ Oklohoma: University of Oklohoma Graduate College. (Unpublished PhD Thesis).
- Sarı, İ. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Etkinliklerinin Öğrenci Başarı Ve Tutumlarına Etkisi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Shopes, L. (2008). *What is Oral History*. Making Sense of Evidence Series On History Matters: The U.S. Survey on the Web.
- Sönmez, V. (1999). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı. s:95-99.
- Stewart, J.N. (1986). *The Penn State Seminar in Art Education: An Oral History*. Florida: The Florida State University. (Unpublished PhD Thesis).
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık. s: 119-233-247-297
- Thompson, P. (1999). *Geçmişin Sesi (Sözlü Tarih Kuram)*. İstanbul:Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Thornton, S.J. (2004). *Teaching Social Studies That Matters Curriculum For Active Learning*. London: Teacher College Press, s. 83-84.
- Tosh, J. (1997). *Tarihin Peşinde*, (Çev.: Özden Arıkan), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları. s: 31.
- Tuncay, N. E. (1993). *Sözlü Tarih Atölyesi*, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Varol, N. (2006). *Aile Eğitimi*, Ankara: Kök Yayıncılık

İnternet Kaynakları:

<http://www.edebiyatogretmeni.net/gunluk.htm>

<http://tr.wikipedia.org/wiki>

<http://www.ilknokta.com/urun/69492/Gecmisin-Izleri-Yanibasimizdaki-Tarih-Icin-Bir-Kilavuz.html>

<http://www.kitapyurdu.com/kitap/default>

EKLER

EK-1

Sevgili öğrenciler,

Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde sözlü tarih yönteminin uygulanması ile ilgili bir proje hazırlıyoruz. Hazırlayacağımız projeyle ilgili görüşlerinize ihtiyacım var. Bu bir sınav değildir. Vereceğiniz cevaplar, araştırmanın sonuçlarına katkı sağlayacaktır.

Vereceğiniz cevapları **ayrıntılı olarak** yazacağınız için şimdiden teşekkür ederim.

Sibel İNCEGÜL

1.Tarih bilimini/dersini üç sözcükle açıklarsanız neler dersiniz?

Aşağıdaki boşluklara yazınız.

a).....

b).....

c).....

2.Size göre Sosyal Bilgiler / İnkılap Tarihi dersinde yer alan tarihle ilgili konuları neden öğreniyoruz?

.....

.....

.....

.....

.....

3.Bir tarihçi olsaydınız bilgi toplamak için hangi kaynaklardan / kanıtlardan yararlanırdınız?

.....

.....

.....

.....

4. Sizce ‘‘Sözlü Tarih’’ nedir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Size göre sözlü tarih, geçmişı anlamak açısından neden önemlidir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Size göre tarihçi ile dedektif arasında yaptıkları iş açısından benzerlik ve farklılıklar var mıdır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**KATKILARINIZ İÇİN
TEŞEKKÜR EDERİM!..**

EK-2

Görüşme Yapanların Adı Soyadı :
Görüşme Yapılanın Adı Soyadı :
Yakınlık Dereceniz :

Sevgili, ..., sizinle çocukken oynadığınız oyunlar ile ilgili bir görüşme yapmak istiyorum. Bu konuda size bazı sorular soracağım. Verdiğiniz yanıtları da izninizle özetleyerek yazacağım.

Soru 1: Oyun denildiğinde aklınıza ne geliyor? Çocuklar için oyunun önemi size nedir?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Soru 2: Sizin çocukluğunuzda oyunun önemi sizin için neydi?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Soru 3:Yeni dönem oyunlarını beğeniyor musunuz? Beğeniyor veya beğenmiyorsanız sebebi nedir?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Soru 4: Çocukluğunuzdaki en beğendiğiniz oyun neydi? Neden bu oyunu çok severdiniz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Soru 5:Zamanınızdaki oyunlar ile yeni oyunların bir karşılaştırmasını yaparsanız neler söylersiniz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

EK-3

Görüşme Yapanların Adı Soyadı :
Görüşme Yapılanın Adı Soyadı :
Yakınlık Dereceniz :

Sevgili, ..., sizinle çocukken oynadığınız oyuncaklar ile ilgili bir görüşme yapmak istiyorum. Bu konuda size bazı sorular soracağım. Verdiğiniz yanıtları da izninizle özetleyerek yazacağım.

Soru 1: Küçükken hangi oyuncaklarınız vardı? En çok hangi oyuncuğınızı severdiniz? Neden?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Soru 2: Oyuncaklarınızı nasıl temin ederdiniz?

.....
.....
.....
.....
.....

Soru 3: Zamanınızdaki oyuncaklar ile yeni oyuncakları karşılaştırdığınızda hangisini tercih edersiniz? Neden?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

EK-4

GÖRÜŞME FORMU

ADI SOYADI: Semra Duman YAŞI: 47 (1963)

CİNSİYETİ: Kadın

YAKINLIK DERESESİ: Kandı

RANDEVU TARİHİ: 03.06.10

GÖRÜŞME SÜRESİ: 14 dk

SORULAR

Soru 1-)

Size göre oyun nedir? Açıklayınız.

Balancedır. Oynamak için eğlenmek için yapılır.
Sevdir.

Soru 2-)

Oyun sizce geçmişten günümüze ne kadar gelişmiştir?

Gök gelişmiştir. Eskiden daha farklı oyunlar oynuyorduk.

Soru 3-)

Oyunun çocuklar üzerindeki etkisi sizce nedir?

Fiziksel veya ruhsal olarak etki yapabilir.

Soru 4-)

Oyun sizce çocukların zekasını gelişmesinde bir etki yaratır mı?

Yaratır. Örneğin;

Zeka oyunları, spor oyunlarının bazıları.

Soru 5-)

Sizin zamanınızda oynanan oyunlar nelerdi?

İp atama, 9 taş, 5 taş, 3 taş.

Soru 6-)

Siz oynadığınız oyunlardan bir tanesini anlatır mısınız?

3 taş ;
Bes taştan birini havaya atıp, havaya düşen
diğer taştı almaya çalışırız.

Soru 7-)

Sizin zamanınızda oynanan oyunların mı yoksa günümüzde oynanan oyunların mı oynanmasını istediniz? Niçin?

Gecmiş oyunlar daha güzeldi. Önceden kendimiz
oynuyorduk. Biz kendimize bebeklere oynardık
ve kendimiz yapardık, ama şimdi
bebekler hep hazır.

Sey

EK-5 (A)

GRUBUN ADI												
ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI												
KRİTERLER												
	HİÇ	AZ	BELİRGİN	TAMAMEN	HİÇ	AZ	BELİRGİN	TAMAMEN	HİÇ	AZ	BELİRGİN	TAMAMEN
MOHTAŞYON												
	Sözleşme tarih ile ilgili ödevine ilgi duymadı.											
	Çalışma ve araştırma için anlatılardan notlar tuttu.											
	Anlaşılmayan durumlarda öğretmene sorular sordu.											
PLANLAMA												
	Çalışma konularını hazırlamak için plan yaptı.											
	Bilgi toplamak için plan yaptı.											
	Grup çalışması için plan yaptı.											
	Zamana uygun şekilde planladı.											
ARAŞTIRMA												
	Bilgi kaynaklarına ulaştı.											
	Farklı bilgi kaynaklarına ulaştı. (İnternet, kitap, ansiklopedi, dergi, gazete vs.)											
	Bilgiler arasından konuyu için gerekli bilgileri seçti.											
	Toplanan bilgilere dayanarak, onlarla tutarlı bir sonuç ulaştı.											
GORÜŞME FORMU HAZIRLAMA												
	Kendini tanımladı.											
	Görüşme yapılan kişiyi tanımladı.											
	Görüşme yapılan kişinin kendisiyle yakınlık derecesini tanımladı.											
	Görüşmenin yeri ve tarihini tanımladı.											
	Görüşmenin amacını tanımladı.											
	Görüşme sorularını konunun amacına uygun olarak hazırladı.											
	Cümleleri anlaşılır yazdı.											
	Soruları birbirinin tekrarı niteliğinde değildi.											
	Soruları görüşme süresini geçmeyecek şekilde hazırladı (15-20 dk.).											
	Soruları değişik, derin ve detaylı cevaplanabilir nitelikte hazırladı.											
	Soruları görüşmenin akışını bozmayacak şekilde düzenledi ve sıraladı.											

EK-5(B)

GRUBUN ADI		HİÇ				AZ				BELİRGİN				TAMAMEN							
ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI		HİÇ				AZ				BELİRGİN				TAMAMEN							
KRİTERLER		HİÇ				AZ				BELİRGİN				TAMAMEN							
GÖRÜŞME	Görüşme yapılan kişi hakkında bilgi topladı.																				
	Görüşme yapılacak kişiyi önceden konu hakkında bilgilendirdi.																				
	Görüşme yapılacak kişiden randevu aldı.																				
	Görüşme için gerekli malzemeleri hazırladı.																				
	Görüşmeyi belirlenen tarih ve saatte yaptı.																				
	Kayıt cihazı kamerası değil ise görüşmecinin ve mekânın fotoğrafını çekti.																				
	Görüşmeyi görüşme formuna yazılı olarak kayıt etti.																				
	Görüşmeleri yazıya geçme esnasında şiveye dikkat ederek yazdı.																				
	Görüşme bittğinde görüşmeye teşekkür etti.																				
	Yazılı metinlerini en güzel yazısıyla tekrar yazıp dosyasına ekledi.																				
ÖDEVLÜŞTÜRME	Birinci ve ikinci el kaynaklardan elde ettiği bilgileri düzenledi.																				
	Düzenlediği bilgileri konuya uygun yorumladı.																				
	Kendi dönemini ile araştırma yaptığı dönem arasında karşılaştırmalara yer verdi.																				
	Yorumlanan bilgilerden özgün bir kompozisyon oluşturdu.																				
	Ödevi açık, net ve anlaşılır dil Türkçesiyle yazdı.																				
	Noktalama ve imla kurallarına dikkat etti.																				
	Değişim ve sürekliliği algıladı.																				
	Ödevi zamanında teslim etti.																				
	Bilgiler CD ye kaydedildi.																				
	Kayıt edilen CD etiketlendi. (Öğrencinin adı/soyadı no, konusu v.s)																				
FİYRA KATILIM	Fuarda yapacağı sunuma ve davetiye özelliklerine uygun bir davetiye tasarladı.																				
	Davetiyeyi ilgili kişilere ulaştırdı.																				
	Sunum için uygun metin hazırladı.																				
	Sergiye konusuna ve çalışmalarına uygun yer belirledi.																				
	Yaptığı her çalışmaya sergiye yer verdi.																				
	Yaptığı çalışmalar hakkında sergiyi ziyaret edenleri bilgilendirdi.																				
	Sunum sonrasında izleyenlerin soru ve görüşlerine yer verdi.																				
	Çalışmalarını sunum şekli özgün ve farklıydı.																				

EK-6

MÜLAKAT (GÖRÜŞME) FORMU

Merhaba,

Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde bir yöntem olarak sözlü tarih uygulaması ile ilgili bir araştırma yapıyorum. Sizinle yapılacak olan bu görüşmeye vereceğiniz cevaplar, araştırmanın sonuçlarına katkı sağlayacaktır.

Çalışmaya katılıp, duygu ve düşüncelerinizi olduğu gibi aktaracağınız için şimdiden, teşekkür ederim.

1-Bu çalışmanın sana neler kazandırdığını düşünüyorsun?

2-En keyif aldığın kısımları nereleriydi?

3-Zorlandığın yerleri nereleri oldu?

4-Bu ödevi bir daha yapmak ister misin?

5-Bir daha yapsan neleri, hangi kısımlarını değiştirmek isterdin?

EK-7

PROJE HAKKINDA VELİ GÖRÜŞLERİ

Merhaba,

Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde bir yöntem olarak sözlü tarih uygulaması ile ilgili bir araştırma yapıyorum. Sizinle yapılacak olan bu görüşmeye vereceğiniz cevaplar, araştırmanın sonuçlarına katkı sağlayacaktır.

Çalışmaya katılıp, duygu ve düşüncelerinizi olduğu gibi aktaracağınız için şimdiden, teşekkür ederim.

Velinin Adı

Soyadı :

1- Çocuğunuzun bu araştırma sürecinde yer almasının ona neler kattığını düşünüyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2- Sizce böylesi araştırmalar daha sık yapılmalıdır? Nedenlerini açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3- Sizin döneminizde böylesi etkinliklerin yapılmasını ister miydiniz? Böylesi araştırmalar sizlere neler katabilir?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4- Öğrenci - veli – öğretmen işbirliği hakkında görüşleriniz nelerdir?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....